

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

6.SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ TEMA-METİN İLİŞKİSİ
BAKIMINDAN OKUNABİLİRLİĞİ
READABILITY OF 6th GRADE TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF
THEME-TEXT RELATIONSHIP

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

EMRULLAH DİLEK

Tez Danışmanı:

Dr. Öğr. Üyesi Miriam Zeliha STEBLER

Giresun – 2021

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 08/06/2021 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi Emrullah DİLEK' in "6.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Tema-Metin İlişkisi Bakımından Okunabilirliği" başlıklı tezini incelemiş olup aday 22/06/2021 tarihinde saat 10.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Dr. Öğr. Üyesi Miriam Zeliha STEBLER	
Üye	Doç. Dr. Mahmut Abdullah ARSLAN	
Üye	Doç. Dr. Mehmet ALVER	

ONAY

....../....../2021

Prof. Dr. Güven ÖZDEM

Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “6.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Tema-Metin İlişkisi Bakımından Okunabilirliği” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

22/06/2021

Emrullah DİLEK

ÖN SÖZ

Bireylerin okuduğunu anlamasının birçok değişkeni bulunmaktadır. Bu değişkenlerden biri de metinlerin okunabilirlik durumudur. Okunabilirlik; okunan metinlerin zorluk ve kolaylık derecesini belirlememize yarayan, anlamayı yakından etkileyen değişkenin adıdır.

Okunabilirlik çalışmalarının temelini, metinlerin hedef kitleye uygun olmasının araştırılması oluşturur. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin amacına uygun ve sağlıklı sonuçlar adına aynı hedef kitle için hazırlanmış, farklı yayınevlerine ait ders kitaplarının uyumlu okunabilirlik değeri taşıması gerekmektedir. Uyumlu okunabilirlik değeri, sadece metinlerin okunabilirliğinin bulunmasıyla değil metinlerden oluşan temaların da okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesiyle güvenilir ve geçerli sonuçlar verecektir. Bu nedenle çalışmamız ders kitaplarındaki metinlerin tema-metin ilişkisi bakımından okunabilirliğini incelemiştir.

Araştırma beş bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde problem durumundan, araştırmanın amacı, önemi ve sınırlılıklarından bahsedilmiştir. İkinci bölümde kuramsal temeller oluşturulmuş ve konuyla ilgili diğer araştırmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümü yöntem kısmı oluşturur ve bu bölümde araştırmanın modeline, inceleme nesnelerine, veri toplama araçlarına yer verilmiş daha sonra verilerin nasıl analiz edildiğinden bahsedilmiştir. Dördüncü bölümde alt problemlere ait başlıklara ve bu başlıklara ait bulgulara yer verilmiştir. Beşinci bölümde ise bulgulardan yola çıkılarak elde edilen sonuçlar özetlenmiş; sonuçların ilgili araştırmalarla benzerlik ve farklılıkları tartışılmış, sonuçlar doğrultusunda yapılabileceklerle ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Çalışmanın gerçekleşmesi aşamasında birçok kişinin katkıları bulunmaktadır. Araştırmamın her aşamasında olumlu ve motive edici düşünceleriyle ilerlememi ve araştırmamın olgunlaşmasını sağlayan değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Miriam Zeliha STEBLER'e teşekkürü bir borç bilirim. Bu süreçte desteğini her zaman yanımda hissettiğim yol arkadaşım,

sevgili eşim Mehtap DİLEK'e ve biricik evlatlarım Alperen ve Gökçen'e
teşekkür ederim.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Tema-Metin İlişkisi Bakımından Okunabilirliği

Araştırmada farklı yayınevlerine ait 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Yapılan çalışmada 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin temalara göre okunabilirlik durumları incelenmiştir. Ayrıca çalışmada incelenen metinler metin türlerine ayrılmış, hikâye edici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Kullanılan okunabilirlik formüllerinin düz yazı için geliştirilmiş olması ve şiir türünün kelime tekrarı, metin yapısı ve cümle uzunluğunun düz yazıya göre farklılık göstermesinden dolayı bu türde yapılacak okunabilirlik incelemesinin geçerli ve güvenilir sonuçlar veremeyeceği öngörülmüş, dolayısıyla şiir türü incelemeye dâhil edilmemiştir. Çalışmanın amacı; okunan metinlerin okunabilirlik düzeylerini bulmak olduğu için dinleme metinleri de çalışmaya dâhil edilmemiştir. İki farklı okunabilirlik formülü kullanılarak 2019-2020 yılında kullanılan 6. sınıf Türkçe ders kitabı metinleri değerlendirmeye alınmıştır.

Değerlendirme esnasında metinlerin hece, kelime ve cümle sayıları tespit edilmiştir. Metinlerin okuma seviyesi hakkında bilgi veren bu değerler ortak ve farklı tema bakımından her iki okunabilirlik formülüne göre karşılaştırılmıştır. Çalışmada 46 metin okunabilirlik değeri bakımından incelenmiştir. Yapılan incelemede ortak ve farklı tema metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin yayınevlerine göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlarda bazı ortak ve farklı tema metinlerinin hedef kitleye uygun okunabilirlik değeri taşımadığı, hikâye edici metinlerin okunabilirlik durumunun bilgilendirici metinlerin okunabilirlik durumuna göre daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonunda farklı yayınevleri tarafından hazırlanan ders kitabı

metinlerinin tema-metin ilişkisi bakımından hedef kitleye uygun okunabilirlik değeri taşıması gerektiği ifade edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Okunabilirlik, tema-metin ilişkisi, ders kitabı, hedef kitle, okunabilirlik düzeyi

ABSTRACT**Master Thesis****‘Readability Of 6th Grade Turkish Textbooks In Terms Of Theme-Text Relationship’**

In the research, it was aimed to determine the readability level of the texts in 6th grade Turkish textbooks belonging to different publishing houses. In this study, document analysis method was used.

In the study, the readability of the texts in the 6th grade Turkish textbooks was examined according to the themes. In addition, the texts examined in the study were divided into text types, and the readability levels of the narrative and informative texts were determined. Since the readability formulas used were developed for prose and the word repetition of the poem type, text structure and sentence length differ from the prose, it was predicted that the readability analysis to be made in this type would not provide valid and reliable results, so the poem type was not included in the study. The aim of the study; It was to find the readability levels of the texts read so listening texts were not included in the study. Using two different readability formulas, 6th grade Turkish textbook texts used in 2019-2020 were evaluated.

During the evaluation, the number of syllables, words and sentences of the texts were determined. These values, which give information about the reading level of the texts, were compared according to both readability formulas in terms of common and different themes. In the study, 46 texts were examined in terms of readability value. In the examination, it was determined that the readability levels of common and different theme texts vary according to publishing houses. In the results, it was determined that some common and different theme texts did not have readability value suitable for the target audience, and the readability status of the narrative texts was higher than the readability of the informative texts. At the end of the study, it was stated that textbook texts prepared by different publishing houses should have readability values suitable for the target audience in terms of theme-text relationship.

Key Words: Readability, theme-text relationship, textbook, target audience, readability level

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR DİZİNİ	X
TABLolar DİZİNİ	XI
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XV
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırma Problemi.....	4
1.3. Araştırmanın Amacı.....	5
1.4. Araştırmanın Önemi	6
1.5. Sınırlılıklar	8
1.6. Tanımlar.....	9
İKİNCİ BÖLÜM.....	11
2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ.....	11
2.1. Ders Kitapları.....	11
2.2. Türkçe Ders Kitapları	13
2.2.1. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Niteliği.....	16
2.2.2. Türkçe Ders Kitaplarındaki Tema-Metin İlişkisi.....	18
2.3. Okuma ve Okumayı Etkileyen Faktörler	23
2.3.1. Okuduğunu Anlamayı Etkileyen Faktörler	24
2.3.1.1. Okuma Amacı	24
2.3.1.2. Gelişim Düzeyi.....	26
2.3.1.3. Metin Türü	27
2.4. Okunabilirlik (Readability) Kavramı.....	27
2.4.1. Okunabilirliği Etkileyen Faktörler	30
2.4.1.1. Kelime ve Cümle Uzunluğu.....	31

2.4.1.2. Okuma Alışkanlığı	32
2.4.1.3. Kelime Sıklığı ve Yaygınlığı	33
2.4.2. Okunabilirliği Belirleme Yaklaşımları	34
2.4.3. Okunabilirlik Formülleri	35
2.4.3.1. Flesch Okuma Kolaylığı Formülü	36
2.4.3.2. Ateşman Okunabilirlik Formülü	38
2.4.3.3. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü	40
2.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	51
3. YÖNTEM	51
3.1. Araştırmanın Modeli	51
3.2. Araştırmanın Çalışma Materyalleri	51
3.3. Veri Toplama Araçları	52
3.4. Verilerin Analizi	52
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	54
4. BULGULAR VE YORUMLAR	54
4.1. Ekoyay 6.Sınıf Ders Kitabı Metinlerinin Tema Bakımından Okunabilirlik Değerleri	54
4.2. MEB Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Tema Bakımından Okunabilirlik Değerleri	63
4.3. Ortak Tema Metinlerinin Okunabilirlik Değerlerinin Karşılaştırılması	74
4.4. Farklı Tema Metinlerinin Okunabilirlik Değerlerinin Karşılaştırılması ...	78
4.5.6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Metin Türlerine Göre Okunabilirlik Değerleri	82
4.5.1. Ekoyay Ders Kitabı Bilgilendirici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri	82
4.5.2. Ekoyay Ders Kitabı Hikâye Edici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri	83
4.5.3. MEB Yayınları 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Bilgilendirici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri	85
4.5.4. MEB Yayınları Hikâye Edici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri	86
BEŞİNCİ BÖLÜM	90
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	90

5.1.Sonuç ve Tartışma	90
5.1.1. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyi ile İlgili Sonuçlar	90
5.1.2. 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Ortak Tema Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyi İle İlgili Sonuçlar.....	94
5.1.3. 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Farklı Tema Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyi İle İlgili Sonuçlar.....	95
5.1.4. Belirlenen Formüllere Göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalar Arasında Okunabilirlik Düzeyi Açısından Fark ile İlgili Sonuçlar	96
5.1.5. Hikâye Edici ve Bilgilendirici Metin Türüne Göre 6.Sınıf Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri Arasında Fark ile İlgili Sonuçlar	97
5.1.6. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitapları Farklı Yayınevlerinin Okunabilirlik Düzeyleri Arasında Belirlenen Formüllere Göre Fark ile İlgili Sonuçlar	98
5.2. Öneriler	98
KAYNAKÇA	101
EKLER.....	109
ÖZ GEÇMİŞ.....	111

KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.	:Aktaran
Ed.	:Editör
eTMA	: Elektronik Türkçe Metin Analizi
MEB	:Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	:Türk Dil Kurumu
TDÖP	:Türkçe Dersi Öğretim Programı
TTKB	:Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
vb.	:ve benzeri
vd.	:ve diğerleri

TABLOLAR DİZİNİ

	Sayfa
	No
Tablo 1. Ekoyay 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Tema-Metin Dağılımı	21
Tablo 2. MEB Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Tema-Metin Dağılımı	22
Tablo 3. Ateşman Okunabilirlik Formülü ve Metin Sınıflandırması	39
Tablo 4. Ateşman Formülüne Göre Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri	39
Tablo 5. Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri	41
Tablo 6. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 1. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	54
Tablo 7. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 1. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	55
Tablo 8. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 2. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	55
Tablo 9. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 2. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	56
Tablo 10. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 3. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	56
Tablo 11. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 3. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	57
Tablo 12. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 4. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	57
Tablo 13. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 4. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	58
Tablo 14. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 5. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	58
Tablo 15. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 5. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	59

Tablo 16. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 6.Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	59
Tablo 17. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 6.Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	60
Tablo 18. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 7. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	60
Tablo 19. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 7. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	61
Tablo 20. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 8. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	61
Tablo 21. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 8. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	62
Tablo 22. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 1.Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	64
Tablo 23. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 1.Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	64
Tablo 24. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 2. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	65
Tablo 25. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 2. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	66
Tablo 26. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 3. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	66
Tablo 27. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 3. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	67
Tablo 28. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 4.Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	68
Tablo 29. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 4.Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	68
Tablo 30. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 5. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	69
Tablo 31. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 5. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	70

Tablo 32. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 6.Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	70
Tablo 33. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 6.Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	71
Tablo 34. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 7. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	71
Tablo 35. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 7. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	72
Tablo 36. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 8. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri	72
Tablo 37. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 8. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri	73
Tablo 38. Doğa ve Evren Teması Metinlerinin Karşılaştırmalı Okunabilirlik Değerleri	75
Tablo 39. Millî Mücadele ve Atatürk Teması Metinlerinin Karşılaştırmalı Okunabilirlik Değerleri	75
Tablo 40. Erdemler Teması Metinlerinin Karşılaştırmalı Okunabilirlik Değerleri. ..	76
Tablo 41. Millî Kültürümüz Teması Metinlerinin Karşılaştırmalı Okunabilirlik Değerleri.....	76
Tablo 42. Bilim ve Teknoloji Teması Metinlerinin Karşılaştırmalı Okunabilirlik Değerleri	77
Tablo 43. 6.Sınıf Ders Kitaplarındaki Farklı Tema Metinleri	78
Tablo 44. Çocuk Dünyası Tema Metninin Okunabilirlik Değerleri	78
Tablo 45. Okuma Kültürü Tema Metinlerinin Okunabilirlik Değerleri	79
Tablo 46. Sanat Teması Metinlerinin Okunabilirlik Değerleri	79
Tablo 47. Sağlık ve Spor Teması Metinlerinin Okunabilirlik Değerleri	80
Tablo 48. Vatandaşlık Teması Metinlerinin Okunabilirlik Değerleri	80
Tablo 49. Birey ve Toplum Teması Metinlerinin Okunabilirlik Değerleri	81
Tablo 50. Ekoyay Ders Kitabı Bilgilendirici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri	82

Tablo 51. Ekoyay Ders Kitabı Hikâye Edici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri	83
Tablo 52. MEB Yayınları Bilgilendirici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri	85
Tablo 53. MEB Yayınları Hikâye Edici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri	86

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
	No
Şekil 1. Okunabilirlik Kavramı.	29
Şekil 2. Ekoyay Ders Kitabı Temalarının Ortalama Okunabilirlik Grafiği	63
Şekil 3. MEB Yayınları Ders Kitabı Temalarının Ortalama Okunabilirlik Grafiği	74
Şekil 4. Ekoyay Ders Kitabı Hikâye Edici ve Bilgilendirici Metinlerin Ortalama Okunabilirlik Grafiği	84
Şekil 5. MEB Yayınları Hikâye Edici ve Bilgilendirici Metinlerin Ortalama Okunabilirlik Grafiği	87
Şekil 6. 6.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Metin Türlerine Göre Ortalama Okunabilirlik Grafiği	88
Şekil 7. 6.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Ateşman Formülüne Göre Ortalama Okunabilirlik Grafiği	91
Şekil 8. 6.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Ortalama Okunabilirlik Grafiği	92
Şekil 9. 6.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Karşılaştırmalı Okunabilirlik Değerleri	93

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın nedenlerini gösteren problem durumuna, problem cümlesine, araştırmayı oluşturan alt problemlere, araştırmanın amacına, ilgili araştırmalara, araştırmanın önemine, varsayımlara, sınırlılıklara ve bazı tanımlara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Okumak ve okuduğunu anlamak her dönemde önemli olmuştur. Yazının ortaya çıkmasından günümüze kadar insanlığın öğrendiği birçok şey okumaya ve okumayı içeren faaliyetlere dayanmaktadır. Okuma ve okunanların anlaşılması, zamanla milletlerin gelişimini hızlandırmış ve insanlığa geçmişin bilgi birikimi ile geleceğe daha net bakabilme imkânını sağlamıştır. İnsanlar okudukça öğrenmiş, öğrendikçe okumanın önemini daha iyi anlamışlardır. “Gelişmiş ülkelerde okuma alışkanlığına ilişkin sorunların, ciddi ve hızlı bir biçimde ele alınarak çözümlenmiş olması o toplumun okumaya verdiği önemden kaynaklanmaktadır” (Devrimci, 1993, 5). Okumanın birçok problemin çözülmesinde, ekonomik anlamda gelişmede, suç ve suç unsurlarının ortadan kaldırılmasında çok etkili olduğu, okumaya önem veren, gelişmiş toplumlara bakıldığında görülmektedir. Gelişmiş ülkelerin okuma ile ilgili atmış olduğu adımlar sonucunda okumanın toplumsal düzeni sağlamaya ve toplumların birçok alanda yenilikçi bakış açısı kazanmasına katkı sağladığı ifade edilmektedir.

Hayatın birçok alanında kendisine yer bulan okuma becerisinin etkili ve anlaşılır olması için bu alana ait kavramların tespiti ve tanımının iyi yapılması gerekmektedir. Bu tespit ve tanımlar arasında en önemli kavramlardan biri “okuma” bir diğeri ise “okunabilirlik” kavramlarıdır. “Okuma; duyu organlarının bazı hareketlerinden ve zihnin anlama çabasından oluşan bir süreçtir” (Aytaş, 2005, 462). Okuma kişinin bilişsel ve duyuşsal anlamda gelişimini sağlayan

önemli bir beceridir. Okumak demek kelimeleri ya da cümleleri sadece görmek değildir; okuyabilmek özellikle anlayarak okuyabilmek için görmenin ötesinde bazı zihinsel etkinlikler gereklidir. “Okumak algısal bir etkinliktir, bir düşünme sürecinin adıdır” (Dökmen, 1994, 15). Okuma eyleminin istenilen düzeyde, anlaşılır bir biçimde gerçekleşmesi için gerekli zihinsel etkinliklerin dışında okunan metnin okunabilirlik düzeyinin de hedef kitleye uygun olması gerekmektedir. Hedef kitleye uygun bir metin ise okunabilirlik düzeyinin belirlenmesiyle ifade edilmektedir.

Metnin hangi yaş düzeyine uygun olduğunun belirlenmesinde kullanılan okunabilirlik, 19. yüzyılın başlarında ABD’de ortaya çıkmış bir kavramdır (Dubay, 2004). Tanımsal olarak okunabilirlik; metinlerin niceliksel özellikleri kullanılarak okuma düzeyinin belirlenmesine yönelik yapılan değerlendirmedir. Okunabilirlik kavramının daha iyi anlaşılması için birbirine karıştırılabilen okunaklık ve okunabilirlik ifadelerinin ayırt edilmesi gerekmektedir.

Okunaklık metnin yazı karakteri, sayfa şekli gibi özellikleri göre belirlenmektedir. Okunabilirlik ise herhangi bir dildeki bir metnin okuyucu(lar) tarafından kolay takip edilebilir olup olmadığı bilgisidir. Bu bilgi, söz konusu dilde hece, kelime ve cümle sayılarının birbirleri arasındaki ilişkileri temel alan bir takım karakteristik özelliklerin göz önünde bulundurulması ile elde edilmektedir (Bezirci ve Yılmaz, 2010, 50).

“Okunabilirlik, çoğunlukla metinlerin nicel özellikleri yani tümce ve sözcük uzunlukları ile bilinmeyen sözcük sayısı göz önüne alınarak metnin güçlük düzeyini belirlemeyi hedefler” (Okur ve Arı, 2013, 203). Okunabilirliğin okuma güçlüğü belirleme dışında anlama ile ilgisi olduğu da düşünülmektedir. Bu düşünce okunabilirlik düzeyinin belirlenmesinde kullanılan kelime ve cümle uzunluğunun anlama olan etkisi ile desteklenmektedir. “Sözcüğün uzunluğu aynı zamanda anlamayı da güçleştirmektedir” (Clifton, Staub ve Rayner, 2007, akt. Okur ve Arı, 2013, 203). Okunabilirliğin anlam ile ilgili boyutuna dikkat çeken bu ifade okurun metni anlamlandırma sürecinde okunabilirliğin de önem taşıdığını vurgulamaktadır.

Öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal düzeylerini geliştirmek, onlardaki okuma alışkanlığını kalıcı hale getirmek için hazırlanan Türkçe ders kitapları öğrencilerin okuma becerilerinin gerçekleştirilmesinde büyük önem taşır.

İlköğretimde okuma becerisini geliştirme ve sevdirmede en temel ders Türkçedir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda belirtilen ve 2018 yılında güncellenen Türkçe Dersi Öğretim Programında yer verilen; *okuma yazma sevgisi ve alışkanlığı kazanmalarının sağlanması* ifadesi bunu işaret etmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], Türkçe Dersi (1-8.Sınıflar) Öğretim Programı [TDÖP], 2019, 8). Türkçe Öğretim Programında ifade edilen okuma ve okuma sevgisinin öğrenciye kazandırılması hedefi Türkçe ders kitabı metinleri üzerinden yürütülmektedir. Okuma eyleminin metinler çerçevesinde verilmesi ve dersin planlanmasının da metinler üzerinden yapıyor olması Türkçe dersi metinlerinin önemini bir kat daha arttırmaktadır. Türkçe dersi için büyük öneme sahip metinlerin her yönüyle hedef kitleye uygun olması okumayı ve anlamayı artıracığından uygun bir metin bireyde okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracaktır. Okunulan metnin anlaşılır olması anlamının gerçekleşmesi için ön şart kabul edilmektedir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin cümle ve sözcük uzunluğu, metinde geçen kelimelerin yaygın kullanılıp kullanılmadığı, metinlerin anlatım biçimi ve tarzları anlamayı etkileyen değişkenlerden bazılarıdır. Bu değişkenler dikkate alınarak ders kitabına alınan metinler, öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasına, okumayı sevmesine ve Millî Eğitim Bakanlığının temel amaçlarında ifade edilen hedeflere ulaşmasına katkı sağlayacaktır.

Hem bireysel hem de toplumsal yönü olan okuma becerisinin geliştirilmesinde ders kitaplarındaki metinlerin öneminin büyük olması bu metinlerin anlaşılır ve okunabilir olmasını zorunlu kılmaktadır. Ders kitabı metinlerinin istenilen özellikleri taşıması, ders kitabı metin seçimi için farklı kriter belirlenmesini gerektirmektedir. Metin seçimi için gerekli kriterlerden biri de metinlerin hedef kitleye uygun olması durumudur. Hedef kitleye uygunluk ise metinlerin okunabilirliğinin belirlenmesi ile mümkündür.

Metinlerin okunabilirlik durumlarının belirlenmesini amaçlayan çalışmaları son yıllarda alanyazında sıklıkla görmemiz mümkündür. Okunabilirlik alanında

yapılan çalışmalar incelendiğinde birçoğunun yabancı dillerden, özellikle İngilizceden, uyarlanarak geliştirilmiş formüllerin, metinler hakkındaki düzey belirleme çalışması olduğu görülmektedir. Bir dil için geliştirilen okunabilirlik formülünün başka dil için geçerli olup olmadığı tartışma konusudur. Mevcut dil için geliştirilen okunabilirlik formülünün başka bir dil için net sonuçlar doğurması pek mümkün görünmemekte ayrıca İngilizce için belirlenen değişkenlerin Türkçe için farklılık göstereceği, dil özellikleri bakımından farklı olan bu dillerin uyarlanan formüller ile okunabilirliklerinin ölçülmesinin geçerli ve güvenilir sonuçlar vermeyeceği düşünülmektedir. “Her dilin sözcük ve tümce yapısı birbirinden farklı olduğu için mevcut dil için geliştirilmiş bir okunabilirlik formülünün başka diller için uygulanması geçerli ve güvenilir sonuçlar vermeyecektir” (Okur ve Arı, 2013, 205). Türkçe ders kitabı metin seçiminde okunabilirlik için Türk dili özelliklerini yansıtan bir formülün kullanılmasının, hedef kitleye uygunluğun belirlenmesinde daha güvenilir sonuçlar vereceği düşünülmektedir.

Ders kitabı metin seçiminde metnin zorluk derecesi ve seviyesinin tespitinin yanı sıra okunabilirliğinin de belirlenmesi metin seçimi için son derece önemlidir. Bu şekilde hazırlanan ders kitapları ile öğrencide okuma alışkanlığı ve zevkinin oluşacağı, bununla birlikte Türkçe dersi metinlerinin işlevselliğinin artacağı öngörülmektedir. Okunabilirliğin sadece metinler üzerinden değil temalar üzerinden de değerlendirilmesi bütünsel yaklaşım açısından oldukça önemlidir. Belirlenecek tema okunabilirliği ders kitapları için büyük bir ihtiyaçtır. Yapılan araştırma ile bu ihtiyacın giderilmesine katkı sunulacağı, bu alanda yapılacak çalışmalara yardımcı olunacağı düşünülmektedir.

1.2.Araştırma Problemi

Çalışmanın problem cümlesini “6. sınıf ders kitaplarının tema-metin ilişkisi bakımından okunabilirlik durumu nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Bu soruya yanıt bulmak için Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010)

okunabilirlik formüllerine başvurulmuştur. Bu problem durumundan kaynaklı ortaya çıkan alt problemler şunlardır:

- 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi nedir?
- 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki ortak tema metnlerinin okunabilirlik düzeyi nedir?
- 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki farklı tema metnlerinin okunabilirlik düzeyi nedir?
- Belirlenen formüllere göre 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki temalar arasında okunabilirlik düzeyi açısından fark var mıdır?
- Hikâye edici ve bilgilendirici metin türüne göre 6. sınıf metnlerinin okunabilirlik düzeyleri arasında fark var mıdır?
- Farklı yayınevlerinin 6.sınıf Türkçe ders kitapları okunabilirlik düzeyleri arasında belirlenen formüllere göre fark var mıdır?

1.3.Araştırmanın Amacı

Bireylerin öğretim sürecinde etkin olmalarını, sağlıklı iletişim kurabilmelerini, problem çözme becerilerini ve akademik başarılarını geliştirmeyi amaçlayan Türkçe dersi, bu amacını temel dil becerileri üzerinden gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Temel dil becerileri alanında önemli bir başlık olan okuma becerisinin geliştirilmesinde okunabilirlik ve okunulan metnin anlaşılır olması önemli bir yer tutmaktadır. Okunabilir ve anlaşılabilir bir metin Türkçe dersi kazanım tablosunun büyük kısmına denk gelen *okuduklarını anlar* kazanımının gerçekleşmesini kolaylaştıracaktır. Metinlerin kolay ya da zor olması, okunabilirlik ve anlaşılabilirlik durumları üzerinden yorumlanmaktadır. Yani metnin okunabilirlik düzeyi bize o metnin hedef yaş grubuna göre kolay veya zor olduğunun bilgisini vermektedir. Bu durum metin seçimi için bir ölçüt oluşturmaktadır. Anlamanın gerçekleşmesi için bu ölçütler göz önünde bulundurularak metin seçiminin yapılması gerekmektedir.

Okuma kavramı eğitim-öğretim sürecinin her alanında geçen bir ifade olmakla birlikte en yoğun olarak Türkçe dersinde kendine yer bulmaktadır.

Bunun sebebi okumanın temel dil beceri alanlarından olmasıdır. Temel dil becerilerinden olan okuma, eğitimin ilk yıllarının en büyük kazanımlarından biridir. Bu kazanımın öğrenciye verilmesinde ilk olarak başvurulana elbette Türkçe dersi ve Türkçe ders kitabı metinleri olmaktadır. Okumanın etrafında şekillendiğı Türkçe ders kitabı metnlerinin okunabilirlik ve anlaşılabilirlik ölçütlerine uygun olarak seçilmesinin dersin amaçlarının gerçekleşmesine ve öğrencinin kazanımları kavramasına katkısı büyük olacaktır. Metinlerin hedef kitleye uygun olması birçok değişkeni içinde taşıyan başlığın adıdır. Bu başlıkta içerik olarak hedef kitleye hitap etmesi gereken metinlerin sözcük uzunluğu, kelime sıklığı ve cümle uzunluğu bakımından da öğrenci seviyesine uygun olması gerekmektedir.

Çocuklarda okuma alışkanlığının oluşmasında ve çocuğun okumayı sevmesinde okuduklarını anlamasının önemi çok büyüktür. Okuduğunu anlayan çocuklar okuma için olumlu duygular besleyecek ve okumayı seven bireyler olarak toplumdaki yerlerini alacaklardır. Okuma ve okuma sevgisinin ilk başladığı ders olan Türkçe dersi ve metnlerinin aslında çocuğun okuma dünyasının içine giren yazılar olması gerektiğı ders kitabı hazırlanma sürecinde unutulmaması gereken bir husustur. Öneminin ifade edildiğı, temel dil becerileri öğretiminde büyük pay sahibi olan Türkçe dersi metnlerinin okunabilirlik düzeyinin ve metinlerin öğrenciye uygunluk seviyesinin belirlenmesinin bu alanda çok önemli olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışmayla, farklı yayınevleri tarafından hazırlanan 6.sınıf Türkçe ders kitapları ve bu kitaplardaki temaların okunabilirlik bakımından karşılaştırılması amaçlanmıştır.

1.4.Araştırmanın Önemi

Türkçe dersi kazanımlarında ve temel dil becerileri alt alanında önemli bir yere sahip olan okuma becerisi, bireyin akademik başarısında ve toplum içi iletişiminde büyük pay sahibidir. Okumanın istenilen şekilde gerçekleşmesi için anlama ile bütünleşmesi gerekmektedir. Okuduklarını doğru anlayan ve anlamlandıran bireyin okuduğunu anlamakta güçlük çeken bireylere oranla

toplum içi iletişimde ve akademik başarının sağlanmasında daha az sıkıntı yaşayacağı bir gerçektir.

“Okuma; sözcük, grafik, resim ve şekillerin, duyu organlarımızla algılanması, önceki bilgilerimizi de kullanarak anlamlandırma ve yorumlamaya dayanan zihinsel bir etkinliktir” (Karatay, 2007, 9). Okuma, anlama ve anlamlandırmayla birlikte gerçekleştirilen bir faaliyettir. Bu faaliyet bireyin ana dili öğretiminde amaçlanan hedeflerin gerçekleşmesinde ön koşul olarak düşünülmektedir. Okuma faaliyetleri Türkçe dersinde ilk kaynak olarak Türkçe ders kitapları vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. “Ana dili öğretim sürecinin en önemli unsuru ana dili öğretimi ders kitaplarıdır” (Stebler, 2014, 1). Birey ders kitaplarıyla ana dilinin inceliklerini öğrenir, okuduklarıyla anlama ve anlamlandırmada bulunur. Bütün bunlar göz önüne alınarak hazırlanan ders kitabı hedeflenen amaçların gerçekleşmesinde büyük rol oynamaktadır.

Türkçe ders kitapları, öğrencilerin yaş seviyesine, duyuşsal ve bilişsel özelliklerine uygun, içerik olarak Millî Eğitim’in temel esaslarına bağlı, özel öğretim programıyla uyumlu, zenginleştirmiş ögeler barındıran ve bu nitelikleriyle öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıran materyaller olmalıdır. Bu ancak Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin hedef kitleye uygun olmasıyla mümkündür. Bu husus Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği’nde (2015, 3); “Kullanılan kelimeler ve cümle yapıları öğrenci seviyesine uygun olmalıdır.” şeklinde ifade edilmektedir. Ders kitabı metnlerinin kelime ve cümle yapılarının hedef kitleye uygunluğu, metinlerin okunabilirliğini sağlamakta; bu da anlamlandırmayı kolaylaştırmaktadır.

Ana dili öğretiminin önemli amaçlarından olan okuma ve okuduğunu anlamlandırma, Türkçe dersinin temelini oluşturduğu için bu alanda yapılmış çalışmalar titizlikle yürütülmeli ve çalışmaların takibi yapılmalıdır. Yapılacak çalışmalar esnasında okuma sürecinde kullanılacak metinler her yönüyle ele alınmalı, önceden belirlenen ölçütler göz önünde bulundurularak yapılacak diğer çalışmalara yol gösterici olunmalıdır. Belirlenecek ölçütler arasında önemli bir başlık olan okunabilirlik, anlamlandırma sürecinin önemli değişkenlerinden

biridir. Okunabilirlik kavramının temelini sözcük ve cümle incelemesi oluşturur. Sözcük incelenmesinin okunabilirlik düzey belirlenmesinde temel oluşturmalarının nedeni sözcüğün nitelik ve nicelik olarak okumadaki etkisiyle ilgilidir. Okunabilirlik düzey belirleme çalışmasında yapılan sözcük incelemesi hece sayımının yanında okunanlar arasında anlamı bilinen sözcük ve anlamı bilinmeyen sözcüklerin tespitini de yapabilmemizi sağlamaktadır. Sözcük incelemesinin okumadaki önemini Chall (1988, 3-4, akt. Bolat, 2016, 5) “Eğer bir metinde bilinmeyen sözcük sayısı çoksa ve bu sözcükler metnin diğer bölümlerinde de tekrarlanıyorsa metin okuyucu için zor bir metin haline gelir.” şeklinde ifade etmiştir. Türkçe dersi okuma metinlerinde bilinmeyen sözcük sayısının çok olup bu sözcüklerin sık tekrarlanması, öğrencilerin derse ve okumaya karşı olumsuz tutum geliştirmelerine neden olacaktır. Öğrencilerde okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı oluşturmayı hedefleyen Türkçe dersi bu amacını ancak hedef düzeye uygun okunabilirlik değerine sahip metinlerle gerçekleştirecektir. Okunabilirlik alanında yapılan çalışmalar da bunu destekler niteliktedir.

Okunabilirlik alanında yapılan çalışmaların çoğunun ders kitaplarının okunabilirliği üzerine olduğu görülmektedir. Yapılan bu çalışma da yenilenen ve güncellenen ders kitaplarının okunabilirlik düzeyini, farklı yayınevlerine ait kitapların ortak ve farklı tema metinlerinin okunabilirlik durumlarını, metin türleri arasında okunabilirlik açısından anlamsal farkın olup olmadığını incelemiştir. Bu çalışma ile hem alana hem de ders kitabı yazım sürecine katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

1.5.Sınırlılıklar

Bu araştırma,

2019-2020 eğitim-öğretim yılında 6. Sınıf Türkçe ders kitabı olarak kullanılan Ekoyay Yayınları Türkçe ders kitabı ve MEB Yayınları Türkçe ders kitabı ile

İncelenen ders kitaplarında yer alan metinlerin sadece zorluk derecesi hakkında fikir veren sözcük ve cümle saymaya dayanması ile

Söz konusu kitaplarda yer alan bilgilendirici ve hikâye edici metin türleriyle sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Araştırmanın çıkış noktasını oluşturan terimlerin tanımlarına aşağıda yer verilmiştir. Terimlerin ayrıntılı açıklamaları ilgili bölüm başlıklarında ifade edilmiştir.

Okuma (Reading): “Okuma; duyu organlarının bazı hareketlerinden ve zihnin anlamlandırma çabasından oluşan bir süreçtir” (Aytaş, 2005, 462). “Okuma; sözcük, grafik, resim ve şekillerin, duyu organlarımızla algılanması, önceki bilgilerimizi de kullanarak anlamlandırma ve yorumlamaya dayanan zihinsel bir etkinliktir” (Karatay, 2007, 9).

Okunabilirlik (Readability): “Okunan metnin okuyucu tarafından kolay ya da güç anlaşılır olmasıdır” (Ateşman, 1997, 71).

Okunabilirlik Formülü (Readability Formula): “Az sayıda değişkenle yapılandırılmış, kullanımı kolay ve objektif ölçüm araçlarıdır” (Okur ve Arı, 2013, 204). Okunabilirlik formülleri metnin yapısal özelliklerinin tespit edilip metinlerin zorluk ya da kolaylık durumunu belirlemeye yarayan araçlarıdır.

Hedef Kitle (Target Group): Verilmek istenen mesajın ulaşması istenen topluluk.

Tema (Theme): “Bir sanat eserinin merkezinde yer alan temel duygu ve düşünce, hikâyenin konusu altında yatan anlam veya iletidir” (Akyol, 2008, 155).

Metin (Text): “Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünüdür” (Türk Dil Kurumu [TDK] Türkçe Sözlük, 2011, 1667).

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde çalışmanın kuramsal çerçevesine ve ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Ders Kitapları

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin bir plan çerçevesinde öğrenciye aktarılmasına yardımcı olan birçok ders materyali bulunmaktadır. Bu materyallerin başında da ders kitapları gelmektedir. Ders kitapları hitap ettiği kitleye göre bilişsel ve duyuşsal uyarılarla donatılmıştır. Bu konuda Çeçen ve Çiftçi (2007, 39) “ders kitapları, öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış zengin metinlerden oluşan, öğretim programlarının esas aldığı ilkeler doğrultusunda hazırlanan, ihtiva ettiği bilgileri öğrencilere aktaran basılı eğitim ve öğretim materyalleridir.” tanımı yapmışlardır. Ders kitapları için Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği’nde; “örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılmak üzere, içeriği öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, gerektiğinde fasikül hâlinde de üretilen basılı eser” tanımına yer vermiştir (MEB, 1995, 15). Yapılan tanımlamalara bakıldığında ders kitaplarının öğrenci yaş seviyesine uygun olması gerektiğinin vurgulandığı görülmektedir. Ders kitapları için önemli bir ölçüt olan hedef düzeye uygunluk birçok değişken kullanılarak belirlenmeye çalışılmaktadır.

Ders kitapları; programlar ile belirlenen, hedef ve kazanımlarla tutarlı, öğrencilere bilgi ve becerilerin kazandırılmasının amaçlandığı temel bir materyaldir. Temelinde öğrencilere amaç ve kazanımların aktarılması için hazırlanan ders kitapları bireysel farklılıkların ötesinde öğretimin planlı ve programlı olması için vardır. “Ders kitabı öğrencilerin ilgi, yetenek ve öğrenme hızlarını dikkate almaktan çok, o dersin amaçlarına ve derste işlenecek konulara

göre hazırlanır” (Demirel, 1996, 41). Ders kitaplarının amaçlara uygun olarak hazırlanması eğitimin daha sistemli ve planlı olarak yürütülmesi için bir zorunluluktur. Amaçlarla uyumlu, hedef kitleye uygun geliştirmiş bir ders kitabı eğitim-öğretime büyük katkı sağlayacak, sonucunda öğretimin kalitesi artacak ve ders kitaplarından daha verimli şekilde yararlanılması kolaylaşacaktır.

Ders kitaplarının özelliklerinin ve içeriğinin nasıl olması gerektiği Bakanlığın çıkarmış olduğu “Ders Kitapları Yönetmeliği”nde açıkça ifade edilmiştir. Bakanlık bu yönetmelik ile ders kitaplarının kanunlara aykırı olamayacağını, bireyin Atatürk İlke ve İnkılâplarına bağlı, devletine karşı görev ve sorumluluğunu yerine getiren yurttaşlar olarak yetiştirilmesine katkı sağlayan nitelikte olması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca ders kitabı içeriklerinin insan haklarına bağlı, bilimsel ilkelere uygun, reklam içermeyen, Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri’ne dayanan, dersin programına uygun olarak hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Yanı sıra ders kitaplarında yer alan metinlerin özelliğine de değinen bu yönetmelik, metinler için (MEB, 1995, 5-19); Öğrencileri, millî, ahlaki, insani manevi ve kültürel değerleri bakımından besleyen, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumlulukları yerine getirmede onlara rehber olan ve bu görev ve sorumlulukları benimseten yazılar olması gerektiği ifade edilmiştir. Bireyin topluma ve devlete olan sorumluluklarını yerine getirmesi için ifade edilen niteliklere sahip olması gereken ders kitapları ve metinlerin bir yönüyle de öğretmenin rehberliğinde bireyin ilgi ve yeteneklerini ön plana çıkaracak özellikleri de içeriğinde barındırmalıdır. Ders kitaplarının sadece ders materyali olarak değil öğrenciler için farklı uyaranlar barındıran, öğrencinin derse olan ilgisini artıracak ders aracı olarak da görülmesi gerekmektedir. Ders kitaplarının bireyin ilgi ve becerisini ortaya çıkarırken estetik bir bütünlük içinde hazırlanması gerektiği unutulmamalıdır. Erkmen’in (1996, 37) ifadeleri ile kusursuz bir ders kitabının hem şekil bakımından hem de kullanılan malzeme, üretim ve baskı teknolojileri açısından mükemmel olması gerektiği vurgulanmıştır.

Aynı yıl içerisinde, ortak hedef kitle için kullanılacak farklı ders kitaplarının zorluk derecesinin birbiriyle uyumlu olması eğitimde fırsat eşitliği bakımından büyük öneme sahiptir. Bu eşitliğin sağlanması adına 2003 yılından beri Millî Eğitim Bakanlığı 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 53. maddesi kapsamında *Ücretsiz Ders Kitapları Dağıtım Projesi* yürütülmektedir. İlk kademedен başlanarak zorunlu eğitimin her basamağında dağıtılan ders kitapları hem eğitimin kontrolü hem de fırsat eşitliği açısından oldukça önemli görülmektedir. Dağıtılan kitaplar arasında ise Türkçe ders kitabının öğrencinin okuma dünyasına açılan ilk kapı ve ana dili öğreticisi olması sebebiyle ayrı bir önemi bulunmaktadır.

2.2. Türkçe Ders Kitapları

Eğitim çağındaki her bireyden beklenen davranış ana dilinin inceliklerini öğrenerek öğrenim hayatında başarılı olmasıdır. Bilişsel ve duyuşsal alanda başarılı olması istenen bireyin öncelikli olarak ana dilini iyi bilmesi gerekmektedir. Aksan (1975, 427) ana dilini “ilk önce anneden, daha sonraları ise aşama aşama ailenin diğer fertleri, yakın çevre ve çocuğun içinde bulunduğu ortamda kavradığı; bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dil” şeklinde tanımlamaktadır. Ana dili hakkında Stebler (2014, 5) “Ulusların ulus olmasını sağlayan en önemli etken ana dilidir. Ana dilinde konuşan, düşünen, algılayan ve dünyayı yorumlayan birey, ana dili sayesinde ulusuna aidiyet duygusu hisseder.” ifadeleri ile ana dili ve ana dilinin toplum oluşturma bilincine dikkat çekmiştir. Ana dilinin iyi bilinmesinin toplumsal anlamda bireye sağlayacağı faydanın yanı sıra diğer bilim alanlarının öğrenilmesinde de katkısı oldukça fazladır. Bu bilinçle hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı diğer dillerin öğretim programları gibi temel dil becerileri (okuma, yazma, konuşma ve dinleme) üzerine kuruludur. Temel dil becerilerinden okuma kapsamında oluşturulan etkinliklerle dil eğitiminin bazı kazanımları bireye aktarılırken okumanın farklı becerilerini de içine alan yapısı sayesinde diğer becerilerinin ölçülmesi de sağlanmaktadır. Okumanın diğer

beceri alanlarından farklı olan bu önemli yönü Türkçe ders kitaplarına da yansımış ve oluşturulan ders kitaplarının büyük kısmı okuma etkinliklerine dayandırılmıştır. Bu anlamda önemli işlevi olan okuma etkinliklerinin, ders kitabı metinleri ile öğrenciye aktarılması hedeflenirken kullanılan metinler aracılığıyla bireyde okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırması da amaçlanmaktadır. “Okuma alışkanlığının istenilen seviyede olmadığı toplumlarda bireylerin okuma araçlarıyla (kitap ve metinler) karşılaşmaları çoğu zaman ders kitapları aracılığıyla olmaktadır” (Tekşan ve Güneş, 2006, 459). Bu sebeple Türkçe öğretiminin planlanmasında merkezde yer alan metinler yenilenen ya da güncellenen her ders kitabında incelemeye ve takip edilmeye değer bulunmuştur.

Türkçe dersi, dil becerilerinin öğretilmesi hedefinin yanı sıra belirlenen öğretim programı ile çeşitli kazanımların edinilmesini de amaçlamaktadır. Öğretim programında dil becerisi alanına ait amaçlar (MEB, 2019, 8); “bireyin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerisini geliştirmek, okuduklarıyla söz varlığını zenginleştirmek, dil zevki ve bilinci oluşturmak, okuma ve yazma alışkanlığı kazandırmak, bir konu hakkındaki duygu ve düşüncelerini yazılı ve sözlü olarak ifade etmek” şeklinde belirtilmiştir. Bireysel anlamda bireyin dilin inceliklerini kavramasını ifade eden bu amaçların yanı sıra 2018 Türkçe Öğretim Programı’nda toplumsal amaçlara da değinilmiştir. Programda bireyin hem toplumsal hem de evrensel değerlere karşı duyarlılık oluşturması; millî, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel ve sosyal değerlere önem vermesi, millî duygu ve düşüncenin güçlenmesi ifadelerine de yer verilmiştir. Ayrıca Program bireyden, Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmesini ve benimsemesini, değerlere katkı sağlamasını da beklemektedir. Bireyin bu amaçlarla ait olduğu toplum ile içinde yaşadığı dünyanın kültür ilişkisini kurması hedeflenmiştir. İfade edilen amaçların yanı sıra bilmekten öte bilgiye ulaşma çağı olarak adlandırılan yaşadığımız dönem, ulaşılması gereken farklı hedefler de göstermekte, bu farklı hedefler de değişken kaynakları takip etme sorumluluğu getirmektedir. “Medya kaynaklarının çeşitliliği sebebiyle öğrencilerden var olan bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme ve sorgulama gibi üst

bilişsel davranışları sergilenmesi beklenmektedir” (MEB, 2019, 8). Belirtilen amaçların gerçekleştirilmesi için hazırlanan Türkçe ders kitapları bu anlamda öğrencilerin çok yönlü gelişimini destekler özellikler taşımalıdır. Özellikle Türkçe Öğretim Programında belirlenen amaçların gerçekleştirilmesini hedefleyen Türkçe dersi, bunun yanı sıra gerçekleştireceği ve kişilerde oluşturacağı çok yönlü gelişim ile diğer derslere de katkı sağlayacaktır. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler aracılığıyla okuma sevgisi kazanmış, okuyan ve okuduğunu anlayan öğrencilerin sadece ana dili eğitiminde başarısı değil birçok alanda gelişimi sağlanacaktır. Bireyin çok yönlü gelişiminde okumanın önemini Stebler; (2014, 7) “Düşünen, eleştiren, çevresini ve kendisini algılayabilen, empati kuran, gözlem yapabilen bireyler yetiştirerek bilgi üretmeye katkıda bulunmanın yolu da okuma eğitiminden geçmektedir.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretim programları değişirken sınıf ortamında kullanılan ders materyallerinin teknolojik gelişmelere bağlı olarak yenilik göstermesi de kaçınılmazdır. Her değişimin eskiyi unutturduğu söylemi eğitim materyalleri içinde ders kitabını kapsamamaktadır. Ders kitaplarının özellikle Türkçe dersi için hâlâ ilk ve en çok başvuru alan ders materyali olduğu yapılan çalışmalar (Karadağ ve Kuradayıoğlu, 2010; Karagöl ve Tarakçı, 2019) ile ortaya konmuştur.

Türkçe ders kitabının en sık kullanılan ders materyali olması içeriğinin önemini bir kat daha arttırmaktadır. Bu anlamda içeriğinin büyük kısmının metinlerinden oluştuğu bilinen Türkçe ders kitaplarının hazırlanmasında çok dikkatli davranılması gerektiği düşünülmektedir. Türkçe ders kitaplarının hazırlanmasının en önemli kısmını hiç şüphesiz metin seçimi oluşturmaktadır. Titizlikle yapılmış metin seçimiyle oluşturulan ders kitapları sayesinde çocuklarda okuma alışkanlığının oluşturulması sağlanacak ve çocukların derse olan ilgilerinin artmasına katkıda bulunulacaktır. Bu durumu Sever (2003, 25) “Ders kitaplarında yer alan metinler öğrencilere ana dili bilincini ve duyarlılığını kazandırmakla beraber onların dil ve anlam evrenlerini genişletecek niteliklere sahip olmalıdır.” cümlesiyle ifade etmiştir. Ders kitaplarında ve metinlerde olması gereken özelliklerin yararları bunlar iken söz konusu materyalin nitelikli

olmaması durumunda ana dili sevgisinin ve bilincinin olumsuz etkileneceğini söylemek hiç de yanlış olmayacaktır.

2.2.1. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Niteliği

Türkçe ders kitapları birçok ana dili becerisi kazandırılmasında önemli bir işleve sahiptir. Türkçe dersinde bu önemli işlev yerine getirilirken ders kitabı metinlerinden yararlanılır. “Türkçe derslerinde bütün dil becerileri metinlerden hareketle hazırlanan etkinlikler yoluyla öğrenciye kazandırılmaya çalışılmaktadır” (Çeçen ve Çiftçi, 2007, 39). Dersin planlanması ve kazanımların verilmesi sürecinde kritik öneme sahip olan metinlerin niteliği de bu önem göz önünde bulunarak ifade edilmelidir.

“Metin seçiminde metinlerin dilin estetik değeri kadar dil becerilerini, zihinsel ve sosyal becerileri geliştirici nitelikleri ön plana çıkarılmalıdır. Özellikle öğrencilerin soyut düşünme becerilerini kazandığı ikinci kademedeki (12-15 yaşlar arası) ders kitaplarındaki metinler özenle seçilmelidir” (Onan, 2013, 123). Metin seçiminde gösterilecek bu hassasiyetin bireyin anlama çabasını artıracak ve okumaya sevgisini artıracak düşünülmalıdır.

Daima en iyisi ve en verimli olma adına yenilenen öğretim programlarında metinlerin taşınması gereken özellikler ayrı bir başlık olarak ele alınır. 2006 yılı Türkçe Öğretim Programı’nda metinler için Türk Millî Eğitimin genel amaçlarına ve belirtilen temel ilkelere uygun, dersin amaçlarıyla uyumlu, kazanımlarının gerçekleştirilebilir olması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca metinlerin hedef kitleye uygun seviyede ve ilgi alanlarına hitap eden türde ve planlamada belirtilen sürede işlenecek uzunlukta olması, dilimizin güzelliklerini ve zenginliklerini ortaya koyan özellikler barındırması, seçilen metin türünün dil, anlatım ve içerik olarak alanının güzel örnekleri içerisinden seçilmiş olması da metinlerin taşınması gereken özellikler olarak belirtilmiştir. Programda yer alan özellikler göz önünde bulundurulduğunda metinlerin sadece bireyin okuyup geçtiği yazılar olarak görülmediği, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıran,

öğrencinin kelime hazinesi zenginleştiren, belirli oranda söz ve söz gruplarına yer veren eserler olduğu ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca metinlerin millî, kültürel ve ahlaki değerlerimize aykırı olmaması, bireyin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek özellikler barındırmaması, insan hak ve özgürlüklerine aykırı ifadelere yer vermemesi gerektiği de ifade edilmiştir. (MEB, 2006, 56-57) Metin seçiminde dikkat edilmesi gereken unsurların ve metinlerin taşıması gereken özelliklerin ayrıntılı olarak ifade edildiği 2006 yılı Türkçe Öğretim Programı'nda ders kitabı metinlerinin önemine dikkat çekilmiş ve metinlerin bireysel ve toplumsal anlamda öğrencinin çok yönlü gelişimini tamamlayan unsurlar olarak görüldüğü belirtilmiştir.

2017 yılında yenilenen, 2018 ve 2019 yıllarında güncellenen Türkçe Öğretim Programı'nda bir önceki programda olduğu gibi metinlerin taşıması gereken özellikler ayrı bir başlık altında ifade edilmiştir. Bu başlıklar içerisinde ders kitabı metin seçiminin ilk basamakları olarak görülen: *seçilecek metinlerin ikincil aktarımının değil yazarın eserinden alınması, kültürel unsurlarımızı içerisinde barındırma zorunluluğu ile Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türklerine ait eserlere yer verilmesi, “Bu kitap için yazılmıştır.” ifadesi taşıyan eserlerin kullanılmaması gibi özelliklerle ders kitabı metin seçiminin ana hatları belirlenmiştir. (MEB, 2019, 8) Ayrıca ders kitabına seçilecek metinlerin temalarla uyumlu olması şartı yine programda ifade edilen özellikler arasında yer almaktadır. Öğrencilerin çok yönlü gelişimini amaçlayan Türkçe Dersi Öğretim Programı olumsuz örneklerle de dikkat çekerek “argo, cinsellik, şiddet vb. ifadelerden oluşan metinlerin bu ifadeler çıkarıldıktan sonra kitaba alınması” gerektiğini özellikle vurgulamaktadır. Programın metinlerin taşıması gereken özelliklerine yer verildiği başlıkta “temalarla uyumlu serbest okuma parçalarına ders kitabında yer verilebileceği, kitapta yer alacak metinlerin bir sınıf düzeyinde kullanıldıktan sonra farklı bir sınıf düzeyinde kullanılmaması, aynı şair veya yazardan en fazla iki eserin alınması, çeviri eserlerin doğru ve nitelikli çevirilerden tercih edilmesi, kısaltılarak alınan metnin ya da tamamı ders kitabında yer alamayacak uzunlukta olan eserlerin bütünsel olarak anlaşılabilmesi için metnin başında eserin kısa özetinin verilmesi” ifadelerine yer verilmiştir. (MEB, 2019, 8) Ayrıca bu başlıkta metinler için ayrıntı*

sayılabilecek bazı özelliklere de yer verilmiştir. “Yazarın söyleme şeklinden ve Türkçenin dönemsel özelliğinden kaynaklı yazım farklılıklarının yanlış olarak nitelendirilemeyeceği ve düzeltilemeyeceği, kitaba dipnot şeklinde yazımın ne olduğu belirtilerek alınması gerektiği hatta bu ve buna benzer örneklerden öğretim amaçlı yararlanılabileceği ifade edilmiştir” (MEB, 2019, 8).

Metin seçiminin ve ders kitabı metnlerinin nasıl olması gerektiğine yer verilen her iki öğretim programının ortak paydası; kullanılacak metinlerin dil edinme becerilerine uygun, soyut ve analitik düşünme becerilerini geliştiren, problem çözme yetisi kazandıran, hitap ettiği kitleye göre okunabilir ve anlaşılabilir olması gerektiğidir. Hazırlanan ders kitaplarının hem nitelik hem de içerik olarak hitap ettiği kitlenin yaş seviyesine uygun düzeyde hazırlanması, öğretim programının uygulanabilir olması bakımından oldukça önemli görülmektedir.

2.2.2. Türkçe Ders Kitaplarındaki Tema-Metin İlişkisi

Yenilenen öğretim programlarının amacı, teknolojiye ve bilimde yaşanan hızlı gelişime ve değişime ayak uydurmaktır. Türkçenin öğretiminde hedeflenen başarının gerçekleşmesi, nitelikli programlar sayesinde mümkün olacaktır. “İlköğretim okullarında uygulanan Türkçe programlarının, değişim ve gelişime uyum sağlayabilmesi için sürekli takip edilmesini, eksiklikleri giderilerek geliştirilmesi ve yenilenmesini gerektirmektedir” (Uçgun, 2014, 103).

Hazırlanan ve ortaya konan hiçbir öğretim programı son olması için hazırlanmamıştır. Teknoloji alanında yaşanan hızlı değişimler öğretim programlarının da güncellenmesi ve yenilenmesini gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede yenilenen Türkçe Dersi Öğretim Programı bireye temel dil becerilerini kazandırmak, bireyin Türkçeyi sevip isteyerek yazma ve okuma faaliyetlerini bir bütün içerisinde vermek amacıyla yapılandırılmıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programı; “dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğer tüm alanlardaki öğrenme, kişisel ve sosyal gelişim ile mesleki becerileri edinmenin

ön şartı olarak kabul etmektedir” (MEB, 2019, 8). Yenilenen öğretim programı ile Türkçe dersi tema metnlerinin diğer derslerdeki öğrenme alanı kazanımlarının aktarılmasında öncelik olarak kabul edilen (okuma, yazma, dinleme ve konuşma) becerileri içerisinde barındırması Türkçe dersinin önemini bir kat daha artırmaktadır.

Tematik yaklaşım esas alınarak hazırlanan öğretim programı tüm kazanımları metin içi, metin dışı ve metinler arası okuma yoluyla kazandırması amaçlanarak yapılandırılmıştır. (MEB, 2019, 8) Bu kazanımların öğrenciye verilmesi, tematik olarak okuma metinleri çerçevesinde gerçekleşmektedir. “Türkçe derslerinin temalar ve temalara uygun çeşitli türde metinlerle etkinlik temeline dayalı, öğrenci odaklı bir anlayışla gerçekleştirilmeye çalışılması öngörülmektedir” (İşeri, 2014, 91). Yenilenen Türkçe Öğretim Programı çerçevesinde her sınıf düzeyinde sekiz temanın işleneceği ifade edildiğinden MEB ve Ekoyay 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında da sekiz tane tema mevcuttur. Her bir temanın, biri dinleme metni olmak üzere toplam dört metinden oluştuğu belirlenmiştir. Ayrıca her temanın sonunda serbest okuma metni başlığında metinlere de yer verildiği tespit edilmiştir. İncelenen temalardan “Erdemler”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temalarının her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunlu temalar olduğu belirlenmiştir. Zorunlu temalar dışında verilmesi planlanan temaların seçmeli temalar olduğu ve bu seçmeli temalarda tema-metin seçiminin yazarlar tarafından belirlenebileceği ifade edilmiştir. (MEB, 2019, 18) Temaların kitaplardaki bulunma şekli Türkçe Öğretim Programında şu şekilde ifade edilmiştir.

Türkçe derslerinde temel dil becerisi olan okuma, yazma, dinleme ve dil bilgisi kazanımları ders kitabı içerisindeki metinler aracılığı ile verilmektedir. Yenilenen programda her sınıf düzeyinde seçilecek metinlerin her tema için dört tane olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu metinlerin 3’ü okuma 1’i dinleme/izleme metnidir. Böylece kitap bütününde 32 okuma, dinleme/izleme metni kullanılacaktır (MEB, 2019, 16).

Farklı metin türlerinden oluşan temalar Türkçe dersi öğretiminin ana konularını içeriğinde barındırmaktadır. “Bu temalar ve tema metinleri ile öğrencilere dil becerileri ve okuma alışkanlığı kazandırılması hedeflenmektedir”

(Sever, 2013, 12). Türkçe dersleriyle ulaşılmak istenilen amaçlara, okuma zevki ve alışkanlığı kazandırılmış öğrencilerle ulaşılabileceğini ifade etmektedir.

Okuma alışkanlığı çocuğun ilk okuma yazma döneminden itibaren anlayabildiği, Türkçenin zenginliklerini yansıtan eserler ile karşılaştırılmasıyla mümkündür. “Sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış yazınsal metinler (masal, şiir, öykü, roman vb.) öğrenciler arasında iletişimin artırmaya, empati duyarlılığın geliştirilmesine ve öğrencilerin bilişsel düzeylerine olumlu katkı sunmasına olanak sağlar” (Sever, 2013, 20).

Okumayı sevmenin ve okuma alışkanlığı edinmenin temelinde okunacak metnin anlaşılır olması çok önemlidir. “Öğrencilerin metinleri anlayabilmeleri ve metin yazabilmeleri, kısaca doğru ve hedeflenen iletişimde bulunabilmeleri için gerekli donanımları edinmeleri iyi metin örnekleriyle karşılaştırılmalarına bağlıdır” (Türkben, 2018, 215). Türkçe dersi için iyi metin örneklerinin içerik ve okunabilirlik bakımından hedef düzeyine uygunluğu, hedeflenen kazanımların aktarılması için çok önemli görülmektedir. Bakanlığın yaş düzeylerine uygun gördüğü metin türlerinin her sınıf düzeyi için dağılımı Türkçe Öğretim Programı’nda (MEB, 2019, 18) belirtilmiştir. Bu kapsamda 6. sınıf Türkçe derslerinde okutulacak metinler: anı, blog, efemera ve broşür,(liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb. karma içerikli metinler) e-posta, haber metni, reklam, kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.) gezi yazıları, makale, fıkra, söyleşi, deneme, mektup, özlü sözler (vecize, atasözü, deyim, aforizma, duvar yazıları, motto, döviz vb.), sosyal medya mesajları, çizgi roman, fabl, hikâye, karikatür, masal/efsane/destan, mizahi fıkra, roman, tiyatro, şarkı/türkü, şiir türlerinden oluşmaktadır. Bu metinler arasından 2019-2020 yılında Türkiye genelinde 6.sınıf Türkçe ders kitabı olarak kullanılan Ekoyay ve MEB Yayınlarında kullanılan tema-metin tablosu aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 1. Ekoyay 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Tema-Metin Dağılımı

EKOYAY YAYINLARI	
DOĞA VE EVREN	Meşeler
	Tartışarak... Gerçeğe Doğru
	Elveda Ağustos Böceği
	Deniz Hasreti (Dinleme Metni)
MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK	Kuşların Çektiği Kağrı
	Çanakkale
	Anadolu İmecesini
	Baba (Dinleme Metni)
ÇOCUK DÜNYASI	Uçurtma
	Oyun
	Kanatların Çocuklar
	Oyuncak (Dinleme Metni)
ERDEMLER	Sevgiyle
	Azim
	İyilik Üzerine
	Ceylana Yardım Edenler (Dinleme Metni)
MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ	Gazlı Göl
	Forsa
	Nineme Ninni
	Öğretmenimin Mektubu (Dinleme Metni)
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Büyük Keşifler
	Mavi Portakal
	Buldum...Buldum
	İçimdeki Müzik (Dinleme Metni)
SANAT	Çocuk ve Resim
	Yaz Sinemaları
	Yürekler
	Mozart'ın Müziği (Dinleme Metni)
VATANDAŞLIK	Kurtla Köpek
	Nazilli Destanı
	Vatan Sevgisini İçten Duyanlar
	Seyfi Dede (Dinleme Metni)

Tablo 2. MEB Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Tema-Metin Dağılımı

MEB YAYINLARI	
OKUMA KÜLTÜRÜ	Bu da Benim Öyküm
	Arıyorum
	Canım Kitaplığım
	Heykeli Dikilen Eşek (Dinleme Metni)
MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK	Türk Askerinin Cesareti
	Yaşlı Nine
	15 Temmuz
	120 (Dinleme/İzleme Metni)
BİLİM VE TEKNOLOJİ	Aziz Sancar
	İnsanlar Zamanı Eskiden Nasıl Ölçerdi?
	Teknoloji Bağımlılığı
	Bak Postacı Geliyor Selam Veriyor
ERDEMLER	Vermek Çoğalmaktır
	Sevgi Diyen Çağlar Aşar
	Gümüş Kanat
	Balıkçıl (Dinleme Metni)
DOĞA VE EVREN	Merak Ettiklerimiz
	Afyon
	Su Kirliliği
	Kar Kristallerinin Peşinde Bir Ömür (Dinleme Metni)
MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ	Anadolu
	Tarhananın Öyküsü
	Ana Dili
	Kara Tren (Dinleme Metni)
SAĞLIK VE SPOR	Bisiklet Zamanı
	Yemek İçmek ve Sindirmek
	Obezite Hakkında 10 Soru 10 Cevap
	Vazgeçmeyenlerin Hikâyesi (Dinleme Metni)
BİREY VE TOPLUM	Evet Efendim
	Sen de Bir İyilik Yap
	Dostluğa Dair
	Hacettepe (Dinleme Metni)

Tablo 1 ve Tablo 2’ye bakıldığında; Ekoyay 6.sınıf Türkçe ders kitabı ile MEB Yayınları 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında: Doğa ve Evren, Millî Mücadele ve Atatürk, Erdemler, Millî Kültürümüz, Bilim ve Teknoloji temalarının ortak tema olduğu görülmektedir. Bunların dışında; Ekoyay ders kitabı için Çocuk Dünyası, Sanat ve Vatandaşlık; MEB Yayınları için Okuma Kültürü, Sağlık ve Spor, Birey ve Toplum temalarının serbest tema olduğu tespit edilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda her iki kitapta da ortak metne rastlanmamıştır.

2.3. Okuma ve Okumayı Etkileyen Faktörler

Çok hızlı bir şekilde gelişen ve ilerleyen teknolojiyle birlikte bilmenin yanı sıra bilgiye ulaşmanın da çeşitlendiği görülmektedir. Çeşitlenen bilgiye ulaşım yolları, çağımız bireylerinden beklentiyi de değiştirmiştir. Çağımızın ihtiyacı olan birey özelliklerinden bazıları; bildiğini yorumlayan, kavrayan, yeni bilgiler üreten, bilgiye çabuk ulaşan şeklinde ifade edilmektedir. Özellikleriyle ihtiyacı hissedilen birey tasvirinin gerçekleşmesinin ancak okuma ve okuduğunu anlama ile mümkün olacağı düşünülmektedir. Okuduğunu anlama becerisinin geliştirilmesi her şeyden önce eğitim sistemimizin temel amaçlarından. Ortaokul Türkçe derslerinde uygulanan okuma etkinlikleriyle öğrencilerin öğrenim hayatlarından itibaren okuyan, okuduklarını anlayan ve yorumlayabilen bireyler olması hedeflenmektedir.

Türkçe sözlükte (TDK, 2011, 1793) okuma için: “Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek” tanımı kullanılmıştır. Sever (2011, 13) okuma için; “Yazıdaki duygu ve düşüncelerin kavranması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesi gibi fizyolojik, zihinsel ve ruhsal yönleri bulunan karmaşık bir süreçtir.” ifadelerini kullanmıştır. Pilten (2007, 1) okumanın tanımını: “Bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin ortak çalışmasıyla yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliğidir.” şeklinde yapmıştır. Karatay’a (2007, 9) göre okuma; “Sözcük, grafik, resim ve şekillerin, duyu organları yoluyla algılanması, önceki bilgilerden hareketle anlamlandırılması ve yorumlanmasına dayanan zihinsel bir etkinlik” olarak

belirtilmiştir. Bir başka tanımlamada Göğüş (1978, 60) “Bir yazını harflerini, sözcüklerini, imlerini tanımak ve bunların anlamlarını kavramaktır.” ifadelerine yer vermiştir. Akyol (2015, 1-3) okuma için “Ön bilgilerin işe koşulduğu, yazar ile okuyucu arasında etkili iletişimi temel alan, uygun bir yöntemi ve belirli bir amacı olan, düzenli bir ortamda meydana gelen ve beyinde gerçekleşen karmaşık bir anlam kurma sürecidir.” der. Yapılan tanımlamalardan hareketle okuma için tanımsal anlamda çeşitliliğe sahip, anlama ve anlamlandırma ile birlikte düşünülen, karmaşık bir süreç olduğu kanaatine ulaşılmaktadır.

2.3.1. Okuduğunu Anlamayı Etkileyen Faktörler

Bireyin okuduklarını anlaması için bazı ön şartların uygun olması gerekmektedir. Okuma amacı, gelişim düzeyi, metin türü ve metnin okunabilirliği bu ön şartlar arasında değerlendirilmektedir. Okumanın ancak bu ön şartlar uygun olduğunda anlamlandırmaya dönüşeceği düşünülmektedir.

2.3.1.1. Okuma Amacı

Yapılan her iş belirli bir amaca hizmet etmektedir. Eğitim ve öğretim faaliyetleri de belirlenen hedeflerin öğrenciye kazandırılmasını amaçlamaktadır. Okunan yazının anlaşılması da okuma sürecinin temel amaçlarından biridir. Okuduğunu anlama, okuma eyleminin doğal bir sonucu olarak düşünülmemelidir. Anlamanın gerçekleşmesi için gerekli ön koşulların sağlanmış olması gerekmektedir. Bu ön koşulların ilki birçok değişkeni içinde bulunduran metnin hedef kitleye uygunluk durumudur. Anlama, sadece hedef kitleye uygun metnin okunması değil metnin yapılandırılması ve yorumlanmasını da içine alan sürecin adıdır. Bir başka ifade ile okuma, metni yorumlama ve anlamlandırma işidir. Yorumlama ve anlamlandırma ise bireyin zihninde

gerçekleşen bilişsel bir süreçtir. Yapılan değerlendirmeler anlamada bilişsel bir çabanın olması gerektiğini ortaya çıkarmıştır.

Bilişsel çabayı ve süreci etkileyen unsurların temelini bireyin önceki bilgi birikimi, tutumu, deneyimleri ve ilgisinin yanı sıra okuma amacı oluşturmaktadır. Okuma amacı bireyin okunan metne nasıl yaklaşacağı ile ilgilidir. Okunan yazının nerde, nasıl okunduğu da amacı etkileyen unsurlardandır. Çok gürültülü bir ortamda okunan bir metin ile sessiz bir ortamda okunan yazının anlaşılması arasında farklılıklar olacaktır. Gazetelerde ve çoklu medya kaynaklarında yer alan birçok haberin okunmasıyla ilgi alanımıza giren haberlerin okunması arasında bile farklılıklar vardır. İlgi alanımıza giren haber bizim için amacı belli olan yazı olduğundan daha dikkatli okunacaktır. Metni okumadan önce belirlenen amaç, anlamlandırma sürecini doğrudan etkilemektedir. Güdülenme olarak da ifade edilen okuma amacı okunulan yazıya göre değişiklik göstermektedir. “Örneğin; boş zamanlarımızda okuduğumuz gazete, dergi yazılarını okuduktan sonra tekrar gözden geçirme gereği duymayız fakat ilgi alanımıza giren önemli bir yazıyı dikkatli okuma ve ayrıntılarını anlama gayretinde olduğumuz için not alma, önemli yerlerin altını çizme, işaretleme, tekrar gözden geçirme gibi okuduğunu kavrama tekniklerini kullanmamız gerekebilir” (Karatay, 2011, 24).

Birçok alanda etkinliği bulunan, temel dil becerileri arasında yer alan okumanın amacına uygun yapılabilmesi için bilişsel farkındalık yaratacak çalışmalara yer verilmesi gerekmektedir. Bu bilişsel farkındalık bireye uyarıcı gerektirmeden “neyi, nasıl?” okuması gerektiğini öğretecektir. Metni okumadan önce belirlenecek doğru amaç, güdülenmeyi artıracak, bu ise öğrenciye edindirilecek en büyük kazanımlarından biri olacaktır. Bütün bunlar göz önüne alındığında okuma amacının anlamada doğrudan ve etkili bir şekilde yer aldığını göstermektedir.

2.3.1.2. Gelişim Düzeyi

Gelişim düzeyi, insanların okuduklarını anlamlandırmasında etkili olan faktörlerden bir diğeridir. İnsanın doğumdan itibaren hayatta kaldığı süre boyunca yaşanmışlığı da artar; artan yaşanmışlıklar kişinin bilgi hazinesini zenginleştirir, kişiyi hayatının her döneminde farklı öğrenmelerle karşılaştırır. Her karşılaşma öğrenme ile sonuçlanmayacağı için karşılaşılanların davranış değişikliğine dönüşebilmesi için bireyin gelişim seviyesinin karşılaşılan öğrenmeye uygun olması gerekmektedir. Öğrenmenin gelişim seviyesiyle olan ilişkisi eğitim ve öğretim için de geçerlidir. Öğretimin temelinde yer alan Türkçe dersinde ön bilgileri yeterli olan öğrencilerin yaş grubuna ve gelişim seviyesine uygun olan metinleri anlamlandırması, gelişim seviyesinin üzerinde olan metinleri anlamlandırmasına göre daha kolay olacaktır. Öğrencinin okuduğunu anlaması açısından ifade edilen gelişim düzeyi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ön bilgiler anlama sürecini etkileyen önemli değişkenlerdir. Brown, Day ve Johnson (1983, 1)'un yaptıkları çalışmalarda eğitimin ilk yıllarından üniversite eğitimine doğru gidildikçe, okuduğunu anlamamanın arttığı belirlenmiştir.

Toker (2006, 14) ön bilgi için; “Okuyucunun okuma eylemine beraberinde getirdiği ve gerek okulda öğretim yoluyla, gerekse okul dışında tesadüfen veya sistematik olarak kazandığı bilgileri içerir. Ön bilgiler metinden çıkarılan anlamı ve yorumları belirleyen bir değişkendir.” ifadelerini kullanmıştır. Pressley (2001, 159, akt. Bolat, 2016, 21) ise; “Okuyucunun kendine özgü ön bilgilerle donanmış olarak metinle karşı karşıya geldiğini savunan yapılandırmacı yaklaşım, bireysel gelişim ve yorumlamaların önceki deneyim ve bilgilere dayandığını savunur.” fikrini ileri sürmüştür. Metni okuyan kişi karşılaştığı yeni metinlerde daha önceki okumalarını karşılaştırıp ön bilgilerini harekete geçirerek metni anlamlandırmaya çalışır. Bu anlamlandırmayla eski ve yeni bilgiler birleştirilir, yorumlanır ve yeni şema şeklinde zihinde yerini alır. Bireyin gelişim düzeyinin artması ile birlikte öğrenme ve anlama alanında da bir artış olacaktır. Ön bilgi olarak da ifade edilen bu artış bireyin okuduklarını daha rahat anlamlandırmasını sağlayacaktır. Türkçe dersi bakımından hedeflenen anlamlandırmanın gerçekleşmesi de

öğrencinin gelişim seviyesine uygun metinlerle karşılaştırılmasıyla mümkün olacaktır. Ayrıca gelişim seviyesine uygun olarak hazırlanmış metinlerin, öğrencinin okuma sevgisine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.3.1.3. Metin Türü

Her bireyin okuma tercihi ilgi alanına göre değişkenlik göstermektedir. İlgi duyulan metinleri okurken duyulan his ile diğer metinleri okurken duyulan his hiç şüphesiz farklı olacaktır. Ders kitaplarının farklı metin türlerinden oluşması okuma sevgisinin yanı sıra metin içi kazanımlarının da aktarılmasına katkı sunmaktadır. Bu sayede metinler aracılığıyla bireyin çok yönlü gelişimi de desteklenmektedir. “Çocuğun millî bilincinin ve kültürel kimliğinin oluşumunda aile, çevre ve okuldan sonra ders kitaplarıyla yardımcı ders kitaplarına alınan metinlerin önemli rolü vardır. Metinlerin önemi çocuğun benlik, kimlik ve kişiliğinin oluşumu noktasında düğümlenmektedir” (Karakuş, 1995, 11). Bireyin gelişimde önemli yere sahip olan metin ve metin türünün, bireyin okumaya karşı bakışını belirleyen birçok değişkenden biri olduğu görülmektedir. Farklı metin türleriyle sıralanmış bir ders kitabı da öğrencide okuma isteğini artıran bir unsurdur. İstekli bir okumanın anlama ve anlamlandırma sürecine katkısı tartışılmazdır. Metin türü çeşitliliği anlamının yanı sıra okuma hızını da belirlemektedir. Çünkü bilgilendirici bir metin, hikâye edici metne göre daha yavaş okunmaktadır. Okunabilirlik ve anlamlandırmanın önemli değişkenlerinden biri olan okuma isteği, bireyin ilgi duyduğu metinlerle karşılaşmasına bağlı olarak artış gösterecektir.

2.4. Okunabilirlik (Readability) Kavramı

Okunabilirlik için bugüne kadar yapılan çalışmalarda çeşitli ifadelerle yer verilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır; “Okunabilirlik metinlerin okuyucu tarafından güç ya da kolay anlaşılır olmasını ifade eder” (Ateşman, 1997, 71).

“Metnin güç olması okumayı zorlaştırırken metnin kolay olması okumaya karşı ilgiyi düşürmektedir” (Temur, 2003, 172). Bu bakımdan metin, okunabilirlik özellikleri ile okuyucunun seviyesine uygun bir özellik taşımalıdır. Göğüş (1978, 91) okunabilirliğin okuma öğretiminde önemli bir değişken olduğunu, çocukların ve gençlerin her yazıyı okuyamadıklarını, okusalar da anlayamadıklarını; okunabilirliğin küçük yaştaki öğrenciler için daha önemli olduğunu; çünkü onların metni anlayıp değerlendirebilmek için sözcük ve gelişim düzeyi bakımından henüz yetersiz olduklarını; okuma ve anlama tecrübelerinin az olduğunu belirtmektedir.

Geleceği şekillendirecek olan çocukların okuduğu metinlerin ve ders kitaplarının hızla gelişen ve değişen dünyaya uyum sağlayan türde ve özellikte olması beklenmektedir. Bu özellikleri Güneş (2000, 334-335), “okunabilirlik ilkeleri” olarak ifade etmektedir.

1. *Dil bilgisi yönünden ilkeler:* Çocuk kitaplarında kullanılan kelimelerin seçimi, türü, soyut-somut olması, bilinen-zor olması, harf-hece sayısı, kullanılan cümlelerin uzunluğu, sayısı, kuruluşu, fillerin zamanları, son paragrafta özet yapılması vb. ilkelerdir.
2. *Eğitim yönünden ilkeler:* İçeriğin seçimi, ilgi çekici olması, öğelerin sunulduğu, tekrarlar, eğitsel mesajların verilmesi, öğrencinin düzeyine uygunluğu vb. ilkelerdir.
3. *Sosyolojik yönden ilkeler:* Hedef öğrenci grubunun özellikleri, günlük yaşamı, içinde yaşadığı ortamın özelliklerinin kitaba yansıtılması vb. ilkelerdir.
4. *Basım yönünden ilkeler:* Kitabın sayfa yapısı, düzeni, yazı türü punto büyüklüğü, kelime ve satır aralarındaki açıklık, satır uzunluğu, kâğıt ve mürekkep rengi, resimlerin türü ve sayfadaki yeri vb. ilkelerdir.

Yukarıda ifade edilen ilkelerin Türkçe ders kitabı hazırlanma sürecinde dikkate alınması, uygun ders kitabının ortaya çıkmasında etkili olacaktır. İlkelere uygun bir şekilde hazırlanmış bir Türkçe ders kitabı ise öğretim programlarının uygulanabilmesi açısından son derece önemlidir.

Okunabilirlik, çalışma alanı olarak yerli ve yabancı araştırmalarda kendine yer bulmuştur. Yabancı araştırmacıların okunabilirlik alanında yaptıkları çalışmalar yerli çalışmalara göre daha eskiye dayanmaktadır. Yabancılar da bu alanda yapılan çalışmaların daha önceden başlaması okunabilirlik literatüründe yabancı yayınların fazla olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Tarihsel anlamda köklü bir geçmişi olan okunabilirliğin kavramsal ve kuramsal bilgisi de yabancı

çalışmalarda daha fazladır. Türkçe için de okunabilirlik çalışmalarının çıkış noktasını oluşturan yabancı araştırmalarda okunabilirlik tanımları şu şekildedir; “Okunabilirlik, okuyucu grubunun materyali kullanarak sahip olduğu başarıyı etkileyen, basılı materyalle ilgili bütün unsurların toplamıdır. Başarı, okuyucuların materyali anlaması, uygun bir seviyede okuması ve onu ilginç bulmasının uzantısıdır” (Dale ve Chall, 1949, akt. Dubay, 2004, 3). Bu tanımdan okunabilirliğin, içerisinde birçok değişkeni barındıran bir özellik olduğu anlaşılmaktadır. İfade edilen tanımda basılı olan materyalin tüm unsurlarının da okunabilirlik olarak değerlendirilmesi kapsam olarak okunabilirliği çok geniş bir çerçevede ele almamız gerektiğini bizlere göstermektedir. Okunabilirlik alanında yapılmış başka bir tanım da George Klare’e aittir. Klare’e (1963) göre okunabilirlik; “yazma sitilinden dolayı, anlama ve kavramanın kolaylığıdır” (akt. Dubay, 2004, 3). Bu tanımdan okunabilirliğin yazma biçimi ve şekliyle alakalı olduğu görülmektedir. Yapılan tanımda okunabilirliği tam olarak karşılamadığı düşünülmektedir. İlerleyen yıllarda yapılan çalışmalar okunabilirliğin anlama, anlaşılma, anlaşılabilirlik ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Okunabilirlik oranının yüksek olduğu bir metnin anlaşılma oranının da yüksek olması bunu kanıtlar niteliktedir. Sonuç olarak metnin okunabilirliğini etkileyen unsurlar, anlaşılabilirliği de yakından etkilemektedir. Rye’nin (1982) ortaya koymuş olduklarından hareketle Çetinkaya (2010, 12), okunabilirliğin on bir değişkeninin olduğunu ifade etmiştir.

Şekil 1. Okunabilirlik Kavramı (Rye, 1982; Akt. Çetinkaya, 2010, 12).

Şekil 1 incelendiğinde okunabilirliğin bireyin kendisinden, yazardan ve metinden kaynaklı olmak üzere üç farklı değişkenden oluştuğu görülmektedir. Bireyden kaynaklanan değişkenler “çocuğun becerisi ve okuma isteği”, “okuma amacı” olarak ifade edilebilmektedir. “fiziksel ortam”, “baskı biçimi”, “sütun genişliği/satır aralığı” başlıklarının doğrudan okunaklık (legibility) kavramının içeriğinde olduğu söylenebilmektedir. “metnin düzenlenmesi” ve “konu önemi” gibi başlıklar ise metnin yazarı tarafından ele alınan değişkenlerdendir. Araştırmamızın konusunu oluşturan “söz dizimi”, “sözcük uzunluğu”, “sözcük sıklığı” gibi başlıklar ise okunabilirliği etkileyen faktörler olarak değerlendirilmektedir.

2.4.1. Okunabilirliği Etkileyen Faktörler

Bireyin bir metni okuyup anlamlandırması için gerekli bazı şartlar vardır. Bu şartlardan biri de okunacak metnin hedef kitleye uygun okunabilirlikte olmasıdır. Anlamayı sağlayacak bu özelliğin yanı sıra bireyin okuduklarını anlamsal bir bütünlük içinde yorumlayabilmesi için de birçok unsur bulunmaktadır. Bireyin okunan metne ya da okuma eylemine olan ilgisi, motivasyonu da metnin okunabilirliğini ve anlaşılabilirliğini etkileyen değişkenlerdendir. Klare (1980, akt. Temur, 2002, 173) okuma eylemini gerçekleştiren, bireyin performansını etkileyen değişkenleri; *okuyucunun yeterliliği, materyalin içeriği, okuyucunun motivasyonu ve materyalin okunabilirlik düzeyi* olarak ifade etmiştir.

Seçilecek metinlerin hedef kitleye uygunluğu, Bakanlığın bünyesinde yer alan Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (2018, 11) tarafından belirlenen Taslak Ders Kitapları ve Eğitim Araçları ile Bunlara ait E-İçerik İncelemesinde Değerlendirmeye Esas Alınacak Kriter ve Açıklamaları isimli yönergede Dil, Anlatım ve Üslup başlığı altında; “Öğrencilerin seviyelerine uygun ve söz varlıklarını zenginleştirmeye yönelik bir dil kullanılmalıdır.” şeklinde ifade

edilmiştir. “Metinler işlenecek konuya ve öğrenci seviyesine uygun, öğrencilerin kavram düzeylerini geliştirecek nitelikte olmalıdır.” ifadesi ile de metinlerde kullanılan dilin, hedef kitlenin seviyesine uygun olması gerektiği vurgulanmıştır. Okunabilirlik bakımından hedef kitleye uygunluk ise metinlerdeki kelime seçiminin, cümle yapısının, cümle ve metin uzunluklarının yaş seviyesiyle tutarlı olması olarak ifade edilmektedir.

2.4.1.1. Kelime ve Cümle Uzunluğu

Okunan metnin anlaşılmasında söz konusu olduğunda bunun okuyucudan kaynaklandığı fikri yaygındır. Eksik olarak ifade edilen bu düşüncenin, okunabilirlik kavramı çerçevesinde yapılan çalışmaların ortaya koyduğu sonuçlarla son bulduğu görülmektedir. Okunabilirlik alanındaki çalışmaların sonuçları; anlayamamanın sadece okuyucudan değil, metnin göstermiş olduğu bazı özellikler sebebiyle de olabileceğini ortaya çıkarmıştır. Bu araştırmalarda hedeflenen anlamın gerçekleşmesi için dil gelişiminin yeterli olması gerektiği, dil gelişimiyle de yaş arasında doğru orantının olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca metinlerin kelime-cümle uzunluklarının da okunan metnin anlaşılmasında önemli değişkenler olduğu yine bu çalışmaların sonuçlarında ifade edilmiştir. Zorbaz, (2007, 89) ders kitaplarına metin seçilirken kelime-cümle uzunluklarının göz önünde bulundurulması ve yaş arttıkça kelime ve cümle uzunluklarının artması gerektiğini belirtmiştir. Başka bir çalışmada ise Dökmen ve Dökmen (1988, 68) kişilerin dil gelişim düzeyleri yükseldikçe kullandıkları ve anladıkları cümlelerin uzadığı sonucuna ulaşmışlardır. McKenna ve Robinson (2002, 52, akt. Karatay vd., 2013, 607) da araştırmalarında; “Okuma becerisi genellikle öğrenci daha vasıflı hale geldikçe ve dünya hakkında, okurken kullanabileceği daha fazla bilgi edindikçe öğrencinin yaşı ile birlikte artar.” ifadelerine yer vererek benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Yapılan çalışmalar kelime ve cümle uzunluğunun anlamayla bire bir ilişkisi bulunduğunu göstermektedir. Kelime ve cümle uzunluğu olarak ifade edilen, her metin için değişiklik gösteren veriler okunabilirlik ve anlaşılabilirliği yüksek ölçüde etkilemektedir. “Metni oluşturan

cümleler uzadıkça okur tarafından anlaşılması da güçleşmektedir” (Jongsma, 1971, 28, akt. Karatay vd., 2013, 607). Cümlelerin net ve kısa olması, okunan kelimelerden tek anlam çıkarılması bireyin metni anlamasına kolaylık sağlayacaktır. Kısa ve basit ifadelerden oluşan metinlerin karmaşık yapılı ifadelerden oluşan metinlere göre daha iyi anlaşıldığı da yine yapılan çalışmalarda ifade edilmiştir. Öğrencinin gelişim düzeyi ve yaşı küçükse cümlelerin daha basit ve öğrenci düzeyine uygun uzunlukta olması gerekmektedir (Güneş, 2003, 44). Bir başka çalışmada; Acarlar, vd. (2002, 71) “Basit ve kısa hece yapıları Türkçede algılama kolaylığı sağlamaktadır.” ifadesine yer vermiştir. Yapılan çalışmalar ve ifadeler ışığında Türkçe ders kitaplarına alınacak metinlerin cümle ve kelime uzunluğu bakımından hedef kitlenin yaş grubuna uygun seviyede olması gerektiği kanıtlanmıştır. Metinlerdeki cümle ve kelime uzunluğunun bireyin gelişim seviyesine uygun olarak belirlenmesi okunabilirlik ve anlaşılabilirliği yükseltecektir.

2.4.1.2. Okuma Alışkanlığı

Alışkanlıklar çok kuvvetli uyaranlardır. Bu kuvvetli uyaranların edinilmesi de bırakılması da çok zor olabilmektedir. Okuma alışkanlığını edinmiş bireylerin, okuma alışkanlığı edinmemiş bireylere göre anlamlandırma düzeyleri yüksektir. Çocuklarda okuma alışkanlığının oluşturulması, eğitimin ilk yıllarından itibaren Türkçe dersi amaçlarındandır. Türkçe dersi bu amacı gerçekleştirmek için ders kitabındaki metinlerden yararlanır. Okuma alışkanlığının kazandırılmasında metnin güçlük derecesi de oldukça önemlidir. Metinlerin zor ya da kolay okunur olması, anlamayı ve metne olan ilgiyi olumsuz etkileyeceğinden, okuma alışkanlığının oluşmasını zorlaştıracaktır. Yani seviyesine uygun bir metinle karşılaşan bireyde okumaya ilgi artacak ve bireyin okuma isteği pekişecektir. Okuma isteğinin de zamanla okuma alışkanlığına dönüşebilmesi okunan metnin bireyin gelişim seviyesine uygun olup olmamasıyla ilgilidir. “Metnin güç olması okumayı zorlaştırırken kolay olması da okumaya ilgiyi azaltmaktadır” (Temur, 2003, 172). Her iki durumun

da okuma alışkanlığını olumsuz etkilediği düşünüldüğünde bireyde okuma alışkanlığı ancak seviyeye uygun metinlerle sağlanabilir. Ayrıca metinlerin çağa ayak uydurması, teknolojik gelişmelere uygun hazırlanması da önemlidir.

2.4.1.3. Kelime Sıklığı ve Yaygınlığı

Bir kişinin, konuşmalarında ve yazılarında anlamını bilerek kullandığı kelimelerin toplamına “aktif kelime serveti”; kişinin okuduğu, işittiği zaman anlamını çıkarabildiği; ama kendi cümlelerinde kullanmadığı kelimelerin toplamına ise “pasif kelime serveti” denmektedir. “Pasif (edilgen) dil, bireyin dinlerken ve okurken anladığı, anlamını bildiği sözcüklerden, aktif (etkin) dil ise bireyin konuşmasına yansıyan kelimelerden oluşur” (Demir, 2006, 209). Aktif ve pasif dil varlığının tamamı da bireydeki kelime hazinesini oluşturur. “Bir dilde kullanılan kelimelerin tamamına ve kelimelerin ifade edilme gücüne kelime hazinesi denir” (Karakuş, 2000, 127). Kelime hazinesinin zenginleşmesi için bireyi yeni kelimelerle karşılaştırmak gerekmektedir. Kelime hazinesinin zenginleştirilmesi Türkçe dersi kazanımlarındandır. Kazanımların aktarılmasında önemli işleve sahip metinler bireye yeni kelimelerle karşılaşma imkânı sunarken dikkat edilmesi gereken durum ise bireyin aktif kelime serveti ile pasif kelime serveti arasındaki farkın açılmamasıdır. Farkın açılması, bireyin okuduğunu anlamasına ama bunu konuşmaya aktaramamasına neden olacaktır ki bu da dersin kazanımları ile çelişen bir durum olarak görülmektedir. Ayrıca metnin okunsa dahi ifade edilmeyecek güçlükte olması da okunabilirliği olumsuz etkileyen unsurlardandır.

Kelime hazinesi bakımından metinlerin zengin olması Türkçe dersi amaçlarına hizmet eden, dil gelişimi için istenen bir özelliktir. Bu şekilde hazırlanan metinler kelime hazinesini zenginleştirmeye çalışan öğrenci için de olumlu görülmektedir. “Ders kitaplarının oluşturulmasında dikkat edilmesi gereken özelliklerden biri de kitapların kelime hazinesi bakımından niteliğidir” (Karadağ ve Kurudayıoğlu, 2010, 425). Kelime hazinesinin niteliği ve kelime sıklığının hedef kitleye uygunluğu anlamayı yakından ilgilendiren

değişkenlerdendir. Kelime sıklığının, okuma esnasında bağımsız bir değişken olarak anlamayı etkilemesi, metin seçiminde dikkat edilmesi gereken bir başlık olduğu görülmektedir. Kelime sıklığının aynı yaş seviyesindeki öğrenciler için birlik oluşturması adına yapılan bazı çalışmalarda önerilerde bulunulmuştur. “Farklı yayınevleri tarafından hazırlanan ders kitaplarının aynı hedef kitledeki öğrencilere ortak bir kelime hazinesi kazandırma stratejisi olmalıdır” (Karadağ ve Kurudayıoğlu, 2010, 426). Bu şekilde hazırlanmış ders kitaplarının kelime hazinelerinin de ortak olması okunabilirlik bakımından olumlu sonuçlar meydana getirecektir.

2.4.2. Okunabilirliği Belirleme Yaklaşımları

Okunabilirliğin araştırılmasının temelinin metinlerin zorluk derecesini ve bireye uygunluğunu tespit etmek oluşturmaktadır. Bu sayede okunan metnin hedef kitleye uygun okunabilirlik değerine sahip olup olmadığı belirlenmektedir. Metinlerin hedef kitleye uygun bir okunabilirlik değeri taşıması hususu, anlamayı da yakından etkilediğinden, Türkçe Öğretim Programlarında da kendisine yer bulmuştur. “Kelimelerde olduğu gibi, çocuk kitaplarında kullanılan cümlelerin de kısa ve basit olması okunabilirliği arttırmaktadır” (MEB 2005, 428). İlköğretim Türkçe Dersi 1-5. Sınıflar Öğretim Programı’nda ifade edilen özelliğin tespiti okunabilirlik alanında yapılmış ve yapılacak çalışmaların çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Okunabilirlik belirleme çalışmaları incelendiğinde metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tespiti ve gruplandırılmasına yönelik yöntem ve tekniklerin üç başlık altında ifade edildiği görülmektedir. Bunlar; “*Uzman görüşü, Çıkartmalı okunabilirlik işlemi ve Okunabilirlik formülleridir*” (Klare, 1963, akt. Çetinkaya, 2010, 15). Bu yöntem ve teknikler kullanılarak yapılan çalışmalara bakıldığında uzman görüşü olarak ifade edilen yöntemin bu alanda pek tercih edilmediği görülmektedir. Bu yöntemin tercih edilmeme sebebi ise

yöntemin kullanıldığı araştırmaların nesnelliğinin düşük olması ve uzun zaman alması gösterilmektedir. (Karatay vd., 2013, 608)

Bir diğer okunabilirlik belirleme yöntemi olan çıkartmalı okunabilirlik işlemi ise boşluk doldurma tekniği olarak da adlandırılmaktadır. Ortalama 275-300 kelimeden oluşmuş bir metnin ilk ve son cümleleri atlandıktan sonra, her beş sözcükte bir sözcüğün metinden çıkarılıp boş bırakılması şeklinde uygulanmaktadır. Metinlerin okunabilirliğinin belirlenmesinin yanı sıra bireyin dil gelişiminin de tespit edilmesinde çıkartmalı okunabilirlik işlemi kullanılabilir. Yani bu yöntemle hem metinlerin okunabilirlik seviyesi hem de bireyin dil gelişim durumu belirlenebilmektedir.

Okunabilirlik alanında yapılan çalışmalara bakıldığında yaygın olarak kullanılan yaklaşım, okunabilirlik formüllerinin kullanılmasıdır. “Okunabilirlik formülleri ders kitabına seçilecek metinlerin hedef kitleye uygunluğunun belirlenmesi amacıyla kullanılmaya uygundur” (Temur, 2003). “Okunabilirlik formülleri; Bir metnin zorluk ve karmaşıklık düzeyini belirlemek konusunda yardım etmesi amacıyla regresyon analizleri içinden okunabilirlik araştırmacıları ve dil bilimciler tarafından yapılandırılmıştır” (McLaughlin, 1969, 643, akt. Bolat, 2016, 28). Formüllerin kullanılmasında, belirlenen metnin; hece, sözcük ve cümle sayılarının tespit edilmesi gerekmektedir. Yapılacak tespitlerden sonra elde edilen bulgular formüle uygun bir şekilde yerleştirilip okunabilirlik hesaplanması yapılmaktadır. Bu hesaplanmanın sonucunda okunabilirlik hakkında çıkarımda bulunulabilmektedir.

2.4.3. Okunabilirlik Formülleri

Okunabilirlik formülleri metinlerin yapısal özelliklerini kullanarak metnin okuma düzeyi hakkında değerlendirme yapmamızı sağlayan araçlardır. Kullanılan formüllerle, metinlerin okuma güçlüklerinin belirlenmesi amaçlanır. Bu sayede metinler sınıflandırılarak metinlerin hedef kitleye uygunluğu tespit edilmeye çalışılmaktadır.

“Vogel ve Washburne (1928) okunabilirlik alanında metinlerin deneysel değerlendirilmesinde ilk kez değişken kullanan kişilerdir” (Çetinkaya, 2010, 29). İlerleyen yıllarda okunabilirlik alanında farklı dilleri kapsayan çeşitli araştırmalar ve incelemeler yapılmıştır. Sayısal anlamda çoğalan çalışmalar farklı okunabilirlik formüllerinin de ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Okunabilir çalışma alanında kabul görmüş ve kullanım oranı yüksek olan okunabilir formülleri; “Dale-Chall Formülü”, “Flesch Okuma Kolaylığı”, “Fry Okunabilirlik Grafiği”, “Coleman Okunabilirlik Formülleri”, “McLaughlin ‘SMOG’ Formülü”, “Flesch- Kincaid Okunabilirlik Formülü”dür. Yabancı diller için geliştirilmiş bu formüllerin yanı sıra Türkçe için geliştirilen okunabilirlik formülleri ise; “Ateşman Okunabilirlik Formülü”, “Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü” ve “Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü” dür.

Araştırmamızda, Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülleri kullanılarak 6. Sınıf ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği tema-metin ilişkisi bakımından incelenmiştir. Okunabilirlik formülleri arasında sık kullanılan Flesch Okunabilirlik Formülü ve bu formülden uyarlanıp Türkçe için geliştirilen Ateşman Okunabilirlik Formülü, regresyon çalışmaları ile ortaya konulmuş olan Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü’nün açıklaması ve uygulama aşamaları aşağıda ifade edilmiştir.

2.4.3.1.Flesch Okuma Kolaylığı Formülü

Okunabilirlik formülleri arasında sıkça kullanılan bu formül 1948 yılında Rudolf Flesch tarafından ortaya konulmuştur. İngilizce metinlerin zorluk derecesini belirlemek için geliştirilen formül, okunabilirlik alanında en çok tercih edilen formül olma özelliği göstermektedir. Flesch okuma kolaylığı formülüne göre metinlerin okunabilirliği 100 üzerinden puanlanmaktadır. Bir metinden seçilen 100 kelimelik bir bölümde, kelimelerin ve cümlelerin uzunluğu belirlenir. Kelimelerin uzunluğu için hece sayısı, kelime sayısına bölünür. Cümlelerin uzunluğu için de kelime sayısı, cümle sayısına bölünür. Eğer kelime

başına düşen hece sayısı 1'e yaklaşırsa metin kolay; kelime başına düşen hece sayısı 10'a doğru çıkıyorsa metin zor olarak değerlendirilir. Aynı işlem cümle için de geçerlidir. Kelime sayısı 1'e düşükçe metin kolay; 10'a yaklaştıkça metin zor olarak değerlendirilmektedir. (Davis, 1990, 533-538, Stone, 2000, akt. Güneş, 2000, 340)

“Flesch okuma kolaylığı formülünde yüksek puan metnin kolay, düşük puan ise zor olduğunu işaret eder” (Flesch, 1948, akt. Çetinkaya, 2010).

Formülün hesaplanması:

$$\text{Kelime uzunluğu} = \frac{\text{Hece sayısı}}{\text{Kelime sayısı}}$$

$$\text{Cümle uzunluğu} = \frac{\text{Kelime sayısı}}{\text{Cümle sayısı}}$$

Formülün okunabilirlik düzey tablosu; 5. sınıf seviyesinde ve metin düzeyinin çok kolay olduğu değer aralıkları ile başlamaktadır. Bu seviyede olan metinlerin 8 ve daha az cümle uzunluğuna sahip olduğu, ortalama hece sayısının ise 123 ve daha az heceden oluştuğu belirtilmiştir. Formül, sınıf seviyesi olarak yetişkinler için uygun bulgularla sonlanmaktadır. Yetişkinler için olan metinlerin ortalama cümle uzunluğunun 26+, ortalama hece sayısının 192+ ve metin düzeyinin ise 0-30 değerleri içerisinde olması gerektiği ifade edilmiştir. Çok kolaydan çok zora doğru bir sıralamayı takip eden Flesch okunabilirlik düzey tablosu çok kolay, kolay, oldukça kolay, standart, oldukça zor, zor ve çok zor düzeylerinden oluşmaktadır.

İlerleyen yıllarda bu formülden hareketle “Flesch-Kincaid Okunabilirlik Formülü” ortaya çıkarılmıştır. Formül, metinlerin okunabilirlik durumlarına karşılık gelen sınıf seviyelerini bulmak için Amerika’da kullanılmaktadır. Formülün farklı amaçlar için geliştirilmiş iki şekli bulunmaktadır. Okunabilirlik hesaplaması sonucunda ortaya çıkan bulgular hedef kitlenin yaş seviyesine uygun okunabilirlik değeri vermesi bakımından önemli görülmektedir.

Formülün denklemi: (Kincaid, Fishburne, Rogers ve Chissom, 1975, akt. Bora, 2019, 10)

$$0.39 \left(\frac{\text{Toplam Kelime Sayısı}}{\text{Toplam Cümle Sayısı}} \right) + 11.8 \left(\frac{\text{Toplam Hece Sayısı}}{\text{Toplam Kelime Sayısı}} \right) - 15.59$$

şeklindedir.

Formülün düzey tablosu; Metin puanının 90-100 olarak bulunduğu, metinlerin sınıf seviyesinin 5. sınıf olduğu ve okunabilirlik durumunun ise çok kolay olarak adlandırıldığı metinlerle başlamaktadır. Flesch tarafından yorumlanan ve okuma düzeyi belirlenen metinlerin son kısmı ise 0-30 puan aralığından oluşmakta, üniversite düzeyindeki öğrenciler ve okul seviyesi olarak üniversite mezunlarına uygun okunması en zor metinlerle bitmektedir.

2.4.3.2. Ateşman Okunabilirlik Formülü

Türkiye’de okunabilirlikle ilgili ilk önemli çalışmalardan biri Ateşman’ın (1997) Flesch’in okunabilirlik formülünü Türkçeye uyarladığı çalışmasıdır. “Çalışma Türkçe için bir okunabilirlik formülünün geliştirilmiş olması ve okunabilirliğin güvenilir bir şekilde belirlenmesine imkân vermesi yönüyle önemlidir” (Zorbaz, 2007, 91).

Ateşman, okunabilirlik alanında yapılan çalışmaları incelediğinde az veriyle doğru sonucu veren değişkenin cümle uzunluğu ve sözcük uzunluğu

olduğunu görmüştür. Bu değişkenleri kullanarak Türkçe metinlerin okunabilirliğini belirlemek maksadıyla bir formül geliştirmiştir. Ateşman okunabilirlik değerini tespit ettiği metinleri en zor okunandan en kolay okunana doğru sınıflandırmıştır. Ortalama sözcük ve cümle uzunlukları belirlenen metnin Türkçe için geliştirilen formül kullanılarak okunabilirlik seviyeleri belirlenmeye çalışılmıştır. (Ateşman, 1997)

Ateşman'ın, metinlerin zor ya da kolay olduğunun belirlendiği formülü şu şekildedir:

Tablo 3. Ateşman Okunabilirlik Formülü ve Metin Sınıflandırması (Ateşman, 1997)

	Sözcük Uzunluğu (Hece)	Cümle Uzunluğu (Sözcük)
En Kolay Metin	2,2	4
En Zor Metin	3,0	30

Yapılan hesaplama sonucunda bulunan formül:

$$\text{Okunabilirlik sayısı} = 198.825 - 40.175x_1 - 2.610x_2$$

x_1 : Hece olarak ortalama sözcük uzunluğu

x_2 : Sözcük olarak ortalama cümle uzunluğu

“Bir metnin okunabilirlik seviyesi 100’e yaklaştıkça kolay; 0’a (sıfır) doğru gittikçe güç bir metin olduğu anlaşılmaktadır” (Temur, 2003, 178). İfade edilen okunabilirlik formülü Türkçe metinlere uygulandığında metinlerin kolaydan zora doğru sıralanışı şu şekildedir:

Tablo 4. Ateşman Formülüne Göre Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri (Ateşman, 1997)

Okunabilirlik sayısı	Okunabilirlik düzeyi
90-100	Çok Kolay
70-89	Kolay
50-69	Orta Güçlükte
30-49	Zor

Ateşman'ın 1997 yılında ortaya koyduğu formül, Türkçe metinlerin okunabilirliğini ortaya çıkarmada ilk olma özelliği taşımaktadır. Formülün ortaya konulduğu çalışma incelendiğinde formülde kullanılan istatistiksel çözümlemelere yer verilmediği görülmektedir. Formülde istatistiksel çözümlemelere yer verilmemesi, metnin anlamsal boyutunun inceleme dışında kalmasına, formülün sadece metinlerin zorluk derecesinin hedef kitleye uygunluğunu belirlemede kullanılmasına sebep olmuştur.

2.4.3.3. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü

Türkçe metinlerin okunabilirliği çalışmalarında sıkça kullanılan bir diğer formül, Çetinkaya-Uzun formülüdür. Formül 2010 yılında Gökhan Çetinkaya tarafından yazılan ve Leyla Uzun'un danışmanlığını yaptığı doktora tezinde ortaya konmuştur. Bu formülün temelini, ortalama kelime uzunluğu ve ortalama cümle uzunluğu oluşturmaktadır. Çetinkaya (2010) yapmış olduğu “Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması” isimli çalışmada “ortalama sözcük uzunluğu”, “4 ve daha fazla heceli sözcük oranı”, “tekrarlanan sözcük gövde oranı” ve “ortalama cümle uzunluğu” olmak üzere dört farklı değişken kullanılarak metinlerin okunabilirlik puanlarını belirlemiştir. Yapılan çalışmada tespit edilen okunabilirlik puanları arasındaki ilişkinin Pearson Korelasyon analizi ile test edildiği ifade edilmiştir. (Çetinkaya ve Uzun, 2010, 147)

Çetinkaya-Uzun formülünün uygulama aşamaları şu şekildedir:

Sözcük Sayımı: Boşlukla aralanmış sayılar, semboller, yazı birimleri sözcük olarak kabul edilir.

Cümle Sayımı: Nokta(.), soru işareti(?), iki nokta (:) ve parantez () ile bitirilmiş bölümler cümle olarak kabul edilir.

Hece Sayımı: Sözcüklerin hecelenmesi ve sayılması yoluyla yapılır.

Ortalama Cümle Uzunluğunun Bulunması: Toplam sözcük sayısı, toplam cümle sayısına bölünerek yapılır.

Ortalama Sözcük Uzunluğunun Bulunması: Toplam hece sayısı toplam sözcük sayısına bölünerek yapılır.

Formülün Hesaplanması: Verilen denkleme gerekli değerler girilerek hesaplanır.

Uygulama aşamaları verilen formülün denklemi şu şekildedir:

$$OP= 118,823 - 25,987 \times OSU - 0,971 \times OTU$$

OP= Okunabilirlik Puanı

OTU= Ortalama tümce uzunluğu

OSU= Ortalama Sözcük uzunluğu

Denklemi verilen formülün düzey tablosu şu şekildedir:

Tablo 5. Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri (Çetinkaya ve Uzun, 2010)

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Düzeyi
0-34	Engelli Düzeyi	10. ,11. ve 12. Sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8. ve 9. Sınıf
51+	Bağımsız Okuma	5. ,6. ve 7. Sınıf

2.5. İlgili Araştırmalar

Okunabilirlik alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların son yıllarda arttığı görülmektedir. Yaşanan bu artış okunabilirlik bakımından olumlu görülse de yapılan çalışmaların sadece incelenen metinlerle sınırlı olması, yenilenen her ders kitabı ve metnin yeniden incelenmesini gerekli kılmaktadır. Yazılan her metin için belirlenmesi gereken okunabilirlik seviyesi, alanda

yapılacak çalışmaların sürekliliğini oluşturmaktadır. Okunabilirlik alanında yapılmış çalışmalara bakıldığında bazı çalışmalarda İngilizce için geliştirilmiş okunabilirlik formüllerinin kullanıldığı görülmektedir. Başka bir dil için geliştirilmiş bir formülün Türkçe için kullanılmış olması bu konuda bazı problemleri de beraberinde getirmiştir. Bu problemlerden biri yabancı dil için oluşturulmuş bir formülün Türkçe için kullanılmasının güvenilir sonuç veremeyeceğidir. Çünkü bir dil için geliştirilmiş formül o dilin özelliklerinin de göz önünde bulundurulmasıyla meydana getirilmektedir.

Türkçe metinler için yapılan okunabilirlik çalışmaları incelendiğinde araştırmaların inceleme nesnelerini, sık sık değişiklik gösteren, ders kitaplarının oluşturduğu görülmektedir. Bora (2019) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi” adlı çalışmasında Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirliğini Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010), Bezirci ve Yılmaz (2010) formüllerine göre incelemiştir. Yapılan incelemede öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlere göre daha yüksek okunabilirlik değeri taşıdığı tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda Türkçe ders kitabı içinde yer alan bazı metinlerin okunabilirlik seviyelerinin yüksek olduğu ifade edilmiştir. İncelenen metinlerdeki kelime ve cümle sayılarının 5, 6, ve 7. sınıflarda kademeli olarak arttığı fakat 8. sınıf kelime ve cümle sayısının 7. sınıftan daha az olduğu belirlenmiştir.

Baki (2019) “Türkçe Dersi 8. Sınıf Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği” isimli çalışmasında 2017-2018 yılı MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliğini Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) formüllerine göre incelemiştir. Çalışmada incelenen metinlere serbest okuma metinleri de dâhil edilmiş ve metinlerin genel olarak sınıf seviyesine uygun okunabilirlik değeri taşıdığı tespit edilmiştir. Yapılan araştırma ile öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlere göre daha yüksek okunabilirlik değeri taşıdığı belirlenmiştir.

Bolat (2016) “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirliği ve Anlaşılabilirliği” isimli çalışmasında incelenen öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirliği bakımından anlamlı farka sahip

olduklarını tespit etmiştir. Ayrıca çalışmada metinlerin okunabilirlik bakımından sınıf seviyelerine göre düzenli dağılım göstermediği belirlenmiştir. Yapılan incelemeyle en zor okunan metnin 5. sınıf ders kitabında bulunması çalışmanın dikkat çekici sonuçları arasındadır.

Özdemir (2016) “Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Durumu” başlıklı çalışmasında 2016 yılında okutulan 5. Sınıf ders kitabındaki metinlerin okunabilirliğini Ateşman (1997) formülüne göre belirlemiştir. Çalışmada toplam 26 metnin okunabilirliği bulunmuş ve bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlere göre daha düşük okunabilirlik seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca metinlerin kitap içinde kolaydan zora doğru sıralanmadığı belirlenmiştir.

Durukan (2014) “Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri ile Öğrencilerin Okuma Becerileri Arasındaki İlişki” adlı çalışmasında okunabilirlik formüllerinin sadece matematiksel bir işlem olduğu, okunabilirliğe anlamının da dâhil edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin okuma hızının ve anlam düzeylerinin metinlerin okunabilirliğine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Çoban (2014) “Okunabilirlik Kavramına Yönelik Bir Derleme Çalışması” isimli araştırmasında okunabilirlik konusunda yapılan çalışmaları derlemiştir. Çalışma kapsamında 6 adet tez ve 19 bilimsel çalışma incelenmiştir. Araştırmada, incelenen okunabilirlik çalışmalarının özetlerine, kimlere ait olduğuna ve çalışma sonuçlarına yer verilmiştir. Yapılan bu çalışma bu tarihe kadar ki okunabilirlik çalışmalarının bütün olarak görülmesini sağlamıştır.

Bağcı ve Ünal (2013) “İlköğretim 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyi” isimli çalışmalarında 8.sınıf için iki farklı yayınevine ait ders kitabını incelemişlerdir. İncelemede kitaplardaki 56 bilgilendirici ve öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) formüllerine göre tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda metinlerin çoğunun “orta güçlük” düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

Okur ve Arı'nın 2013 yılında “6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği” isimli çalışmalarında 2010-2011 öğretim yılında

okutulan 15 farklı Türkçe ders kitabındaki 298 metnin Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) formüllerine göre okunabilirlik incelemesini yapmışlardır. Yapılan incelemede metin türü bakımından bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlere göre daha zor okunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada öğrenci sınıf seviyesindeki ilerlemenin metinlerin okunabilirlik düzeyine de yansıdığı, sınıf seviyesi arttıkça metinlerin zorluk derecesinin de arttığı tespit edilmiştir.

Karatay, Bolat ve Güngör’ün (2013) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirliği ve Anlaşılabilirliği” isimli çalışmalarında ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini 12 Türkçe öğretmenine sormuşlardır. Öğretmenlerin, metinleri “zor, orta güçlükte ve kolay” olarak cevaplandığını ifade etmişlerdir. Daha sonra seçkisiz atama yöntemiyle belirlenen metinleri çıkartmalı okuma işlemine tabi tutarak öğrencilere uygulamışlardır. Uygulanan çıkartmalı okuma işlemi sonuçları, öğretmen sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda belirlenen güçlük dereceleri arasında anlamsal farkın olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada 6. ve 8. sınıf sonuçlarının öğretmen sonuçlarıyla tutarlı olduğu fakat 7. sınıf için öğretmenler tarafından “orta ve kolay” güçlük seviyesinde olduğu düşünülen metinlerin öğrenciler tarafından “zor” güçlük seviyesinde algılandığı tespit edilmiştir.

Kurnaz ve Erdem’in (2012) “Dil ve Anlatım Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri” başlıklı ve geniş kapsamlı çalışmasında 9, 10, 11 ve 12. sınıf Dil ve Anlatım ders kitaplarındaki 139 metnin Ateşman (1997) okunabilirlik formülü kullanılarak okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Çalışma sonucunda incelenen metinlerin ağırlıklı olarak “orta güçlükte” düzeyinde olduğu metinlerin kelime ve cümle uzunluklarının ise “kolay” seviyede bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca farklı sınıf düzeylerine ait kitaplardaki hikâye edici metinlerin, bilgilendirici metinlere göre daha yüksek okunabilirlik değeri taşıdığı belirlenmiştir.

“Okunabilirlik ve İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Düz Yazı Metinlerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi” isimli çalışma

Tosunoğlu ve Özlük tarafından 2011 yılında yapılmıştır. Çalışmada okunabilirlik alanında yapılan araştırma ve formüllere yer verilmiştir. Araştırmada ayrıca ilköğretim 1.sınıf Türkçe ders kitabındaki 9 düzyazı metninin Ateşman formülü kullanılarak okunabilirlik incelemesi yapılmıştır.

Çeçen ve Aydemir (2011) “Okul Öncesi Hikâye Kitaplarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi” isimli çalışmalarında okul öncesi öğrencileri için hazırlanmış “Öykü Yağmur” setinden 50 adet kitabın Ateşman’ın (1997) okunabilirlik formülü kullanılarak incelemesini yapmışlardır. İnceleme sonucunda eserlerin “çok kolay, kolay ve orta güçlükte” olmak üzere farklı okunabilirlik düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir.

Çetinkaya’nın (2010) yapmış olduğu araştırmanın temelini okunabilirliği doğrudan etkileyen kelime ve cümle uzunluklarının regresyon çalışmaları ile belirlenmesi oluşturmaktadır. Yapılan çalışma ile ortalama sözcük uzunluğu ve ortalama tümce uzunluğunun metinlerin okunabilirliğinin belirlenmesinde önemli değişkenler olduğu doğrusal regresyon çözümlemesi ile tespit edilmiştir. Okunabilirliği belirlemeye yarayan regresyon denkleminin özellikle sınıf içi okuma metinlerinin hedef kitleye uygunluğunu belirlemede önemli bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği ifade edilmiştir.

Uzun ve Çetinkaya’nın (2010) “Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması” isimli çalışması, metinlerin okuyucular tarafından anlamlandırılmasında belirlenen değişkenlerin hesaplanmasını konu almaktadır. Okunan metinlerin okuyucu tarafından anlamlandırılmasında metnin okunaklı, okunabilir ve anlaşılabilir olması gerektiği ifade edilmiştir. Metnin okunaklı, okunabilir ve anlaşılabilir olmasını belirleyen dilsel unsurlar bu çalışma ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığının okuma seferberliği çalışması kapsamında belirlenen 100 Temel Eser, okunabilirlik çalışmalarına da konu olmuştur. Temizyürek’in 2010 yılında yapmış olduğu çalışmada 100 Temel Eser arasından seçilen 10 adet kitabın kelime uzunluğu, cümle uzunluğu ve okunabilirlik durumu incelenmiştir. Çalışma sonucunda, seçilen eserlerin kelime uzunluklarına

bakıldığında eserler arası anlamsal bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Eserlerin okunabilirlik bakımından kolay, orta güçlükte ve zor şeklinde sınıflandırıldığı belirlenmiştir. Ortaya çıkan bulgular sonucunda, eserlerin kelime uzunluklarına bağlı olarak hedef kitlesinin de değiştiği ifade edilmiştir. Çalışmanın öneriler kısmında cümle uzunluğu fazla olan, zor veya orta güçlükte değerlendirilen eserlerin ilköğretim ikinci kademe için diğer eserlerin ise ilköğretim birinci kademe için tavsiye edilebileceği ifade edilmiştir.

İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Türkçe kitaplarındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunluğu, kelime hazinelerinin kullanım sıklığı değişkenlerinin metinlerin okunabilirliğinin üzerindeki etkisi Solmaz (2009) tarafından araştırılmıştır. Çalışmada metinler 4. ve 5. sınıfa giden 10 öğrenciye okutulmuş ve sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Daha sonra öğrencilerin sorulara verdiği cevaplar puanlandırılmış, elde edilen puanların aritmetik ortalaması alınarak hesaplama yapılmıştır. Yapılan hesaplama ile metinlerin okunabilirlik puanları tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada geliştirilen *elektronik Türkçe metin analizi* (eTma) isimli program yardımıyla metinlerin ortalama kelime uzunlukları, ortalama cümle uzunlukları ve metinlerdeki kelime hazinesi sıklığı analiz edilmiştir.

Ulusoy (2009) “Boşluk Tamamlama Testinin Okuma Düzeyini ve Okunabilirliği Ölçmede Kullanılması” isimli çalışmada çocukların verilen metinlere ilişkin sorulara cevap bulmada metin içeriğinden yararlanamadıklarını tespit etmiştir. Ayrıca çalışmada öğrencilerin sorulan soruları öğretmen yardımı almadan anlamakta güçlük çektikleri sonucuna ulaşılmıştır. Anlamakta yardıma ihtiyaç duyan öğrencilerin sorulara vermiş olduğu cevapların da anlamsız ve yanlış olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular çocukların metni anlamlandırmada ve metinden anlam çıkarmada güçlük yaşadığını göstermiştir.

“Eğitsel İçerikli Web Sitelerinin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi” isimli çalışma Eraslan (2008) tarafından yapılmıştır. Bu çalışma daha önce yapılan okunabilirlik çalışmalarından farklıdır. Bu çalışmayı farklı kılan daha önceki okunabilirlik araştırmalarının basılı materyaller üzerinde yapılmış olmasıdır. Çalışmanın konusu; web içeriği olan metinlerin yapısal ve fiziksel

özelliğinin göz önünde bulundurularak incelenmesi olarak ifade edilmiştir. Çalışmada incelenen içerikler “Ateşman Okunabilirlik Formülü”ne göre değerlendirilmiştir.

Demir (2008) yapmış olduğu çalışmada 2007-2008 eğitim-öğretim yılında kullanılan 7.sınıf Türkçe ders kitabının okunabilirliğini tespit etmiştir. Çalışmada Flesch’in geliştirdiği ve Ateşman (1997) tarafından Türkçeye uyarlanan formül kullanılmıştır. Araştırma 2007-2008 eğitim-öğretim yılında kullanılan 7.sınıf ders kitaplarında (MEB Yayınları, Harf Yayınları, Pasifik Yayınları) bulunan 48 metnin incelenmesiyle yapılmıştır. Elde edilen bulgularla metinlerin okunabilirlik değerleri sınıflandırılmıştır. Ayrıca metinlerin yayınevlerine ve metin türlerine göre de okunabilirlik karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışma sonucunda incelenen kitaplardaki metinlerin okunabilirlik düzeyi bakımından “en kolay metin” seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. İncelenen kitaplardaki metinlerin tür bakımından sınıflandırılmasında ortaya çıkan sonuç ise; hikâye edici metinlerin, bilgilendirici metinlere göre daha kolay düzeyde olduğudur.

2007 yılında Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu’nun yapmış olduğu çalışmada 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumu incelenmiştir. İncelenen metinlerin kelime ve cümle uzunluklarının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada hikâye edici ve bilgilendirici metinler arasında kelime ve cümle uzunluğu bakımından anlamlı bir farkın olmadığı ifade edilmiştir. Bir başka deyişle metnin türünün göstermiş olduğu farklılık, okunabilirliğine yansımamıştır.

Okunabilirlik araştırmalarının temel materyalini oluşturan ders kitabı metinlerinin incelenmesini konu alan bir başka çalışma ise Zorbaz’ın (2007) 1-8. sınıf Türkçe ders kitabındaki masalların kelime ve cümle uzunluklarını incelediği çalışmasıdır. Bu çalışma ile kelime ve cümle uzunlukları belirlenen masal türünün okunabilirliğinin tespitine çalışılmıştır. Çalışma sonucunda ders kitabına alınan masalların sınıf seviyelerine göre düzenli bir artış göstermediği, sadece 5.sınıftan, 6. sınıfa geçişte bir değişikliğin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tekbıyık (2006), çalışmasında metinlerin okunma yaşını gösteren FOG testini kullanarak Lise Fizik 1 ders kitabını incelemiştir. İncelemenin amacı ders kitaplarının hedef kitleye uygunluğunun araştırılmasıdır. Araştırmanın sonucunda okuma yaşı düşük olan öğrenciler için ders kitabının okunma seviyesinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Budak'ın (2005) yapmış olduğu çalışmada Fransızca için oluşturulmuş Gunning Fog Index'in okunabilirlik formülü ile Sönmez'in (2003) çalışmasında kullandığı okunabilirlik formülü karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda anlaşılma hece sayısının temel alındığı Gunning Fog Index'in formülünün etkisinin olmadığı, Sönmez'in (2003) formülündeki anlamı bilinmeyen kelimelerin ise anlamada belirleyici olduğu tespit edilmiştir.

Okunabilirlik alanında yapılmış başka bir çalışma ise Sönmez (2003)'in "Kitap Tipografisinde Okunabilirlik ve Görsel Kaliteyi Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezidir. Çalışmada kitapların görsel kalitesi ve okunabilirliği incelenmiştir. Çalışmanın önerilerinde görsel olarak ve okunabilirlik bakımından iyi bir eser ortaya çıkarmak isteyenlerin nelere dikkat etmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Temur (2002) tarafından yapılan çalışmada İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin okunabilirliği ile öğrencilerin kompozisyonlarının okunabilirliği arasındaki uyuma bakılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik değerinin kompozisyonlardaki değerden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Oluşan farkın anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Güneş (2000)'in yapmış olduğu çalışma MEB tarafından 1996 yılında oluşturulan "Çocuk Kitapları Dizisi"ni konu edinmiştir. Yapılan çalışmada listeyi oluşturan 52 kitap incelenmiş ve inceleme sonunda sadece 40 kitabın okunabilirlik ölçütlerine uygun olduğu tespit edilmiştir.

Ders kitabı okunabilirlik çalışmalarından bir diğeri ise Kaya (1998)'nin ilköğretim 4. ve 5.sınıf ikişer adet iş eğitimi ders kitabını incelediği çalışmadır. Bu çalışmada Gunning Fog Index'in okunabilirlik için oluşturduğu formül

kullanılmıştır. Karşılaştırmalı okunabilirlik çalışmasında incelenen ders kitapları arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirtilmiştir.

Geçmişî Aristo ve Platon’a kadar uzanan okunabilirlik çalışmaları başlangıçta dinî metinlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla yapılmıştır. Golborth’a (2001, 40, akt. Çetinkaya, 2010, 23) göre okunabilirlik çalışmaları ilk olarak *kurumlar arası yazışmalarda, askeri teşkilatlarda, sağlık şirketlerinde kullanılmış*, günümüzde ise dilbilimcilerin kullandığı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Okunabilirliğin eğitsel alanda düzey belirleyici bir yöntem olarak kullanılmaya başlandığı yıllar ise 1920’li yıllardır. “1920’li yıllarda, eğitsel okuma araçlarını nesnel olarak ölçmek için bilimsel yaklaşımların kullanmanın gerekliliği konusunda yaygın görüş, okunabilirlik konusundaki çalışmaların yoğunluk kazanmasına neden olmuştur” (Çetinkaya, 2010, 25).

Yapılan incelemelerde okunabilirlik çalışmalarının ilk olarak kelime sayımıyla başladığı görülmektedir. Kelime sayımı olarak dilbilimi alanında okunabilirlik çalışmalarının ilk örneği 1911 yılında Thorndike tarafından İngilizce metinlerde geçen kelimelerin sıklığını saymaya başlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmayı Thorndike 1921 yılında “Öğretmenin Sözcük Kitabı” anlamına gelen The Teacher’s Word Book isimli eserde bir araya getirmiştir. Bu kitap 10.000 kelimenin kullanım sıklığını ifade eden bir eserdir. Daha sonraları diğer bilim insanları tarafından bu çalışmaya benzer çalışmalar yapılmıştır. 1932 yılında 20.000 sözcüklü Öğretmenin Sözcük Kitabı isimli “A Teacher’s Word Book of 20.000 Words” ve 1944 yılında Irving Lorge’un “A Teacher’s Word Book of 30.000 Words” (30.000 Sözcüklü Öğretmenin Sözcük Kitabı) adlı eserler ortaya konmuştur. (akt. Dubay, 2004)

Kelime sayılarının her çalışmada artarak devam etmesi aslında yapılan çalışmalarda oluşturulan kelime listelerinin zaman geçtikçe yetersiz kalmasından kaynaklandığını düşündürmektedir. İnsanların zamana bağlı olarak kullandığı kelime sayısındaki artışın çalışmalara da yansıdığı ve yapılan çalışmalardaki sözcük sayısının da artış gösterdiği görülmektedir.

Klare (1968) çalışmasında, o tarihe kadar yapılmış sözcük sıklık çalışmalarını incelemiş ve yapılan çalışmaların ortak sonuçlarını şu şekilde ifade etmiştir: (Klare, 1968, akt. Çetinkaya, 2010, 28)

- İnsanlar bazı sözcükleri diğerlerinden daha fazla kullanma eğilimindedirler.
- İnsanlar sık kullanılanları az kullanılanlardan ayırt ederler ve onları tercih ederler.
- İnsanlar sık kullanılan sözcükleri daha iyi anlarlar ve çabuk öğrenirler.

Yapılan okunabilirlik çalışmalarının sonucunda oluşturulan sözcük listelerinin birçok yazar tarafından eserin hedef düzeyine uygunluğunu belirlemede kullanıldığı bilinmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, araştırmanın inceleme nesnelere, veri toplama araçlarına ve verilerin analizine ait bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışma; 2019-2020 eğitim-öğretim yılında 6.sınıf Türkçe ders kitabı olarak okutulan kitapların okunabilirliğini belirleme amacı taşıyan nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma; “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel sürecin takip edildiği çalışmadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışma nitel araştırma modeli tekniklerinden doküman analizi ile yapılmıştır. Doküman analizi, araştırılacak olan olgu veya olgular hakkında bilgiler veren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman analizi; “dokümanlara ulaşma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma sürecini kapsar” (Forster, 1995; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2016).

3.2. Araştırmanın Çalışma Materyalleri

Araştırmanın çalışma materyalini 2019-2020 eğitim-öğretim yılında okutulan MEB ve Ekoyay yayınevine ait 6.sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Çalışma materyali içerisinde hikâye edici ve bilgilendirici metinler üzerinde çalışılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada 2019-2020 eğitim yılında 6.sınıf Türkçe ders kitabı olarak kullanılan MEB ve Ekoyay Yayınlarına ait kitaplar temin edilmiştir. Kitapların içeriğindeki okuma metinleri toplanmıştır. Çalışmaya serbest okuma metinleri de dâhil edilmiştir. Şiir türü; kelime tekrarının fazla olması, metin yapısı ve cümle uzunluğunun düz yazıya göre farklılık göstermesi sebebiyle ayrıca daha çok düz yazı metinleri için geliştirilmiş okunabilirlik formüllerinin şiir türünün okunabilirliğini belirlemede geçerli ve güvenilir sonuçlar veremeyeceğinden dolayı çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Temin edilen kitaplar ve toplanan metinler analiz için hazır hale getirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Tespit edilen metinler okunabilirlik formülü hesaplanması için çeşitli yönlerden incelenmiştir. İncelenen metinler metin türlerine ayrılmış, metin türlerine ayrılan eserlerin okunabilirlik değerlerinin tespiti için hece, kelime ve cümle sayıları belirlenmiştir. Bu işlem birkaç kişi tarafından yapılmış, farklı çıkan sonuçlar için tekrar hece, sözcük ve cümle sayımı yapılarak sonuçların güvenilirliği sağlanmıştır. Elde edilen veriler incelenen okunabilirlik formülüne uygulanmıştır. Belirlenen değerler Ateşman okunabilirlik formülü;

$$\text{Okunabilirlik sayısı} = 198.825 - 40.175x_1 - 2.610x_2$$

x_1 : Hece olarak ortalama sözcük uzunluğu

x_2 : Sözcük olarak ortalama cümle uzunluğu

Çetinkaya-Uzun formülü;

$$OP = 118,823 - 25,987 \times OSU - 0,971 \times OTU$$

OP= Okunabilirlik Puanı

OTU= Ortalama Tümce uzunluğu

OSU= Ortalama Sözcük uzunluğu

kullanılarak 46 adet metnin okunabilirlik düzeyi ortaya çıkarılmıştır. İncelenen metinlerin değerleri ortak-farklı tema bakımından, hikâye edici ve bilgilendirici metin türü bakımından, son olarak da farklı yayınevi bakımından karşılaştırılmıştır. Hesaplanan veriler tablo halinde ifade edilmiştir. Hesaplaması yapılan veriler frekans-yüzde analizi ile ifade edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, elde edilen bulgular alt problemler göz önünde bulundurularak sunulmuştur.

4.1. Ekoyay 6.Sınıf Ders Kitabı Metinlerinin Tema Bakımından Okunabilirlik Değerleri

Tablo 6. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 1. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	MEŞELER	ANI	2,60	8,2	73	7 ve 8. Sınıf
2	ELVEDA AĞUSTOS BÖCEĞİ	MEKTUP	2,44	7,2	82	5 ve 6. Sınıf
3	TARTIŞARAK GERÇEĞE DOĞRU	ANI	2,76	5,4	74	7 ve 8.Sınıf
4	KEDİYLE KAPLAN	FABL	2,52	6,2	81	5 ve 6.Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 6’da Ekoyay ders kitabı Doğa ve Evren teması metinlerinin okunabilirlik değerlerinin bulunduğu görülmektedir. Yapılan incelemede “Meşeler” ve “Tartışarak Gerçeğe Doğru” metinlerinin anı türünde olduğu tespit edilmiştir. Temanın diğer metinleri olan “Elveda Ağustos Böceği” mektup, “Kediyle Kaplan” metni ise fabl türündedir. Tema metinlerinin Ateşman okunabilirlik formülüne göre “Kolay” düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğrenci düzeylerine göre okunabilirlik durumuna bakıldığında “Meşeler” ve “Tartışarak Gerçeğe Doğru” metinlerinin 7 ve 8. sınıf seviyesinde olduğu belirlenmiştir. “Elveda Ağustos Böceği” ve serbest okuma metni olan “Kediyle Kaplan” metinlerinin 5 ve 6. sınıf düzeyinde olduğu bulunmuştur.

Tablo 7. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 1. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	MEŞELER	ANI	2,60	8,2	43,29	8 ve 9. Sınıf
2	ELVEDA AĞUSTOS BÖCEĞİ	MEKTUP	2,44	7,2	48,42	8 ve 9. Sınıf
3	TARTIŞARAK GERÇEĞE DOĞRU	ANI	2,76	5,4	41,85	8 ve 9. Sınıf
4	KEDİYLE KAPLAN	FABL	2,52	6,2	47,31	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 7’de Ekoyay Türkçe ders kitabı Doğa ve Evren temasında yer alan metinlerin Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirlik değerleri verilmiştir. Metinlerin okunabilirlik sınıf seviyeleri 8 ve 9. sınıf olarak bulunmuştur. İncelenen metinlerin okunabilirlik düzeylerinin “Eğitsel Okuma” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 2. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	ANADOLU İMECESİ	HİKÂYE	2,52	7,9	77	7 ve 8. Sınıf
2	YENİ BİR SABAH	ANI	2,60	6,1	78	7 ve 8.Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 8’de Ekoyay Türkçe ders kitabı Millî Mücadele ve Atatürk teması metinlerinin okunabilirlik değerleri verilmiştir. Temada yer alan “Kuşların Çektiği Kağı” ve “Çanakkale” isimli metinlerin türlerinin şiir olmasından dolayı okunabilirlik değerleri incelenmemiştir. Bu temaya ait metinlerin türleri; “Anadolu İmecesı” hikâye, “Yeni Bir Sabah” metni anı olarak tespit edilmiştir. Okunabilirlik değerleri bulunan bu metinler Ateşman’ın okunabilirlik formülüne göre değerlendirilmesinde “Kolay” düzeyde olduğu bulunmuştur. Metinlerin öğrenci düzeyine uygunluk incelenmesinde ise her iki metnin de 7 ve 8. sınıf öğrenci seviyesinde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 2. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	ANADOLU İMECESİ	HİKÂYE	2,52	7,9	45,66	8 ve 9. Sınıf
2	YENİ BİR SABAH	ANI	2,60	6,1	45,33	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 9’da Ekoyay Türkçe ders kitabı Millî Mücadele ve Atatürk temasında belirlenen metinlerin Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirlik değerleri verilmiştir. Metinler arasında “Anadolu İmecesı” ve “Yeni Bir Sabah” metinlerinin okunabilirlik değerlerinin birbirine yakın ve metinlerin 8 ve 9. sınıf öğrencilerinin seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Bu metinlerin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik düzeyi ise “Eğitsel Okuma” olarak bulunmuştur.

Tablo 10. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 3.Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	OYUN	ANI	2,48	5,2	86	5 ve 6. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 10’da Çocukluk Dünyası temasının okunabilirlik düzeyinin sadece bir metinde incelendiği görülmektedir. Temaya ait “Uçurtma”, “Kanatların Çocuklar” ve “Karusel” isimli metinlerin şiir türünde olduğu tespit edilmiş ve metinler okunabilirlik değerlendirilmesine alınmamıştır. Ayrıca temaya ait “Oyuncak” isimli bir dinleme metni de mevcut olup bu da değerlendirme dışında tutulmuştur. Tek incelenen metin olan “Oyun” metni anı türündedir. “Oyun” metninin okunabilirlik düzeyi “Kolay” olarak bulunmuş, okunabilirlik sınıf seviyesinin ise 5 ve 6. sınıf olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 11. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 3. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	OYUN	ANI	2,48	5,2	49,32	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 11’de Çocukluk Dünyası isimli temaya ait “Oyun” isimli metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik puanı 49,32 olarak bulunmuştur. Metnin okuma düzeyi “Eğitsel Okuma” olarak tespit edilmiştir. Çetinkaya-Uzun formülüne göre metnin sınıf düzeyinin 8 ve 9. sınıf seviyesinde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 12. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 4.Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	AZİM	HİKÂYE	2,56	7,1	77	7 ve 8.Sınıf
2	İYİLİK ÜZERİNE	DENEME	2,76	10,8	60	11 ve 12. Sınıf
3	YILDIZ YAĞMURU	MANZUM ESER	2,56	5,9	80	5 ve 6.Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 12’de Ekoyay Türkçe ders kitabı Erdemler temasında üç metnin okunabilirlik değerlerinin bulunduğu görülmektedir. Temaya ait “Sevgiyle” metninin şiir ve “Ceylana Yardım Edenler” isimli metnin dinleme metni olması sebebiyle okunabilirlik değerlendirmesi yapılmamıştır. Tema içinde incelenen metinlerin Ateşman okunabilirlik düzeyleri; “Azim” ve “Yıldız Yağmuru” metinlerinin “Kolay”, “İyilik Üzerine” metninin “Orta Güçlük” seviyesinde olduğu bulunmuştur. Metinlerin sınıf düzeyleri; “Azim” metninin 7 ve 8. , “Yıldız Yağmuru” metninin 5 ve 6. , “İyilik Üzerine” isimli metin ise 11 ve 12. sınıf seviyesinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 4.Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	AZİM	ÖYKÜ	2,56	7,1	45,40	8 ve 9. Sınıf
2	İYİLİK ÜZERİNE	DENEME	2,76	10,8	36,61	8 ve 9. Sınıf
3	YILDIZ YAĞMURU	MANZUM ESER	2,56	5,9	46,73	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 13’te Erdemler teması metinlerinin Çetinkaya-Uzun formülüne göre incelendiği görülmektedir. Elde edilen bulgular neticesinde “Azim” ve “Yıldız Yağmuru” metinlerinin okunabilirlik değerlerinin birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu metinlerin okunabilirlik sınıf seviyesi 8 ve 9. sınıf olarak bulunmuştur. Okunabilirlik düzeyi ise “Eğitsel Okuma” olarak belirlenmiştir. Temada yer alan “İyilik Üzerine” metni okunabilirlik puanı olarak diğer iki metne göre daha düşük değere sahiptir. İncelemesi yapılan bu metnin de sınıf seviyesi 8 ve 9. sınıf, okunabilirlik değeri ise temanın diğer metinlerinde olduğu gibi “Eğitsel Okuma” olarak tespit edilmiştir.

Tablo 14. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 5. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	GAZLI GÖL	EFSANE	2,48	8,3	78	7 ve 8.Sınıf
2	FORSA	HİKÂYE	2,64	4,1	82	5 ve 6. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 14’te Millî Kültürümüz isimli tema içerisinde iki metnin okunabilirlik açısından incelendiği görülmektedir. Temaya ait “Nineme Ninni” ve “Ozan” isimli metinlerin şiir, “Öğretmenimin Mektubu” isimli metnin de dinleme metni olması sebebiyle okunabilirlik değerlendirmesi yapılmamıştır. Değerlendirmeye alınan metinlerin ilki efsane türünde olan “Gazlı Göl” isimli metindir. Metin okunabilirlik sınıf seviyesi 7 ve 8. sınıf düzeyinde tespit edilmiştir. Metnin okuma düzeyi ise Ateşman okunabilirlik düzey verileri ile

“Kolay” olarak belirlenmiştir. Okunabilirlik düzey değerlendirme yapılan diğer metin “Forsa”dır. “Forsa” metninin okunabilirlik sınıf seviyesi 5 ve 6. sınıf olarak bulunmuştur. Metnin okunabilirlik düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

Tablo 15. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 5.Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	GAZLI GÖL	EFSANE	2,48	8,3	46,31	8 ve 9. Sınıf
2	FORSA	HİKÂYE	2,64	4,1	46,23	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 15’te Millî Kültürümüz temasına ait metinlerin Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirlik seviyelerinin tespit edildiği görülmektedir. “Gazlı Göl” ve “Forsa” isimli metinlerin okunabilirlik sınıf seviyesi 8 ve 9. sınıf olarak belirlenmiştir. Metinlerin okunabilirlik düzeyi ise Çetinkaya-Uzun okuma düzeyi sınıflandırmasına göre “Eğitsel Okuma” olarak bulunmuştur.

Tablo 16. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 6.Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	BÜYÜK KEŞİFLER	MAKALE	2,68	6,7	74	7 ve 8.Sınıf
2	BULDUM...BULDUM	TİYATRO	2,44	5,4	87	5 ve 6.Sınıf
3	İNSANSI ROBOTLARLA TANIŞALIM	MAKALE	2,93	9,6	56	11 ve 12.Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 16’da 6. tema olan Bilim ve Teknoloji teması içinde okunabilirlik incelemesi yapılan üç metnin olduğu görülmektedir. Temada yer alan “Mavi Portakal” isimli şiir ile dinleme metni olan “İçimdeki Müzik” isimli metinler değerlendirme dışında tutulmuştur. Okunabilirliği belirlenen “Büyük Keşifler” isimli metin makale türündedir. Metnin sınıf düzeyi 7 ve 8. sınıf olarak belirlenmiştir. Okunabilirlik düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir. Bir başka makale örneği olan “İnsansı Robotlarla Tanışalım” metninin okunabilirlik sınıf seviyesi 11 ve 12. sınıf olarak bulunmuştur. Metnin okunabilirliğinin “Orta

Güçlük” olduğu tespit edilmiştir. Temada okunabilirliği araştırılan son metin ise “Buldum... Buldum...” isimli tiyatro metnidir. Metin okunabilirlik sınıf seviyesi olarak 5 ve 6. sınıf seviyesindedir. Metnin okunabilirliği ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

Tablo 17. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 6.Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	BÜYÜK KEŞİFLER	MAKALE	2,68	6,7	42,67	8 ve 9. Sınıf
2	BULDUM...BULDUM	TİYATRO	2,44	5,4	37,43	8 ve 9. Sınıf
3	İNSANSI ROBOTLARLA TANIŞALIM	MAKALE	2,93	9,6	33,35	10, 11 ve 12. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 17’de Bilim ve Teknoloji teması metinlerinin Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirlik düzeylerinin belirlendiği görülmektedir. Yapılan incelemede “Büyük Keşifler” ve “Buldum...Buldum” metinlerinin sınıf seviyesi 8 ve 9. sınıf olarak belirlenmiştir. Bu metinlerin okunabilirlik düzeyi ise “Eğitsel Okuma” olarak tespit edilmiştir. “İnsansı Robotlarla Tanışalım” metni tema içinde farklı okunabilirlik değeri taşımaktadır. Okunabilirlik sınıf seviyesi 10, 11 ve 12. sınıf olarak bulunmuştur. Okunabilirlik düzey karşılığı olarak da “Engelli Düzey” olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 7. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	YAZ SİNEMALARI	ANI	2,72	9,9	64	9 ve 10. Sınıf
2	ZAMAN MAKİNESİ	TİYATRO	2,36	4,7	92	4.Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 18’de 7. tema olan Sanat temasında iki metnin okunabilirlik değerinin bulunduğu görülmektedir. Temanın diğer metinleri ise “Çocuk ve

Resim”, “Yürekler” isimli şiir türüne ait eserlerdir ve okunabilirlik düzeyleri değerlendirilmemiştir. Ayrıca “Mozart’ın Müziği” isimli dinleme metni de değerlendirme dışında tutulmuştur. “Yaz Sinemaları” isimli anı türüne ait metnin Ateşman okunabilirlik sınıf seviyesi 9 ve 10. sınıf olarak bulunmuştur. Metnin okunabilirliği ise “Orta Güçlük” düzeyinde tespit edilmiştir. Serbest okuma metni olarak değerlendirmeye alınan “Zaman Makinesi” isimli tiyatro metni ise okunabilirlik sınıf seviyesi olarak 4.sınıf seviyesinde bulunmuştur. Okunabilirlik düzeyi ise “Çok Kolay” olarak belirlenmiştir.

Tablo 19. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 7. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	YAZ SİNEMALARI	ANI	2,72	9,9	38,52	8 ve 9. Sınıf
2	ZAMAN MAKİNESİ	TİYATRO	2,36	4,7	52,92	5, 6 ve 7. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 19’da Sanat temasına ait iki metnin Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirlik incelemesinin yapıldığı görülmektedir. “Yaz Sinemaları” isimli metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 8 ve 9. sınıf olarak tespit edilmiştir. Okunabilirlik düzeyi ise “Eğitsel Okuma” olarak bulunmuştur. İncelemesi yapılan bir diğer metin “Zaman Makinesi” metnidir. Metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 5, 6 ve 7. sınıf olarak belirlenmiştir. Metnin okuma düzeyi ise “Bağımsız Okuma” olarak bulunmuştur.

Tablo 20. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 8. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	KURTLA KÖPEK	FABL	2,44	4,1	90	4.Sınıf
2	NAZİLLİ DESTANI	DENEME	2,52	10	72	7 ve 8.Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 20’de Vatandaşlık temasına ait metinlerin okunabilirlik değerlerinin tespit edildiği görülmektedir. Temada şiir türünde olan “Alın Terinden Bir Deniz” ve “Vatan Sevgisini İçten Duyanlar” metinleri okunabilirlik değerlendirmesine alınmamıştır. Ayrıca “Seyfi Dede” dinleme metni de okunabilirlik açısından değerlendirilmemiştir.

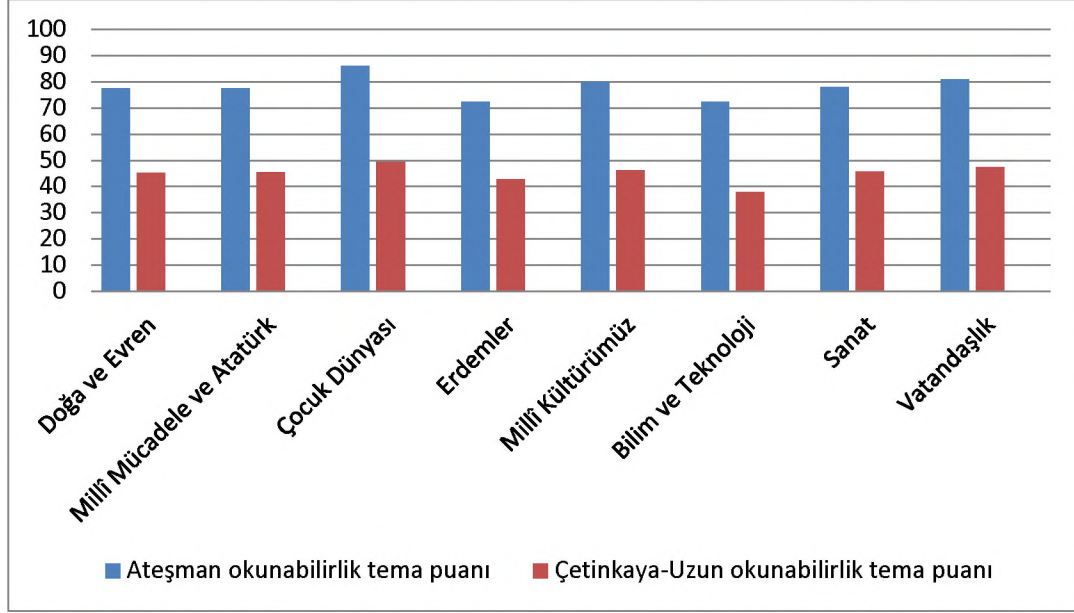
Okunabilirliği ilk olarak tespit edilen metin fabl türüne ait “Kurtla Köpek” metnidir. Metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 4. sınıf olarak belirlenmiştir. Okuma düzeyi ise Ateşman okunabilirlik düzey tablosuna göre “Çok Kolay” olarak bulunmuştur. “Nazilli Destanı” isimli metin deneme türündedir. Metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 7 ve 8. sınıf olarak bulunmuştur. Okunabilirlik düzeyi “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

Tablo 21. Ekoyay Türkçe Ders Kitabı 8. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	KURLLA KÖPEK	FABL	2,44	4,1	51,43	5, 6 ve 7. Sınıf
2	NAZİLLİ DESTANI	DENEME	2,52	10	43,62	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 21’de Vatandaşlık temasına ait iki metnin Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirliğinin incelendiği görülmektedir. İncelenen “Kurtla Köpek” metninin okunabilirlik sınıf seviyesi 5, 6 ve 7. sınıf olarak bulunmuştur. Okunabilirlik düzeyi “Bağımsız Okuma” olarak tespit edilmiştir. “Nazilli Destanı” metni ise “Eğitsel Okuma” düzeyindedir ve okunabilirlik sınıf seviyesi 8 ve 9. sınıf düzeyinde olarak tespit edilmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda Ekoyay 6. Sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinin okunabilirlik değerlerinin temalara dengeli dağılmadığı, temaların güçlük düzeyinin birbirinden farklı metinlerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Şekil 2. Ekoyay Yayınları Ders Kitabı Temalarının Ortalama Okunabilirlik Grafiği

Şekil 2’de Ekoyay Türkçe ders kitabına ait temaların ortalama okunabilirlik değerlerinin her iki okunabilirlik formülüne göre tespit edildiği görülmektedir. Yapılan inceleme sonucunda; Ateşman okunabilirlik ortalamasına göre diğer temalara göre kolay okunabilen tema 86 okunabilirlik ortalamasıyla “Çocuk Dünyası” temasında bulunmuştur. Okunabilirlik bakımından zor olan temanın ise 72,3 ile aynı ortalamaya sahip “Erdemler” ve “Bilim ve Teknoloji” temalarının olduğu belirlenmiştir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirlik bakımından kolay tema 47,52 değeriyle “Vatandaşlık” teması olurken okunabilirliği zor olan tema ise ortalama 37,81 değeriyle “Bilim ve Teknoloji” teması olarak bulunmuştur.

Yapılan inceleme sonucunda her iki okunabilirlik formülüne göre okunabilirliği kolay olan temaların aynı olduğu, okunabilirliği zor olan temaların ise her iki formüle göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

4.2. MEB Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Tema Bakımından Okunabilirlik Değerleri

MEB Yayınlarına ait 6. Sınıf Türkçe ders kitabının ilk teması Okuma Kültürü isimli temadır. Temada okunabilirlik değeri bulunan üç metin yer

almaktadır. Temaya ait şiir türünde olan “Arıyorum” metni ve dinleme metni olan “Heykeli Dikilen Eşek” metinleri okunabilirlik incelemesine alınmamıştır.

Tablo 22. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 1.Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	BU DA BENİM ÖYKÜM	ANI	2,76	7,6	68	9 ve 10.Sınıf
2	CANIM KİTAPLIĞIM	HİKÂYE	2,56	5,8	81	5 ve 6.Sınıf
3	CEPHANE SANDIĞINDA KİTAP	ANI	2,68	6,8	73	7 ve 8.Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 22’de ilk olarak okunabilirlik değeri bulunan metnin “Bu Da Benim Öyküm” isimli anı türüne ait metin olduğu görülmektedir. Metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 9 ve 10. sınıf olarak tespit edilmiştir. Metnin okuma düzeyi “Orta Güçlük” seviyesinde bulunmuştur. Okunabilirlik incelemesi yapılan ikinci metin “Canım Kitaplığım” isimli hikâye alt türüne ait metindir. Metin okunabilirlik sınıf seviyesi olarak 5 ve 6. sınıf seviyesinde bulunmuştur. Metnin okuma düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir. Temaya ait okunabilirlik değeri bulunan son metin anı türüne ait “Cephane Sandığında Kitap” metnidir. Metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 7 ve 8. sınıf olarak bulunmuş ve okuma düzeyi “Canım Kitaplığım” metni gibi “Kolay” düzey olarak belirlenmiştir.

Tablo 23. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 1.Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	BU DA BENİM ÖYKÜM	ANI	2,76	7,6	39,71	8 ve 9. Sınıf
2	CANIM KİTAPLIĞIM	HİKÂYE	2,56	5,8	46,66	8 ve 9. Sınıf
3	CEPHANE SANDIĞINDA KİTAP	ANI	2,68	6,8	42,57	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 23’te Okuma Kültürü teması metinlerinin okunabilirlik değerlerinin bulunduğu görülmektedir. İncelemesi yapılan bu üç metnin okunabilirlik sınıf

seviyesi 8 ve 9. sınıf olarak bulunmuştur. Metinlerin okuma düzeyleri “Eğitsel Okuma” olarak tespit edilmiştir.

Tablo 24. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 2. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	TÜRK ASKERİNİN CESARETİ	ANI	2,80	5,9	71	7 ve 8.Sınıf
2	YAŞLI NİNE	HİKÂYE	2,56	5	83	5 ve 6. Sınıf
3	15 TEMMUZ	BİLDİRİ	2,80	13,5	51	11 ve 12. Sınıf
4	ÇANAKKALE TÜRKÜSÜNÜN HİKÂYESİ	BLOG YAZISI	2,80	9,5	62	9 ve 10. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 24’te Millî Mücadele ve Atatürk temasına ait metinlerin okunabilirlik değerlerinin bulunduğu görülmektedir. Temada yer alan “120” isimli dinleme metninin okunabilirlik değerlendirmesi yapılmamıştır. Okunabilirlik incelemesi yapılan ilk metin anı türüne ait “Türk Askerinin Cesareti” metnidir. Metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 7 ve 8. sınıf olarak belirlenmiştir. Okunabilirlik düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir. Bir diğer anı türüne ait metin olan “Yaşlı Nine” isimli metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 5 ve 6. sınıf olarak bulunmuştur. Metnin okunabilirlik düzeyi “Kolay” olarak belirlenmiştir. Bildiri alt türünde yer alan “15 Temmuz” isimli metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 11 ve 12. sınıf olarak tespit edilmiştir. Okunabilirlik düzeyi “Orta Güçlük” olarak bulunmuştur. İncelemeye alınan son metin ise “Çanakkale Türküsünün Hikâyesi” isimli serbest okuma metnidir ve metin tür olarak blog yazısıdır. Yazının okunabilirlik sınıf seviyesi 9 ve 10. sınıf olarak ve okunabilirlik düzey karşılığı “Orta Güçlük” olarak tespit edilmiştir.

Tablo 25. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 2. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	TÜRK ASKERİNİN CESARETİ	ANI	2,80	5,9	40,33	8 ve 9. Sınıf
2	YAŞLI NİNE	HİKÂYE	2,56	5	47,44	8 ve 9. Sınıf
3	15 TEMMUZ	BİLDİRİ	2,80	13,5	32,95	10, 11 ve 12. Sınıf
4	ÇANAKKALE TÜRKÜSÜNÜN HİKÂYESİ	BLOG YAZISI	2,80	9,5	36,83	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 25’te Millî Mücadele ve Atatürk temasında yer alan dört metnin Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirlik düzeylerinin tespit edildiği görülmektedir. Temada incelen “Türk Askerinin Cesareti”, “Yaşlı Nine” ve “Çanakkale Türküsünün Hikâyesi” isimli metinlerin okunabilirlik sınıf seviyesi 8 ve 9. sınıf olarak bulunmuştur. Metinlerin okunabilirlik düzeyi ise “Eğitsel Okuma” olarak tespit edilmiştir. Temanın diğer metni olan “15 Temmuz” metni okunabilirlik düzeyi olarak “Engelli Düzey” olarak belirlenmiş, metnin sınıf seviyesi 10, 11 ve 12. sınıf olarak tespit edilmiştir.

Tablo 26. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 3. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	AZİZ SANCAR	EFEMERA VE BROŞÜR	2,72	7,7	69	9 ve 10. Sınıf
2	İNSANLAR ZAMANI ESKİDEN NASIL ÖLÇERDİ?	MAKALE	2,68	8,2	69,8	9 ve 10. Sınıf
3	TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI	MAKALE	3,05	8,5	54,1	11 ve 12. Sınıf
4	ATATÜRK’ÜN GEOMETRİ KİTABI	MAKALE	2,72	8,7	66,8	9 ve 10. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 26’da MEB Yayınları Bilim ve Teknoloji temasına ait metinlerin okunabilirlik düzeyleri gösterilmektedir. “Bak Postacı Geliyor, Selam Veriyor” isimli metin dinleme metni olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır. Okunabilirlik değeri bulunan ilk metin efemera ve broşür alt metin türü örneği olan “Aziz Sancar” isimli metindir. Metnin okunabilirlik sınıf düzeyi 9 ve 10. sınıf olarak bulunmuştur. Metnin okuma düzeyi “Orta Güçlük” olarak belirlenmiştir. “İnsanlar Zamanı Eskiden Nasıl Ölçerdi?” isimli metin de okunabilirlik sınıf düzeyi olarak 9 ve 10. sınıf seviyesinde bulunmuştur. Metnin okunabilirlik düzeyi ise “Orta Güçlük” olarak tespit edilmiştir. “Teknoloji Bağımlılığı” adlı metnin okunabilirlik sınıf düzeyi 11 ve 12. sınıf olarak bulunmuştur. Metnin okunabilirlik düzeyi ise “Orta Güçlük” olarak tespit edilmiştir. Serbest okuma metni olan “Atatürk’ün Geometri Kitabı” isimli metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 9 ve 10. sınıf olarak belirlenmiş, metnin okuma düzeyi ise temanın diğer metinlerinde olduğu gibi “Orta Güçlük” düzeyinde olduğu bulunmuştur.

Tablo 27. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 3. Tema Bilim ve Teknoloji Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	AZİZ SANCAR	EFEMERA VE BROŞÜR	2,72	7,7	40,66	8 ve 9. Sınıf
2	İNSANLAR ZAMANI ESKİDEN NASIL ÖLÇERDİ?	MAKALE	2,68	8,2	41,21	8 ve 9. Sınıf
3	TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI	MAKALE	3,05	8,5	31,30	10, 11 ve 12. Sınıf
4	ATATÜRK’ÜN GEOMETRİ KİTABI	MAKALE	2,72	8,7	39,69	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 27’de Bilim ve Teknoloji temasına ait dört metnin Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirlik değerlerinin tespit edildiği görülmektedir. İncelenen metinlerin üçünün de okunabilirlik sınıf düzeyi 8 ve 9. sınıf düzeyinde olduğu bulunmuştur. Bu metinlerin okunabilirlik düzeyi ise “Eğitsel Okuma” olarak tespit edilmiştir. Temanın farklı okuma düzeyine sahip metni “Teknoloji

Bağımlılığı” metnidir. Bu metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 10, 11 ve 12. sınıf olarak bulunmuş olup okuma düzeyi ise “Engelli Düzey” olarak tespit edilmiştir.

Tablo 28. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 4.Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	VERMEK ÇOĞALMAKTIR	HİKÂYE	2,44	6,7	83	5 ve 6. Sınıf
2	GÜMÜŞ KANAT	HİKÂYE	2,52	5,6	83	5 ve 6. Sınıf
3	SIR TUTAMAYAN AT BAKICISI	HİKÂYE	2,64	7,2	74	7 ve 8. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 28’de Erdemler temasına ait üç metnin okunabilirlik değerinin bulunduğu görülmektedir. Temada yer alan diğer metinler ise; “Sevgi Diyen Çağlar Aşar” şiiri ve “Balıkçıl” dinleme metinleridir. Temanın okunabilirlik değeri bulunan ilk iki metin “Vermek Çoğalmaktır” ve “Gümüş Kanatlar” isimli metinlerdir. Her ikisi de hikâye türünde olan bu metinlerin 5 ve 6.sınıf seviyesinde ve “Kolay” okunabilirlik düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. okunabilirlik sınıf seviyesi 5 ve 6. sınıf olarak tespit edilmiştir. Metnin okuma düzeyi de “Kolay” olarak bulunmuştur. Temanın son okunabilirlik değeri bulunan metni ise hikâye türüne ait “Sır Tutmayan At Bakıcısı” isimli serbest okuma metnidir. Metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 7 ve 8. sınıf olarak bulunmuştur. Okunabilirlik düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

Tablo 29. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 4.Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	VERMEK ÇOĞALMAKTIR	HİKÂYE	2,44	6,7	48,90	8 ve 9. Sınıf
2	GÜMÜŞ KANAT	HİKÂYE	2,52	5,6	47,89	8 ve 9. Sınıf
3	SIR TUTAMAYAN AT BAKICISI	HİKÂYE	2,64	7,2	43,22	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 29’da Erdemler temasına ait üç metnin Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirlik değerlerinin tespit edildiği görülmektedir. Hikâye türüne ait metinlerin okunabilirlik sınıf seviyeleri aynı olup 8 ve 9. sınıf olarak bulunmuştur. Buna bağlı olarak okunabilirlik düzeyleri ise her üç metin için “Eğitsel Okuma” olarak tespit edilmiştir.

Tablo 30. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 5. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	MERAK ETTİKLERİMİZ	MAKALE	2,72	7,9	69	9 ve 10. Sınıf
2	SU KİRLİLİĞİ	MAKALE	2,85	8,6	62	9 ve 10. Sınıf
3	AFYON	HİKÂYE	2,64	8,9	69,5	9 ve 10. Sınıf
4	ŞİMŞEKLER VE YILDIRIMLAR	MAKALE	2,60	9,3	70	7 ve 8.Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 30’da Doğa ve Evren temasına ait dört metnin okunabilirlik değerlerinin bulunduğu görülmektedir. Bunların dışında tema içinde “Kar Kristallerinin Peşinde Bir Yaşam” isimli dinleme metni bulunmaktadır ve okunabilirliği değerlendirmeye alınmamıştır. Makale türüne ait okunabilirlik değeri bulunan “Merak Ettiklerimiz” isimli metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 9 ve 10. sınıf olarak tespit edilmiştir. Metnin okunabilirlik düzeyi ise “Orta Güçlük” olarak bulunmuştur. Bir diğer makale türüne örnek olan “Su Kirliliği” isimli metnin de okunabilirliği 9 ve 10. sınıf olarak bulunmuş ve okunabilirlik düzeyi “Bağımsız Okuma” olarak tespit edilmiştir. Gezi yazısı türüne örnek olan “Afyon” isimli metin okunabilirlik sınıf düzeyi olarak 9 ve 10. sınıf, okunabilirlik düzeyi olarak ise “Bağımsız Okuma” olarak bulunmuştur. Temanın son okunabilirlik değeri bulunan metni makale türündeki “Şimşekler ve Yıldırımlar” serbest okuma metnidir. Serbest okuma metninin okunabilirlik sınıf seviyesi 7 ve 8. sınıf olarak bulunmuş, okumayı düzeyi “Kolay” olarak belirlenmiştir.

Tablo 31. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 5. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	MERAK ETTİKLERİMİZ	MAKALE	2,72	7,9	40,46	8 ve 9. Sınıf
2	SU KİRLİLİĞİ	MAKALE	2,85	8,6	36,40	8 ve 9. Sınıf
3	AFYON	HİKÂYE	2,64	8,9	41,57	8 ve 9. Sınıf
4	ŞİMŞEKLER VE YILDIRIMLAR	MAKALE	2,60	9,3	42,22	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 31’de Doğa ve Evren teması metinlerinin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre birbirine yakın değerler taşıdığı görülmektedir. Bu metinlerin okunabilirlik sınıf seviyeleri 8 ve 9. sınıf olarak tespit edilmiştir. İncelenen metinlerin okunabilirlik düzeyi Çetinkaya–Uzun okunabilirlik düzey tablosuna göre karşılığı “Eğitsel Okuma” olarak belirlenmiştir.

Tablo 32. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 6.Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	TARHANANIN ÖYKÜSÜ	KILAVUZLAR (TARİFNAME)	2,64	8,3	71	7 ve 8. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 32’de Millî Kültürümüz isimli temaya ait bir metnin okunabilirlik değerinin bulunduğu görülmektedir. Temaya ait diğer metinler; “Anadolu”, “Ana Dili” isimli şiir ve “Kara Tren” isimli dinleme metinleridir. Temanın serbest okuma metni ise “Vatan Destanı” isimli şiirdir. Temanın tek okunabilirlik değeri bulunan “Tarhananın Öyküsü” isimli metin, kılavuz alt türü başlığında tarifname türüne örnektir. Metin okunabilirlik sınıf seviyesi olarak 7 ve 8. sınıf seviyesinde olduğu bulunmuştur. Okunabilirlik düzeyi ise “Kolay” olarak belirlenmiştir.

Tablo 33. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 6.Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	TARHANANIN ÖYKÜSÜ	KILAVUZLAR (TARİFNAME)	2,64	8,3	42,15	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 33’te Millî Kültürümüz isimli temaya ait “Tarhananın Öyküsü” metninin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik sınıf seviyesi 8 ve 9. sınıf olarak tespit edilmiştir. Metnin okuma düzeyi ise “Eğitsel Okuma” olarak bulunmuştur.

Tablo 34. MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 7. Tema Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	BİSİKLET ZAMANI	KILAVUZLAR	2,72	9,2	65,5	9 ve 10. Sınıf
2	YEMEK, İÇMEK, SİNDİRMEK	MAKALE	2,64	6,8	75	7 ve 8. Sınıf
3	OBEZİTE HAKKINDA 10 SORU 10 CEVAP	BROŞÜR	2,85	5,6	69,7	9 ve 10. Sınıf
4	CİRİT	MAKALE	2,68	10,8	63	9 ve 10. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 34’te Sağlık ve Spor temasına ait dört metnin okunabilirlik değerinin bulunduğu görülmektedir. Temaya ait “Vazgeçmeyenlerin Hikâyesi” isimli metin dinleme metnidir. “Bisiklet Zamanı” isimli metin, kılavuz alt metin türüne içinde kullanım kılavuzu başlığında yer almaktadır. Metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 9 ve 10. sınıf olarak belirlenmiştir. Okunabilirlik düzeyi “Orta Güçlük” olarak bulunmuştur. “Yemek, İçmek ve Sindirmek” isimli metin makale türüne örnektir ve okunabilirlik sınıf seviyesi 7 ve 8. sınıf olarak belirlenmiştir. Metnin okuma düzeyi “Kolay” olarak tespit edilmiştir. Broşür alt metin türüne örnek olan “Obezite Hakkında 10 Soru 10 Cevap” metninin okunabilirlik sınıf seviyesi 9 ve 10. sınıf olarak belirlenmiştir. Okuma düzeyi “Orta Güçlük” olarak bulunmuştur. Okunabilirlik düzeyi belirlenen son metin, serbest okuma metni

olan “Cirit” metnidir. Metnin okunabilirlik sınıf seviyesi 9 ve 10. sınıf, okuma düzeyi ise “Orta Güçlük” olarak tespit edilmiştir.

Tablo 35: MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 7. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	BİSİKLET ZAMANI	KILAVUZLAR	2,72	9,2	39,20	8 ve 9. Sınıf
2	YEMEK, İÇMEK, SİNDİRMEK	MAKALE	2,64	6,8	43,61	8 ve 9. Sınıf
3	OBEZİTE HAKKINDA 10 SORU 10 CEVAP	BROŞÜR	2,85	5,6	39,32	8 ve 9. Sınıf
4	CİRİT	MAKALE	2,68	10,8	38,69	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 35’te Sağlık ve Spor temasının Çetinkaya-Uzun okunabilirlik düzeyinin belirlendiği görülmektedir. Temada incelemesi yapılan metinlerin okunabilirlik sınıf seviyesi 8 ve 9. sınıf olarak bulunmuştur. Metinlerin okuma düzeyi “Eğitsel Okuma” olarak tespit edilmiştir.

Tablo 36: MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 8. Tema Birey Ve Toplum Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	A OPU	DÜZEY
1	EVET EFENDİM	TİYATRO	2,64	2,9	85	5 ve 6. Sınıf
2	SEN DE BİR İYİLİK YAP	HİKÂYE	2,64	4,8	80	5 ve 6. Sınıf
3	DOSTLUĞA DAİR	DENEME	2,64	7	74,5	7 ve 8. Sınıf
4	SEVGİ FİLOZOFU YUNUS EMRE	DENEME	2,52	7,2	78,8	7 ve 8. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 36’da Birey ve Toplum temasına ait metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tespit edildiği görülmektedir. Ayrıca temada “Hacettepe” isimli dinleme metni bulunmaktadır. Okunabilirlik incelemesi yapılan metinler arasında “Evet Efendim” isimli tiyatro metni ve “Sen De Bir İyilik Yap” hikâyesi

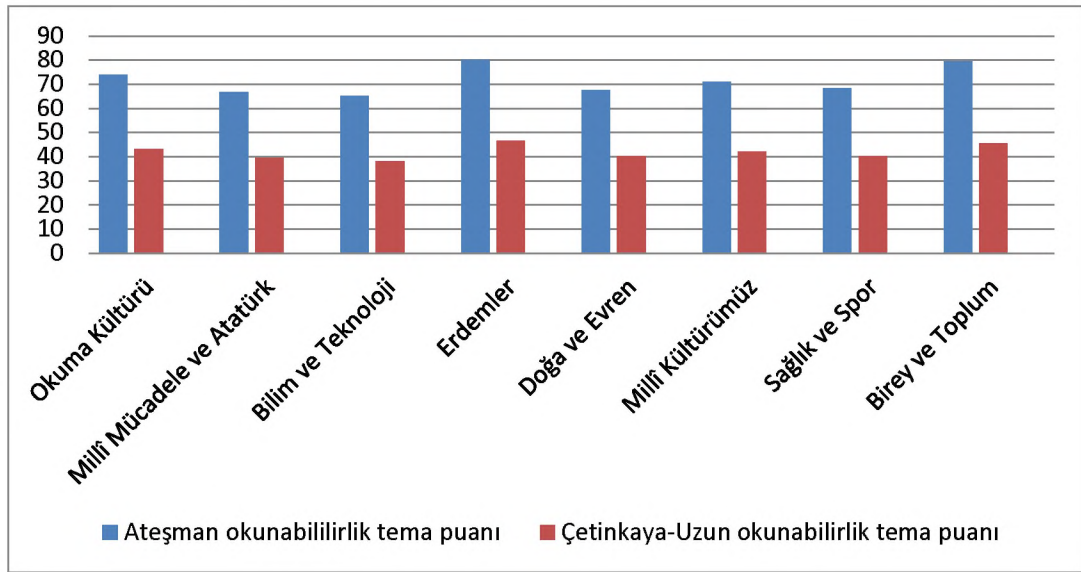
okunabilirlik sınıf seviyesi olarak 5 ve 6. sınıf olarak bulunmuştur. Metinlerin okuma düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir. Deneme türüne ait metin olan “Dostluğa Dair” metni ile serbest okuma metni olan “Sevgi Filozofu Yunus Emre” metinlerinin okunabilirlik sınıf seviyesi 7 ve 8.sınıf olarak okunabilirlik düzeyi ise “Kolay” olarak belirlenmiştir.

Tablo 37: MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı 8. Tema Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri

NU	METİN ADI	ALT TÜR	OSU	OTU	Ç-U OPU	DÜZEY
1	EVET EFENDİM	TİYATRO	2,64	2,9	47,40	8 ve 9. Sınıf
2	SEN DE BİR İYİLİK YAP	HİKÂYE	2,64	4,8	45,55	8 ve 9. Sınıf
3	DOSTLUĞA DAİR	DENEME	2,64	7	43,42	8 ve 9. Sınıf
4	SEVGİ FİLOZOFU YUNUS EMRE	DENEME	2,52	7,2	46,34	8 ve 9. Sınıf
			Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Tümce Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 37’de MEB Yayınları 6. Sınıf ders kitabının son teması olan Birey ve Toplum temasının Çetinkaya-Uzun formülüne göre aynı okunabilirlik düzey özelliği gösterdiği görülmektedir. Temanın bütün metinlerinin okunabilirlik sınıf seviyesi 8 ve 9. Sınıf, okunabilirlik düzeyi ise “Eğitsel Okuma” olarak tespit edilmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda MEB Yayınları ders kitabı metinlerinin okunabilirlik değerlerinin temalara dengeli dağılmadığı, bazı tema metinlerinin güçlük düzeyi arasında anlamsal fark olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 3. MEB Yayınları Ders Kitabı Temalarının Ortalama Okunabilirlik Grafiği

Şekil 3’te MEB Yayınlarına ait temaların her iki okunabilirlik formülüne göre puan ortalamalarının tespit edildiği görülmektedir. Ateşman okunabilirlik ortalamasına göre kolay olan tema 80 puanla “Erdemler” teması, en düşük değer ortalaması taşıyarak zor olan tema 65,07 ile “Bilim ve Teknoloji” teması olmuştur. Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirlik ortalamaları bakımından kolay tema 46,67 puan ile “Erdemler” temasıdır. Zor olan tema ise 38,21 ile “Bilim ve Teknoloji” teması olarak belirlenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda her iki okunabilirlik formüllerine göre temaların ortalama okunabilirlik düzeylerine göre karşılaştırmada kolay ve zor olan temaların aynı olduğu belirlenmiştir.

4.3.Ortak Tema Metinlerinin Okunabilirlik Değerlerinin Karşılaştırılması

Ortak tema metinlerinin okunabilirlik değerlerinin karşılaştırmalı olarak ifade edildiği bu başlıkta, Ekoyay ve MEB Yayınlarına ait beş ortak temanın olduğu tespit edilmiştir. Bu temalar; Doğa ve Evren, Millî Mücadele ve Atatürk, Erdemler, Millî Kültürümüz, Bilim ve Teknoloji temalarıdır. Ortak temaların karşılaştırmalı okunabilirlik durumları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 38. Doğa ve Evren Teması Metinlerinin Karşılaştırmalı Okunabilirlik Değerleri

DOĞA VE EVREN	EKOYAY					MEB				
	Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun		Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun	
		OPU	Düzyey	OPU	Düzyey		OPU	Düzyey	OPU	Düzyey
Meşeler	73	Kolay	43,29	Eğitsel Okuma	Merak Ettiklerimiz	68,9	Orta Güçlük	40,46	Eğitsel Okuma	
Tartışarak Gerçeğe Doğru	73,8	Kolay	41,85	Eğitsel Okuma	Afyon	69,5	Orta Güçlük	41,57	Eğitsel Okuma	
Elveda Ağustos Böceği	82	Kolay	48,42	Eğitsel Okuma	Su Kirliliği	61,9	Orta Güçlük	36,40	Eğitsel Okuma	
Kediyle Kaplan	81,4	Kolay	47,31	Eğitsel Okuma	Şimşekler ve Yıldırımlar	70,1	Kolay	42,22	Eğitsel Okuma	

Tablo 38’de 6. sınıf ders kitabı olan Ekoyay ve MEB Yayınlarına ait Doğa ve Evren teması metnlerinin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formüllerine göre okunabilirlik değerlerinin karşılaştırıldığı görülmektedir. Karşılaştırma sonucunda Çetinkaya-Uzun formülüne göre her iki kitap metnlerinin okunabilirlik bakımından uyumluluk gösterdiği tespit edilmiştir. Ateşman okunabilirlik düzeyine göre ise Ekoyay ile MEB Yayınları arasında okunabilirlik bakımından fark olduğu belirlenmiştir. Yapılan karşılaştırmada MEB Yayınları metnlerinin okunabilirlik düzeyinin, Ekoyay ders kitabı metnlerinin okunabilirlik düzeyinden daha zor olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 39. Millî Mücadele ve Atatürk Teması Metnlerinin Karşılaştırmalı Okunabilirlik Değerleri

MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	EKOYAY					MEB				
	Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun		Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun	
		OPU	Düzyey	OPU	Düzyey		OPU	Düzyey	OPU	Düzyey
	Anadolu İmecesı	77	Kolay	45,66	Eğitsel Okuma	Türk Askerinin Cesareti	70,9	Kolay	40,33	Eğitsel Okuma
	Yeni Bir Sabah	78,4	Kolay	45,33	Eğitsel Okuma	Yaşlı Nine	82,9	Kolay	47,44	Eğitsel Okuma
						15 Temmuz	51,1	Orta Güçlük	32,95	Engelli Düzey
						Çanakkale Türküsünün Hikâyesi	61,5	Orta Güçlük	36,83	Eğitsel Okuma

Tablo 39’da Millî Mücadele ve Atatürk ortak temasına göre okunabilirlik değerleri bulunan metinlerin eşit sayıda olmadığı belirlenmiştir. İncelenen metinler çerçevesinde her iki yayınevine ve okunabilirlik formüllerine göre farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda MEB Yayınlarına ait ders kitabı metninin bazılarının Ekoyay ders kitabı metnlerine göre daha zor okunabilirlik düzeyine sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 40. Erdemler Teması Metinlerin Karşılaştırmalı Okunabilirlik Değerleri

ERDEMLER	EKOYAY					MEB				
	Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun		Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun	
		OPU	Düzey	OPU	Düzey		OPU	Düzey	OPU	Düzey
Azim	77,4	Kolay	45,40	Eğitsel Okuma	Vermek Çoğalmaktır	83,3	Kolay	48,90	Eğitsel Okuma	
İyilik Üzerine	59,8	Orta Güçlük	36,61	Eğitsel Okuma	Gümüş Kanat	83	Kolay	47,89	Eğitsel Okuma	
Yıldız Yağmuru	80,6	Kolay	46,73	Eğitsel Okuma	Sır Tutamayan At Bakıcısı	74	Kolay	43,22	Eğitsel Okuma	

Tablo 40’da Erdemler ortak tema metninin okunabilirlik değerlerinin ve düzeylerinin yayınlara göre birbirleriyle uyumlu değerler gösterdiği tespit edilmiştir. Tabloda fark olarak ifade edilebilecek durum; Ekoyay ders kitabı Ateşman okunabilirlik değerlendirmesinde “Orta Güçlük” olan bir metne rastlanırken MEB Yayınları metinleri “Kolay” metinlerden oluşmuştur.

Tablo 41. Millî Kültürümüz Teması Metnlerinin Karşılaştırmalı Okunabilirlik Değerleri

MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ	EKOYAY					MEB				
	Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun		Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun	
		OPU	Düzey	OPU	Düzey		OPU	Düzey	OPU	Düzey
Gazlı Göl	77,5	Kolay	46,31	Eğitsel Okuma	Tarhananın Öyküsü	71,1	Kolay	42,15	Eğitsel Okuma	
Forsa	82,1	Kolay	46,23	Eğitsel Okuma						

Tablo 41’de Millî Kültürümüz ortak tema metninin okunabilirlik değerlerinin her iki yayın için de uyumlu değerler taşıdığı görülmektedir. Ateşman formülüne göre incelenen metinlerin “Kolay”, Çetinkaya-Uzun

formülüne göre incelenenlerin ise “Eğitsel Okuma” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Çıkan sonucun hedef kitleye uygun okunabilirlik değer ve düzey özelliği göstermesi olumlu olarak görülmektedir.

Tablo 42. Bilim ve Teknoloji Teması Metinlerinin Karşılaştırmalı Okunabilirlik Değerleri

BİLİM VE TEKNOLOJİ	EKOYAY					MEB				
	Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun		Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun	
		OPU	Düzyey	OPU	Düzyey		OPU	Düzyey	OPU	Düzyey
	Büyük Keşifler	77	Kolay	42,67	Eğitsel Okuma	Aziz Sancar	69,5	Orta Güçlülük	40,66	Eğitsel Okuma
	Buldum-Buldum	78,4	Kolay	37,43	Eğitsel Okuma	İnsanlar Zamanı Eskiden Nasıl Ölçerdi?	69,8	Orta Güçlülük	41,21	Eğitsel Okuma
İnsansı Robotlarla Tanışalım	56,1	Orta Güçlülük	33,35	Engelli Düzyey	Teknoloji Bağımlılığı	54,1	Orta Güçlülük	31,30	Engelli Düzyey	
					Atatürk'ün Geometri Kitabı	66,8	Orta Güçlülük	39,69	Eğitsel Okuma	

Tablo 42’de Bilim ve Teknoloji teması metinlerinin her iki yayınevine ait okunabilirlik değerleri arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Ateşman formülüne göre Ekoyay ders kitabına ait metinler “Kolay” ve “Orta Güçlük” metinlerinden oluşurken MEB Yayınlarına ait metinlerde ise “Kolay” metin türüne rastlanmamıştır.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre her iki kitap metinlerinin uyumlu okunabilirlik değerinde ve düzeyinde olduğu görülmüştür. Yapılan karşılaştırma sonucunda her iki kitapta da “Engelli Düzey” olarak belirlenen bir metne rastlanmıştır. Bu metnin öğrenci seviyesinin üzerinde okunabilirlik değeri taşıdığı fakat tespit edilen okunabilirlik değerinin eğitsel okuma değeri ile anlamsal fark oluşturmaması sebebiyle tema okunabilirliği hedef kitleye uygun olarak ifade edilmiştir.

Her iki kitabın ortak tema metinlerinin karşılaştırılması sonucunda ortaya çıkan bulgulardan hareketle bazı ortak tema metinlerinin farklı okunabilirlik değeri taşıdığı tespit edilmiştir. Temalarda tespit edilen bu farkın sonucunda, ders kitabı ortak tema metinlerinin okunabilirlik bakımından uyumlu değerler taşıması özelliğine dikkat edilmeden hazırlandığı belirlenmiştir.

4.4. Farklı Tema Metinlerinin Okunabilirlik Değerlerinin Karşılaştırılması

Farklı tema metinlerinin okunabilirlik değerlerinin ifade edildiği bu başlıkta Ekoyay ve MEB Yayınlarına ait üç farklı temanın olduğu tespit edilmiştir. Bu temalar tablo halinde ifade edilmiştir.

Tablo 43. 6.Sınıf Ders Kitaplarındaki Farklı Tema Metinleri

EKOYAY	MEB
Çocuk Dünyası	Okuma Kültürü
Sanat	Sağlık ve Spor
Vatandaşlık	Birey ve Toplum

İncelenen ders kitaplarında farklı temalar olarak görülen Çocuk Dünyası ile Okuma Kültürü temaları, Sanat ile Sağlık ve Spor temaları, Vatandaşlık ile Birey ve Toplum temaları içerik olarak birbirine denk gelen temalar olarak değerlendirilmiştir. İçerik olarak benzer olan temalar okunabilirlik bakımından karşılaştırılmıştır. Farklı tema metinlerinin incelenmesine aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 44. Çocuk Dünyası Tema Metninin Okunabilirlik Değerleri

ÇOCUK DÜNYASI	EKOYAY			
	Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun
		OPU	Düzy	OPU
				Düzy
	Oyun	85,6	Kolay	49,32
				Eğitsel Okuma

Tablo 45. Okuma Kültürü Tema Metinlerinin Okunabilirlik Değerleri

OKUMA KÜLTÜRÜ	MEB YAYINLARI				
	Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun	
		OPU	Düzey	OPU	Düzey
	Bu da Benim Öyküm	68,1	Orta Güçlük	39,71	Eğitsel Okuma
	Canım Kitaplığım	80,8	Kolay	46,66	Eğitsel Okuma
	Cephane Sandığında Kitap	73,4	Kolay	42,57	Eğitsel Okuma

Tablo 44 ve Tablo 45'te Ekoyay 6.Sınıf ders kitabına ait Çocuk Dünyası teması ile MEB Yayınlarına ait Okuma Kültürü temalarının okunabilirlik değerlerinin ifade edildiği görülmektedir. Her iki temaya ait metinlerin okunabilirlik değerlerinin karşılaştırmasının sonucunda tema metinlerinin birbirleriyle uyumlu değerler gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 46. Sanat Teması Metinlerinin Okunabilirlik Değerleri

		EKOYAY			
SANAT	Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun	
		OPU	Düzey	OPU	Düzey
	Yaz Sinemaları	63,7	Orta Güçlük	38,52	Eğitsel Okuma
	Zaman Makinesi	91,7	Çok Kolay	52,92	Bağımsız Okuma

Tablo 47. Sağlık ve Spor Teması Metinlerinin Okunabilirlik Değerleri

MEB YAYINLARI					
SAĞLIK VE SPOR	Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun	
		OPU	Düzy	OPU	Düzy
	Bisiklet Zamanı	65,5	Orta Güçlük	39,20	Eğitsel Okuma
	Yemek, İçmek ve Sindirmek	75	Kolay	43,61	Eğitsel Okuma
	Obezite Hakkında 10 Soru 10 Cevap	69,7	Orta Güçlük	39,32	Eğitsel Okuma
	Cirit	63	Orta Güçlük	38,69	Eğitsel Okuma

Tablo 46 ve Tablo 47’de Sanat teması ile Sağlık ve Spor temasına ait metinlerin okunabilirlik değerlerinin ifade edildiği görülmektedir. İncelemesi yapılan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin her iki formüle göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. MEB Yayınlarına ait metinlerin okunabilirliğinin Ekoyay ders kitabı metinlerinin okunabilirliğine göre daha zor okunabilirlik özelliği gösterdiği belirlenmiştir.

Tablo 48. Vatandaşlık Teması Metinlerinin Okunabilirlik Değerleri

EKOYAY					
VATANDAŞLIK	Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun	
		OPU	Düzy	OPU	Düzy
	Kurtla Köpek	90,1	Çok Kolay	51,43	Bağımsız Okuma
	Nazilli Destanı	71,5	Kolay	43,62	Eğitsel Okuma

Tablo 49. Birey ve Toplum Teması Metinlerinin Okunabilirlik Değerleri

MEB YAYINLARI					
BİREY VE TOPLUM	Metin Adı	Ateşman		Çetinkaya-Uzun	
		OPU	Düzey	OPU	Düzey
	Evet Efendim	85,2	Kolay	47,40	Eğitsel Okuma
	Sen de Bir İyilik Yap	80,2	Kolay	45,55	Eğitsel Okuma
	Dostluğa Dair	74,5	Kolay	43,42	Eğitsel Okuma
	Sevgi Filozofu Yunus Emre	78,8	Kolay	46,34	Eğitsel Okuma

Tablo 48 ve Tablo 49’da Ekoyay ders kitabına ait Vatandaşlık teması ile MEB Yayınlarına ait Birey ve Toplum teması metnlerinin okunabilirlik değerlerinin karşılaştırıldığı görülmektedir. Okunabilirlik değeri bulunan metnlerin her iki tema için 6. sınıf düzeyine uygun olduğu ve karşılaştırma sonucunda tutarlı değerler gösterdiği tespit edilmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda farklı tema metnlerinin okunabilirlik karşılaştırması sonucunda; Sanat ile Sağlık ve Spor tema metnlerinin okunabilirlik bakımından farklı okunabilirlik değeri gösterdiği, diğer tema metnlerinin hedef kitleye uygun okunabilirlik değeri taşıdığı tespit edilmiştir.

4.5.6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Metin Türlerine Göre Okunabilirlik Değerleri

4.5.1. Ekoyay Ders Kitabı Bilgilendirici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri

Tablo 50. Ekoyay Ders Kitabı Bilgilendirici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri

Nu	Metinler	A-Ç/U OPU	A-Ç/U OD
1	Meşeler	73,43,29	Kolay-Eğitsel Okuma
2	Elveda Ağustos Böceği	82-48,42	Kolay- Eğitsel Okuma
3	Tartışarak Gerçeğe Doğru	73,8- 41,85	Kolay- Eğitsel Okuma
4	Yeni Bir Sabah	78,4- 45,33	Kolay- Eğitsel Okuma
5	Oyun	85,6- 49,32	Kolay- Eğitsel Okuma
6	İyilik Üzerine	59,8-36,61	Orta Güçlük- Eğitsel Okuma
7	Büyük Keşifler	73,7- 42,67	Kolay- Eğitsel Okuma
8	İnsansı Robotlarla Tanışalım	56,1- 33,35	Orta Güçlük-Engelli Düzey
9	Yaz Sinemaları	63,7-38,52	Orta Güçlük- Eğitsel Okuma
10	Nazilli Destanı	71,5- 43,62	Kolay- Eğitsel Okuma
		Ateşman/Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı	Ateşman/Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 50’de Ekoyay ders kitabına ait bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puan ve düzeylerinin tespit edildiği görülmektedir. İncelenen metinlerin Ateşman okunabilirlik değerine göre ortalama okunabilirlik puanı 71,76 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değer ortalama olarak ifade edilmiş ve bu değer Ateşman okunabilirlik düzey tablosundaki karşılığı “Kolay” olarak belirlenmiştir. Bulunan değer 6. Sınıf hedef kitleye uyumlu okunabilirlik değeri gösterdiği tespit edilmiştir.

İncelenen metinlerin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik ortalaması ise 42,29 olarak bulunmuştur. Bulunan değer okunabilirlik düzey tablosundaki karşılığı “Eğitsel Okuma” olarak belirlenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda metinlerin sınıf düzey karşılığının 8 ve 9. sınıf öğrenciler için uygun olduğu tespit edilmiştir. 6. sınıf ders kitabı için ortaya koyulan okunabilirlik sınıf düzeyinin hedef kitlenin üzerinde olduğu görünse de ortalama okunabilirlik puanının hedef kitleye uygun değer taşıdığı belirlenmiştir.

4.5.2. Ekoyay Ders Kitabı Hikâye Edici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri

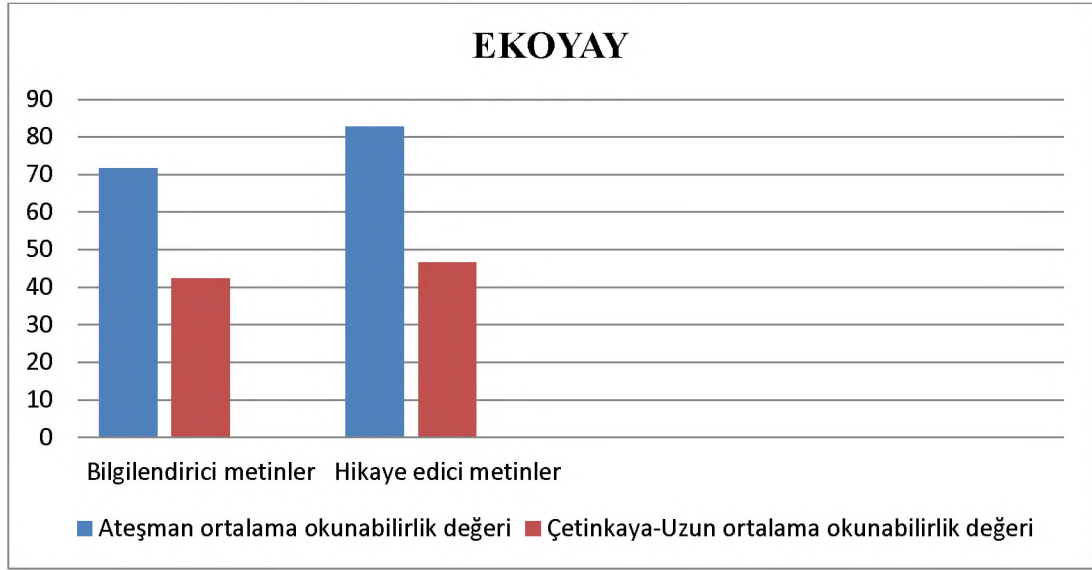
Tablo 51. Ekoyay Ders Kitabı Hikâye Edici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri

Nu	Metinler	A-Ç/U OPU	A-Ç/U OD
1	Kediyle Kaplan	81,4- 47,31	Kolay- Eğitsel Okuma
2	Anadolu İmecesesi	77- 45,66	Kolay- Eğitsel Okuma
3	Azim	77,4- 45,40	Kolay- Eğitsel Okuma
4	Yıldız Yağmuru	80,6- 46,73	Kolay- Eğitsel Okuma
5	Gazlı Göl	77,5-46,31	Kolay- Eğitsel Okuma
6	Forsa	82,1-46,23	Kolay- Eğitsel Okuma
7	Buldum... Buldum	86,7- 37,43	Kolay- Eğitsel Okuma
8	Zaman Makinesi	91,7- 52,92	Çok Kolay-Bağımsız Okuma
9	Kurtla Köpek	90,1-51,43	Çok Kolay-Bağımsız Okuma
		Ateşman- Çetinkaya/Uzun Okunabilirlik Puanı	Ateşman-Çetinkaya/Uzun Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 51’de Ekoyay ders kitabındaki hikâye edici metinlerin okunabilirlik değerleri ve okuma düzeyleri gösterilmektedir. Verilerden hareketle hikâye edici metinlerin Ateşman okunabilirlik ortalama değeri 82,72 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değer okuma seviyesi “Kolay”, okunabilirlik sınıf karşılığı 5 ve 6. sınıf olarak belirlenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda hikâye edici metinlerin Ateşman okunabilirlik ortalama puanının ve düzeyinin 6. sınıf öğrenciler için uygun olduğu tespit edilmiştir.

Hikâye edici metinlerin Çetinkaya-Uzun ortalama okunabilirlik puanı 46,60 olarak bulunmuştur. Bulunan değer okunabilirlik düzey karşılığı “Eğitsel Okuma”, okunabilirlik sınıf karşılığı ise 8 ve 9. sınıf öğrenciler için uygun değer taşıdığı belirlenmiştir. Çıkan bu sonuç hikâye edici metinlerin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre hedef kitleye uygun okunabilirlik değeri taşıdığı, okunabilirlik sınıf seviyesi olarak hedef kitlenin üzerinde olduğunu göstermektedir.

Şekil 4. Ekoyay Ders Kitabı Hikâye Edici ve Bilgilendirici Metinlerin Ortalama Okunabilirlik Grafiği

Şekil 4’te her iki okunabilirlik formülüne göre bilgilendirici metinlerin okunabilirlik değerlerinin hikâye edici metinlerin okunabilirlik değerlerine göre düşük olduğu görülmektedir. Yapılan inceleme sonucunda Çetinkaya-Uzun okunabilirlik değerlendirmesinde ortaya çıkan fark az iken Ateşman okunabilirlik incelemesinde ortaya çıkan metin türleri arası okunabilirlik değer farkının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

4.5.3. MEB Yayınları 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Bilgilendirici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri

Tablo 52. MEB Yayınları Bilgilendirici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri

Nu	Metinler	A-Ç/U OPU	A-Ç/U OD
1	Türk Askerinin Cesareti	70,9- 40,33	Kolay- Eğitsel Okuma
2	15 Temmuz	51,1- 32,95	Orta Güçlük-Engelli Düzey
3	Çanakkale Türküsünün Hikâyesi	61,5- 36,83	Kolay- Eğitsel Okuma
4	Aziz Sancar	69,5-40,66	Orta Güçlük- Eğitsel Okuma
5	İnsanlar Eskiden Zamanı Nasıl Ölçerdi?	69,8-41,21	Orta Güçlük- Eğitsel Okuma
6	Teknoloji Bağımlılığı	54,1- 31,30	Orta Güçlük-Engelli Düzey
7	Atatürk'ün Geometri Kitabı	66,8-39,69	Orta Güçlük- Eğitsel Okuma
8	Merak Ettiklerimiz	68,9-40,46	Orta Güçlük- Eğitsel Okuma
9	Su Kirliliği	61,9-36,40	Orta Güçlük- Eğitsel Okuma
10	Şimşekler ve Yıldırımlar	70,1-42,22	Kolay- Eğitsel Okuma
11	Tarhananın Öyküsü	71,1-42,15	Kolay- Eğitsel Okuma
12	Bisiklet Zamanı	65,5-39,20	Orta Güçlük- Eğitsel Okuma
13	Yemek, İçmek ve Sindirmek	75-43,61	Kolay- Eğitsel Okuma
14	Obezite Hakkında 10 Soru 10 Cevap	65,5-39,32	Orta Güçlük- Eğitsel Okuma
15	Cirit	63-38,69	Orta Güçlük- Eğitsel Okuma
16	Dostluğa Dair	74,5- 43,42	Kolay- Eğitsel Okuma
17	Sevgi Filozofu Yunus Emre	78,8-46,34	Kolay- Eğitsel Okuma
		Ateşman/Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı	Ateşman/Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 52’de MEB Yayınlarına ait bilgilendirici metin türlerinin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formüllerine göre okunabilirlik değerlerinin tespit edildiği görülmektedir. Bilgilendirici metinlerin Ateşman ortalama okunabilirlik değeri

66,94 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değerin düzey formülüne göre karşılığının “Orta Güçlük” olduğu tespit edilmiştir. Okunabilirlik sınıf düzeyi ise 9 ve 10. sınıf seviyesindedir.

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik incelemesi sonucunda bilgilendirici metinlerin ortalama okunabilir değeri ise 39,69 olarak bulunmuştur. Okunabilirlik düzey karşılığı “Eğitsel Okuma”, sınıf karşılığı 8 ve 9. sınıf olarak tespit edilmiştir.

4.5.4. MEB Yayınları Hikâye Edici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri

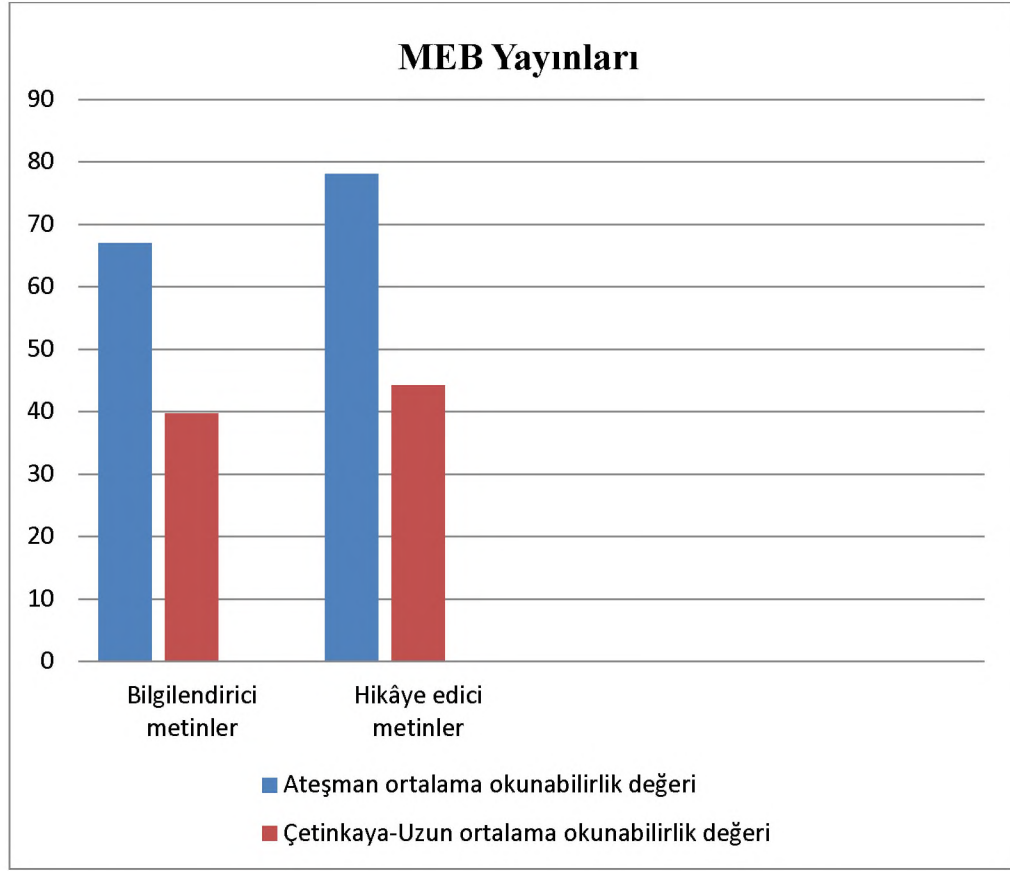
Tablo 53. MEB Yayınları Hikâye Edici Metin Türlerinin Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri

Nu	Metinler	A-Ç/U OPU	A-Ç/U OD
1	Canım Kitaplığım	80,8/ 46,66	Kolay- Eğitsel Okuma
2	Gümüş Kanat	83/ 47,89	Kolay- Eğitsel Okuma
3	Vermek Çoğalmaktır	83/ 40,66	Kolay-Eğitsel Okuma
4	Sır Tutamayan At Bakıcısı	74/ 43,22	Kolay- Eğitsel Okuma
5	Evet Efendim	85,2/ 47,40	Kolay- Eğitsel Okuma
6	Sen de Bir İyilik Yap	80,2/ 45,55	Kolay- Eğitsel Okuma
7	Bu da Benim Öyküm	68,1/ 39,71	Orta Güçlük- Eğitsel Okuma
8	Yaşlı Nine	82,9/ 47,44	Kolay- Eğitsel Okuma
9	Afyon	69,5/ 41,57	Orta Güçlük- Eğitsel Okuma
10	Cephane Sandığında Kitap	73,4/ 42,57	Kolay- Eğitsel Okuma
		Ateşman-Çetinkaya/Uzun Okunabilirlik Puanı	Ateşman/Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi

Tablo 53’te MEB Yayınlarına ait hikâye edici metinlerin okunabilirlik değerlerinin verildiği görülmektedir. İncelenen metinlerin Ateşman okunabilirlik ortalama değeri 78,01 olarak bulunmuştur. Bu değerin okunabilirlik düzey karşılığı “Kolay” olarak belirlenmiştir. Okunabilirlik sınıf karşılığı ise 7 ve 8. sınıf düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

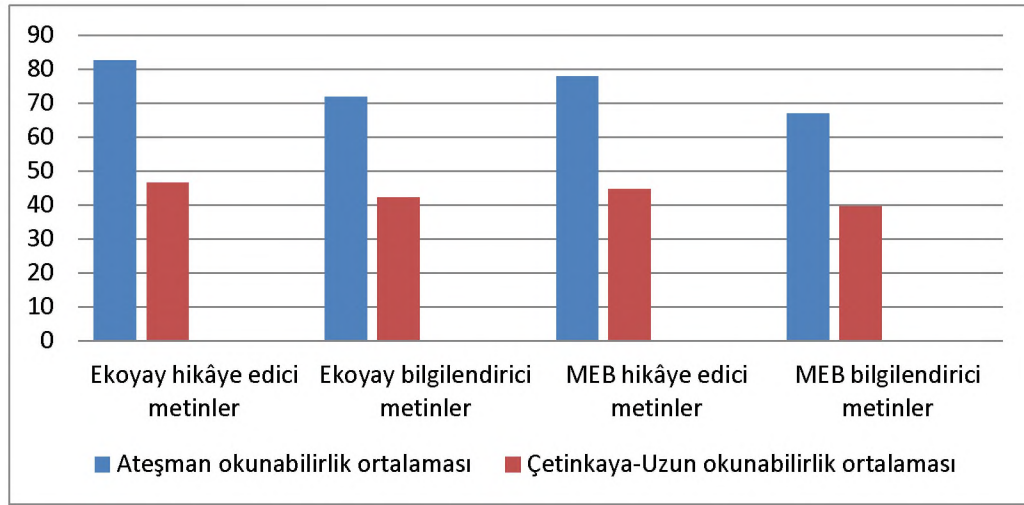
Hikâye edici metinlerin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik ortalaması 44,26 olarak bulunmuştur. Elde edilen değerin okuma düzeyinin “Eğitsel Okuma” okunabilirlik sınıf düzeyinin ise 8 ve 9. sınıf olduğu belirlenmiştir.

Şekil 5. MEB Yayınları Hikâye Edici ve Bilgilendirici Metinlerin Ortalama Okunabilirlik Grafiği

Şekil 5 incelendiğinde MEB Yayınları metin türü okunabilirlik incelemesi sonucunda Ateşman okunabilirlik formülüne göre bilgilendirici ve hikâye edici metin türleri arasında fark olduğu tespit edilmiştir. Ateşman okunabilirlik formülüne göre hikâye edici metinlerin okunabilirlik değerinin bilgilendirici metinlerin okunabilirlik değerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çetinkaya-Uzun incelemesinde de bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puan ortalaması hikâye edici metinlerin puan ortalamasına göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 6. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Metin Türlerine Göre Ortalama Okunabilirlik Grafiği

Şekil 6’da Ekoyay ve MEB Yayınları ders kitaplarının ortalama okunabilirlik değerlerinin metin türlerine göre karşılaştırıldığı görülmektedir. Ateşman okunabilirlik değerlendirmesine göre Ekoyay Yayınlarına ait bilgilendirici metinlerin okunabilirlik değeri 71,76 olarak bulunmuştur. MEB Yayınlarına ait bilgilendirici metinlerin okunabilirlik değerinin ise 66,94 olduğu tespit edilmiştir. Hikâye edici metin türünde Ekoyay ders kitabı metinlerinin okunabilirlik değeri 82,72 olarak bulunmuştur. MEB Yayınları hikâye edici metinlerin okunabilirliği ise 78,01 olarak tespit edilmiştir. Her iki metin türünün farklı yayınevlerine göre okunabilirlik değerinin aynı olmadığı belirlenmiştir. Hikâye edici metinlerin bilgilendirici metinlere göre daha kolay okunabilirlik değeri gösterdiği tespit edilmiştir. Ateşman okunabilirlik değerlendirmesine göre Ekoyay ders kitabına ait metinlerin 6. sınıf öğrencilerine daha uygun okunabilirlik değeri gösterdiği, aynı kazanımları içinde barındıran bu iki ders kitabının okunabilirlik değerlerinin farklı olduğu belirlenmiştir.

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik incelemesine göre Ekoyay ders kitabına ait bilgilendirici metinlerin okunabilirlik değeri 42,29 olarak bulunmuştur. MEB Yayınlarına ait bilgilendirici metinlerin ise ortalaması 39,69 olarak tespit edilmiştir. Hikâye edici metinlerin okunabilirlik düzeyi Ekoyay ders kitabı için 46,60 iken MEB Yayınları için 44,26 olarak belirlenmiştir. Her iki metin türünün okunabilirlik değerlerinin farklı yayınevlerine göre değişiklik gösterdiği tespit

edilmiştir. Ekoyay ders kitabı metnlerinin iki metin türüne göre de okunabilirliğinin daha kolay olduğu tespit edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde yapılan araştırmanın neticesinde elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılan sonuçlara, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

5.1.Sonuç ve Tartışma

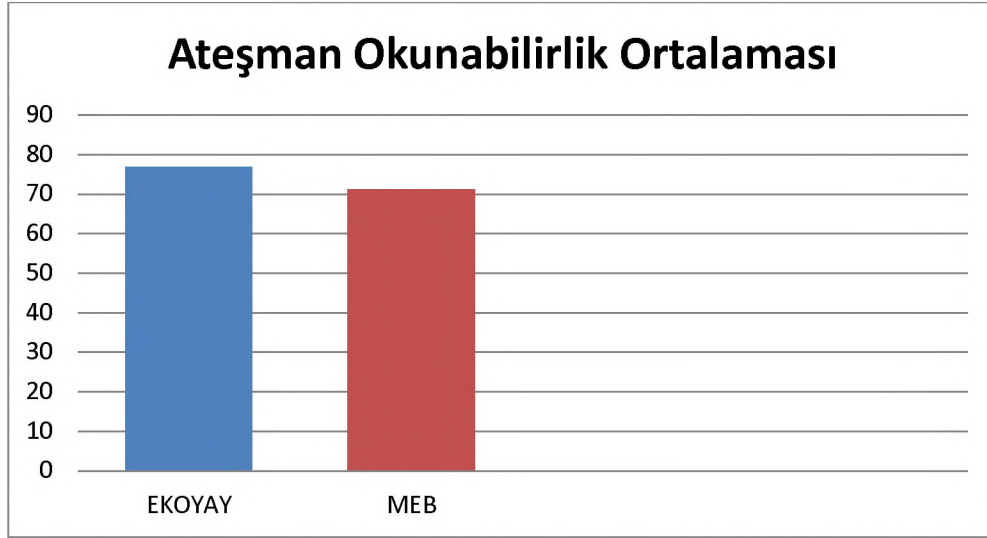
Okuma eyleminin anlamaya dönüştürülmesi için bazı ön şartların gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir. Bu ön şartlardan biri de metnin okunabilirlik durumudur. Değişen ve gelişen dünyamıza uyum sağlamak adına sürekli yenilen ve güncellenen ders kitapları, öğrencinin okuma eylemini gerçekleştirdiği ders materyali olma özelliği göstermektedir. Bu nedenle ders kitaplarındaki metinlerin hedef kitleye uygun okunabilirlik değeri taşıması büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışmada 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının tema-metin ilişkisi bakımından okunabilirliği incelenmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle çalışmanın problemi ve alt problemlerine dair aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Alt problemlerin sonuçları daha önceki çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılıp tartışılmıştır.

5.1.1. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyi ile İlgili Sonuçlar

2019-2020 eğitim-öğretim yılında 6.sınıf Türkçe dersi kitabı olarak kullanılan Ekoyay ve MEB Yayınlarına ait metinler Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmiştir.

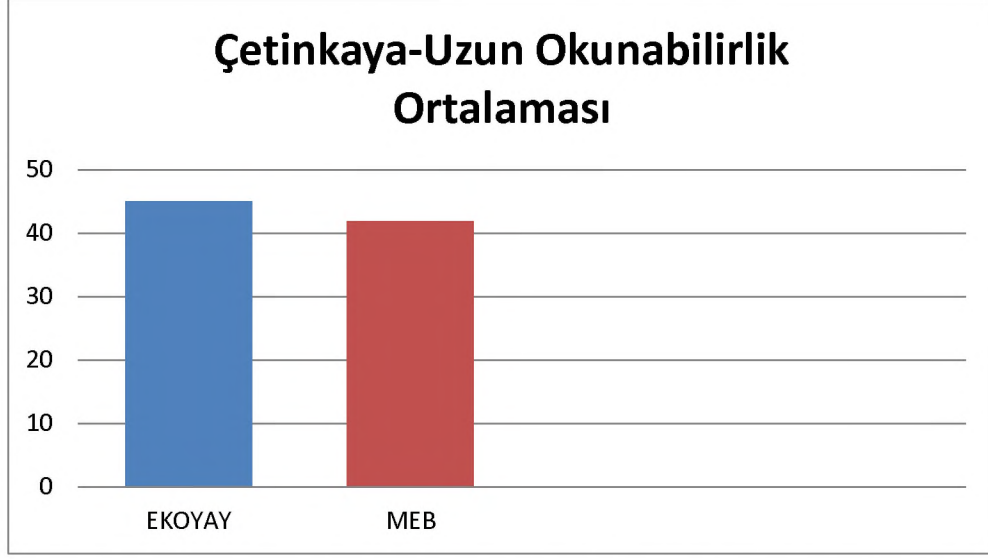
Şekil 7: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Ateşman Formülüne Göre Ortalama Okunabilirlik Grafiği

Şekil 7’de 6.ders kitapları metinlerinin Ateşman formülüne göre ortalama okunabilirlik değerleri verilmiştir. Ekoyay ders kitabı metnlerinin Ateşman okunabilirlik ortalaması 76,95 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değerin okunabilirlik düzeyi ise “Kolay” olarak belirlenmiştir. MEB Yayınlarına ait ders kitabı metnlerinin Ateşman okunabilirlik ortalaması 71,20 olarak tespit edilmiş, çıkan bu sonucun da okunabilirlik düzeyinin “Kolay” seviyede olduğu bulunmuştur.

Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelenen metinlerin 28 tanesinin “Kolay” , 16 tanesinin “Orta Güçlük” ve 2 tanesinin “Çok Kolay” olduğu bulunmuştur. Bunların yayınevlerine göre dağılımı; MEB Yayınlarında 14 adet “Kolay”, 13 adet “Orta Güçlük” şeklindedir. Ekoyay Yayınlarında 14 adet “Kolay” metne, 3 adet “Orta Güçlük” ve 2 adet de “Çok Kolay” düzeyde olan metne rastlanmıştır. Ateşman okunabilirlik formülüne göre ortaya çıkan sonuçlar Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu (2007); Bağcı ve Ünal (2013); Baş ve Yıldız (2015); Okur ve Arı (2013); Özdemir (2016)’ in yapmış oldukları çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bu çalışmada da incelenen metinlerin kolay ve orta güçlük seviyesinde yığıldığı görülmüştür. Yapılan çalışmada “Çok Zor” metne rastlanmaması Karatay, Bolat ve Güngör’ün (2013) çalışmalarının sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Ayrıca incelenen metinlerin okunabilirlik düzeylerinin “Kolay” düzeyde yığılma göstermesi İskender (2013)’in yapmış olduğu çalışma ile farklılık göstermiştir.

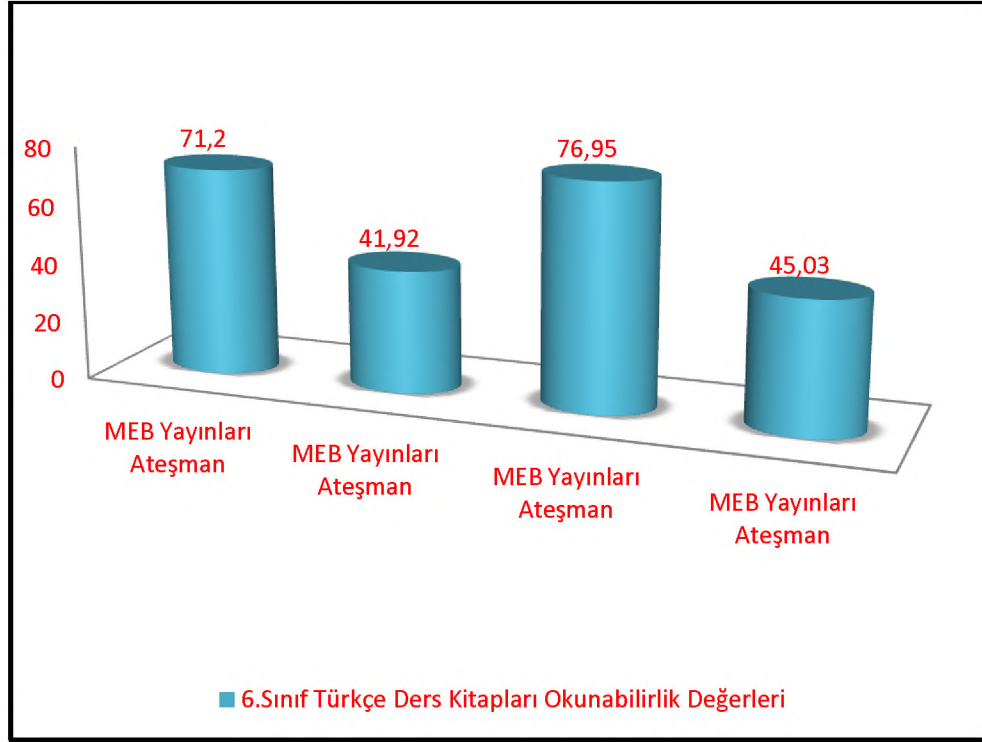
Şekil 8: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Ortalama Okunabilirlik Grafiği

Şekil 8’de 6.sınıf ders kitaplarının Çetinkaya-Uzun formülüne göre ortalama okunabilirlik değerleri verilmiştir. Yapılan incelemede Ekoyay ders kitabının ortalama okunabilirlik değeri 45,03 olarak MEB Yayınları ise 41,92 olarak bulunmuştur. Okunabilirlik düzeyleri ise her iki kitabın da “Eğitsel Okuma” olarak tespit edilmiştir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre yapılan incelemede; 41 adet “Eğitsel Okuma” metnine, 3 adet “Engelli Düzey” metnine, 2 adet de “Bağımsız Okuma” metnine rastlanmıştır. Bu metinlerin yayınevlerine göre dağılımı; MEB Yayınları; 25 adet “Eğitsel Okuma”, 2 adet “Engelli Düzey” metni şeklindedir. Ekoyay ders kitabında ise 16 “Eğitsel Okuma” metnine, 1 adet “Engelli Düzey” metnine, 2 adet de “Bağımsız Okuma” metnine rastlanmıştır.

Şekil 9: 6.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Karşılaştırmalı Okunabilirlik Değerleri

Şekil 9’da 6.Sınıf Türkçe ders kitabı olarak kullanılan yayınların her iki okunabilirlik formülüne göre ortalama değerlerinin karşılaştırıldığı görülmektedir. Çıkan sonuçların yapılan benzer çalışmalarla karşılaştırılması şu şekildedir; Bolat (2016) ve Bora (2019) ’nın yapmış oldukları çalışmalarda 6.sınıf ders kitabı metnlerinin Ateşman okunabilirlik ortalaması 72,21 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise her iki kitabın ortalaması bakımından 74,075 olarak tespit edilmiştir. Çıkan sonucun yapılan çalışmalara benzer sonuçlar taşıdığı tespit edilmiştir. Bolat (2016)’ın 6.sınıf ders kitaplarını incelediği çalışmada metnlerin Çetinkaya-Uzun formülüne göre ortalaması 42,92 olarak bulunduğu görülmüştür. Bora (2019)’nın çalışmasında 6. sınıf metnlerinin Çetinkaya-Uzun ortalaması 42,93 olarak tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada ise incelenen metnlerin Çetinkaya-Uzun formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 43,47 olarak bulunmuştur. Çıkan ortalamaların Çetinkaya-Uzun formülüne göre yapılan diğer çalışmalarla yakın değerler taşıdığı belirlenmiştir.

5.1.2. 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Ortak Tema Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyi İle İlgili Sonuçlar

2019-2020 eğitim-öğretim yılında 6. sınıf Türkçe ders kitabı olarak kullanılan Ekoyay ve MEB Yayınlarına ait ders kitaplarında toplam 8 tema bulunmaktadır. Bu temaların 5 tanesi ortak tema olarak değerlendirilmektedir. Bu temalar; Doğa ve Evren, Millî Mücadele ve Atatürk, Bilim ve Teknoloji, Erdemler ve Millî Kültürümüz temalarıdır.

Ortak tema metinlerinin okunabilirlik karşılaştırılmasında Ekoyay 6.sınıf ders kitabının Ateşman formülüne göre en düşük okunabilirlik değeri taşıyan teması aynı okunabilirlik puanına sahip “Erdemler, Bilim ve Teknoloji” temaları olmuştur. En yüksek okunabilirlik değeri ise “Çocuk Dünyası” isimli temada bulunmuştur. Ekoyay ders kitabının Çetinkaya-Uzun formülüne göre en düşük teması “Bilim ve Teknoloji” temasıdır. En yüksek okunabilirlik değerine ise “Çocuk Dünyası” temasında rastlanmıştır. Yayınevleri okunabilirlik tema karşılaştırmasında düşük ve yüksek okunabilirlik değeri taşıyan temaların her iki formüle göre aynı olduğu tespit edilmiştir.

MEB Yayınları Ateşman okunabilirlik formülüne göre en düşük okunabilirlik değeri “Bilim ve Teknoloji” temasına aittir. En yüksek okunabilirlik değerine ise “Erdemler” temasında rastlanmıştır. Erdemler ortak temasının Ekoyay ders kitabında aynı formülle en düşük okunabilirlik değeri taşıırken MEB Yayınlarında yüksek okunabilirlik değeri taşıdığı tespit edilmiştir. Aynı okunabilirlik formülüne göre bir kitapta en yüksek okunabilirlik değeri gösteren bir temanın diğer kitapta en düşük okunabilirlik değeri göstermesi ders kitabı hazırlanma sürecinde tema okunabilirliğinin dikkate alınmadığını göstermektedir.

MEB Yayınları Çetinkaya-Uzun formülüne göre en yüksek okunabilirlik değeri “Erdemler” teması iken, en düşük okunabilirlik “Bilim ve Teknoloji” temasına aittir. Ulaşılan bu sonuç her iki okunabilirlik formülüne göre ortak tema ve tema metinlerinin okunabilirlik karşılaştırmasında MEB Yayınlarının uyumlu değer taşıdığını göstermektedir.

Ekoyay ve MEB Yayınları ortak temaların okunabilirlik karşılaştırmasında düşük ve yüksek okunabilirlik değeri taşıyan temaların farklı olduğu tespit edilmiştir. Farklı iki kitabın okunabilirliğinin yakın ya da aynı çıkmasının zor olduğu gerçeği de unutulmadan ortak tema metinlerinin okunabilirlik ortalamasının birbirleriyle tutarlı değerler taşıması en azından yüksek ya da düşük okunabilirlik değerine sahip temaların aynı olması gerektiği düşünülmektedir.

5.1.3. 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Farklı Tema Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyi İle İlgili Sonuçlar

İncelenen ders kitaplarında 5 adet zorunlu temadan geriye kalan 3 tema da farklı tema özelliği göstermektedir. İçerik olarak birbirine yakın temaların karşılaştırmalı okunabilirlik değerlerinin bulunması sonucunda “Sanat ile Sağlık ve Spor” temalarının okunabilirlik değerleri arasında düzey farkı olduğu tespit edilmiştir. Ekoyay ders kitabına ait “Sanat” temasının her iki formüle göre okunabilirlik değeri yüksek iken MEB Yayınlarına ait “Sağlık ve Spor” temasının okunabilirlik değerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Geriye kalan temalarda uyumlu okunabilirlik değerlerine rastlanmıştır. Ders kitabı metin seçiminde temalar arasında okunabilirlik değerinin uyumlu olması gerekliliğinin bazı temalarda farklılık gösterdiği, kitap hazırlanmasında bu duruma dikkat edilmediği, kitap içi okunabilirliğin tutarlılık göstermediği tespit edilmiştir. Ayrıca kitap içi okunabilirlik düzeyinin kolaydan zora doğru bir sırayı takip etmediği tespit edilmiş bu tespitin yapılan diğer çalışmalarla (Çiftçi, vd. 2007; Bağcı ve Ünal, 2013; İskender, 2013; Okur ve Arı, 2013; Bolat, 2016; Özdemir, 2016; Bora, 2019; Baki, 2019) örtüştüğü belirlenmiştir.

5.1.4. Belirlenen Formüllere Göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalar Arasında Okunabilirlik Düzeyi Açısından Fark ile İlgili Sonuçlar

Her iki ders kitabında temaların okunabilirlik bulgularının ortalaması incelendiğinde çıkan sonuçların kullanılan okunabilirlik formülüne ve ders kitabına göre farklılık taşıdığı görülmüştür.

Ateşman okunabilirlik formülüne göre Ekoyay ders kitabına ait en yüksek okunabilirlik değerine “Çocuk Dünyası” temasında rastlanmıştır. En düşük okunabilirlik değeri ise aynı okunabilirlik değerine sahip “Erdemler-Bilim ve Teknoloji” temalarında tespit edilmiştir. MEB Yayınlarına ait temalar arasında Ateşman okunabilirlik değerinin en yüksek olduğu temanın “Erdemler” olduğu belirlenmiştir. MEB Yayınlarının okunabilirlik ortalaması en düşük teması ise “Bilim ve Teknoloji” teması olarak bulunmuştur. Ateşman okunabilirlik formülüne göre farklı yayınevlerine ait ders kitaplarının yüksek okunabilirlik değerine sahip temalarının farklı olduğu tespit edilmiştir. Aynı yaş grubundaki öğrencilerin kullandığı, MEB’in onayından geçen ders kitaplarının her yönüyle öğrenciye uygun olması, tema okunabilirliklerinin uyumluluk göstermesi, eğitim-öğretiminin amacına uygun ve sağlıklı sonuçlar vermesi adına önemlidir.

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik değerlendirmesine göre Ekoyay ders kitabının en düşük okunabilirlik değerine sahip teması Bilim ve Teknoloji iken en yüksek okunabilirlik değerine sahip temanın Vatandaşlık teması olduğu tespit edilmiştir. MEB Yayınları incelemesinde en yüksek okunabilirlik değerine “Erdemler” temasında, en düşük okunabilirlik değerine ise “Bilim ve Teknoloji” temasında rastlanmıştır. Yapılan inceleme sonucunda her iki ders kitabı tema okunabilirliğinin Çetinkaya-Uzun formülüne göre düşük okunabilirlik değerine sahip temaların uyumlu özellik gösterdiği, yüksek okunabilirlik değeri gösteren temaların ise farklı olduğu belirlenmiştir.

İçinde ortak temaların da bulunduğu bu iki ders kitabının okunabilirlik ortalamalarının farklılık göstermesi, hedef kitlesinin aynı yaş grubundan olduğu ders kitaplarında farklı okunabilirlik ortalamalarına sahip tema ve metinlerinin bulunmasının okumayı anlamlandırma sürecinde bazı problemler doğuracağı düşünülmektedir. Ders kitabı incelemesinde farklı yayınevlerinden,

aynı yaş grubunun kullanımına sunulacak kitapların bu özelliğinin de göz önünde bulundurularak hazırlanmasının, okuduğunu anlamayı ve öğrencide okuma alışkanlığı kazandırılmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

5.1.5. Hikâye Edici ve Bilgilendirici Metin Türüne Göre 6.Sınıf Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri Arasında Fark ile İlgili Sonuçlar

Okunabilirlik çalışmalarında en çok üzerinde durulan konu başlığı olan metin türüne göre okunabilirlik durumu bu çalışmanın da alt problemini oluşturmaktadır. Elde edilen bulgulardan hareketle 6. sınıf ders kitaplarında Ekoyay ders kitabına ait bilgilendirici metin türü sayısı 10 adet, hikâye edici metin sayısı ise 9 adet olarak bulunmuştur. MEB Yayınlarına ait ders kitabında 17 adet bilgilendirici metne, 10 adet de hikâye edici metne rastlanmıştır. Ekoyay 6.sınıf ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin Ateşman formülüne göre ortalama okunabilirlik oranı 71,76 iken hikâye edici metinlerin oranı 82,72 olarak belirlenmiştir. Çetinkaya-Uzun formülüne göre Ekoyay ders kitabı bilgilendirici metin türünün okunabilirliği 42,29 olarak hikâye edici metinlerin okunabilirliği ise 46,60 olarak tespit edilmiştir. MEB Yayınlarına ait bilgilendirici metin türünün Ateşman formülüne göre değeri 66,94 iken hikâye edici metinlerin okunabilirliği ise 78,01 olarak tespit edilmiştir. Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise bilgilendirici metinlerin okunabilirliğinin 39,69 olduğu, hikâye edici metinlerin okunabilirliğinin ise 44,26 ortalamasına sahip olduğu bulunmuştur.

Elde edilen bulgulardan Ateşman okunabilirlik değerlendirmesinde bilgilendirici metin ile hikâye edici metin türü arasında okunabilirlik değeri bakımından anlamsal fark olduğu, Çetinkaya-Uzun formülü kullanılarak yapılan değerlendirmede ise farkın daha az olduğu tespit edilmiştir.

6.sınıf ders kitabı olarak kullanılan kaynaklar içinde her iki yayınevi için de hikâye edici metinlerin okunabilirlik oranının bilgilendirici metinlerin okunabilirlik oranından yüksek olduğu bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç yapılan diğer çalışmalarda da (Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu, 2007; Bağcı ve

Ünal, 2013; Okur ve Arı, 2013; Bolat, 2016; Özdemir, 2016; Bora, 2019; Baki, 2019) tespit edilmiştir.

5.1.6. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitapları Farklı Yayınevlerinin Okunabilirlik Düzeyleri Arasında Belirlenen Formüllere Göre Fark ile İlgili Sonuçlar

2019-2020 yılı içerisinde 6. sınıf Türkçe ders kitabı olarak kullanılan Ekoyay ve MEB Yayınları ders kitaplarının Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formüllerine göre okunabilirlikleri bulunmuştur. Ateşman okunabilirlik değerlendirmesine göre Ekoyay ders kitabı metinlerinin okunabilirlik ortalaması 77,24 ve MEB Yayınlarına ait okunabilirlik ortalaması ise 72,19 olarak tespit edilmiştir.

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik durumuna göre ise Ekoyay ders kitabı metinlerinin ortalamasının 45,03 iken MEB Yayınlarının ortalamasının 41,92 olduğu tespit edilmiştir. MEB Yayınlarına ait ders kitabının Ekoyay ders kitabına göre daha düşük okunabilirlik verileri taşıdığı görülmektedir. İncelenen ders kitaplarının aynı okunabilirlik formülüne göre farklı okunabilirlik değeri göstermesi yapılan diğer çalışmaların (Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu, 2007; Bağcı ve Ünal, 2013; Okur ve Arı, 2013; Bolat, 2016; Bora, 2019) sonuçlarıyla örtüşmektedir.

5.2. Öneriler

6.sınıf ders kitaplarının tema-metin ilişkisi bakımından okunabilirliği başlıklı araştırmanın sonucunda ortaya çıkan öneriler şunlardır;

1. Farklı yayınevlerinden çıkarılan, aynı hedef kitle için oluşturulmuş ders kitaplarının temalar arası okunabilirliğinin uyumlu olması gerekmektedir. Aynı eğitim-öğretim yılında, farklı bölgelerde ders kitabı olarak kullanılan kaynakların uyumlu okunabilirlik değerlerini taşımasının eğitimin eşit şartlarda

yürütülmesi bakımından ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması adına önemli görülmektedir.

2. Aynı yaş grubundaki hedef kitle ders kitapları için okunabilirlik çerçevesinin hazırlanması, hazırlanan çerçeveye uyma konusunda yayınevleriyle iletişim halinde olunması ve beraber hareket edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ders kitabı metin seçiminin daha sağlıklı sonuçlar vermesi için küçük gruplara metnin okunabilirliği ve anlaşılabilirliği üzerine araştırmalar yapılarak karar verilebilir. Küçük ölçekli araştırmalar sonucunda ders kitabı metnlerinin seçimi yapılarak ülke geneline sunulabilir. Tutarlı okunabilirlik değeri taşıyan ders kitaplarının olması adına, ders kitabı metin seçimi ölçütleri içine hedef kitleye uygun okunabilirlik düzey özelliğinin eklenmesi önerilmektedir.

3. Okunabilirlik değerlerinin sınıf seviyesine uygun, tema işleniş zamanı da göz önüne alınarak bir üst sınıf geçiş dönemine doğru kademeli olarak düzenlenmesi önerilmektedir. Bu durum yapılan diğer çalışmalar (Bağcı ve Ünal, 2013; Okur ve Arı, 2013; Karatay, Bolat ve Güngör, 2013, Baş ve Yıldız, 2015; Özdemir, 2016) ile de ifade edilmiştir. Tema içinde metinlerin okunabilirliğinin kolaydan zora doğru giderek okunabilirliğin kademeli olarak artırılması sağlanabilir.

4. Okunabilirlik oranları arasındaki uyumun sağlanması bakımından ortak tema metinleri için okunabilirliğin de içinde olduğu ölçütler çerçevesinde bir komisyon tarafından metin seçimi yapılabilir. Ayrıca kitapta yer alan metnin sınıf düzeyine uyumsuzluğunda öğretmenlere alternatif metin seçimi listelerinin verilebileceği düşünülmektedir.

5. Okunabilirlik açısından bilgilendirici metinlerin, hikâye edici metinlere göre okunabilirlik puanının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bilgilendirici bazı metinlerin hedef kitlenin üzerinde okunabilirlik değeri taşıdığı çalışmanın bulguları arasındadır. Okunması ve anlaşılmasının hikâye edici metinlere göre daha zor olduğu bilgilendirici metinlerin bir de okunabilirlik değerinin düşük olması anlaşılmasını daha da zorlaştıracığından seviyeye uygun, okunabilirliği yüksek bilgilendirici metin seçiminin yapılması önerilmektedir. Tutarlı okunabilirlik sonuçları için metinlerin dengeli ve temalara uygun şekilde

dağılımının yapılması okunabilirliği olumlu etkileyeceğinden aynı metin türünün tek bir temada yoğunlaştırılması yerine farklı temalara da dağılımın yapılması önerilmektedir.

6. Yapılan çalışma sadece kelime ve cümle uzunluğu verileri kullanılarak oluşturulan formüller ile gerçekleştirilmiştir. Okunabilirliğin tek başına bu formüller ile değerlendirilemeyeceği unutulmamalıdır. Budak (2005) ve Zorbaz (2007) da okunabilirliğin sadece nicel özelliklerle ilgilenmesinden ötürü, okuyucudan kaynaklı değişkenliği dikkate almaması ve her metin türüne uygulanamaması sebebiyle metinleri sadece okunabilirliğe dayalı yorumlamanın eksik kalacağını ifade etmişlerdir. Bu sebeple alanda okunabilirlik değerinin yanına anlama ve anlamlandırmanın da eklendiği yeni çalışmaların yapılabileceği düşünülmektedir.

7. Okunabilirlik alanında yapılan diğer çalışmalarda olduğu gibi eksikliği hissedilen bir konu da yeterli sayıda dilimizin özelliklerini yansıtan, Türkçeye özgü okunabilirlik formülünün olmamasıdır. Kullanılan formüller yabancı diller için bulunmuş formüllerin geliştirilip Türkçeye uyarlanmış halidir. Başka diller için bulunmuş ve Türkçe için uyarlanan formüllerin kullanımı yapılan çalışmaların güvenilirlik ve geçerliliğini sorgular niteliktedir. Her dilin kendine has özelliğinin olduğu gerçeği düşünüldüğünde Türkçenin zenginliklerini ortaya çıkaracak formüllerin geliştirilmesi önerilmektedir.

8. Türkçe Dersi Öğretim Programında ifade edilen tüm sınıf kademelerinde zorunlu tema olarak okutulan “Erdemler, Millî Mücadele ve Atatürk. Millî Kültürümüz” temalarının karşılaştırmalı okunabilirlik düzey belirleme çalışmasının yapılabileceği önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aytaş, G. (2005). Okuma eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-470.
- Aksan, D. (1975). Anadili. *Türk Dili*, 285, 10-20.
- Aktaş, Ş. (2013). *Anlatma esasına bağlı edebi metinlerin tahlili*. Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Akyol, H. (2008). *Yeni programa uygun öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık
- Akyol, H. (2015). *Türkçe ilk okuma ve yazma öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Anagnostou, N. K. ve Weir G. R. S. (2006). From corpus- based collation frequencies to readability measure. ICT in the analysis, teaching and learning of languages. *Preprints of The ICTATLL Workshop (pp.33-46)*, Glasgow.
- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *TÖMER Dil Dergisi* (58), 171-174.
- Bağcı, H ve Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8.sınıf ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28.
- Baki, Y. (2019). Türkçe dersi 8. Sınıf kitabındaki metinlerin okunabilirliği. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 30-46.
- Baş, B. ve Yıldız, F. İ. (2015). 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 11(1), 52-61.
- Bezirci, B. ve Yılmaz, A. E. (2010). Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesi üzerine bir yazılım kütüphanesi ve Türkçe için yeni bir okunabilirlik ölçütü. *DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi*, 12 (3), 49-62.
- Bıçak, N. ve Alver, M. (2018). 2018 Türkçe dersi öğretim programı'na ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), 2480-2501.

- Bolat, K. K. (2016). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliği ve anlaşılabilirliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Bora, A. (2019). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Bora, A. ve Arslan, M. A. (2021). Türkçe ders (5, 6, 7, 8) kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Uluslar arası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 10(1), 222-236.
- Brown A. L, J. D. Day ve Jones R.S. (1983). The development of plans for summarizing texts. *Child Development*, 54(4), 968-979.
- Budak, Y. (2005). Metinlerin okunabilirlik düzeyinin saptanmasına yönelik eleştirel bir bakış. *Eğitim Araştırmaları*, (21), 76-87.
- Chall, J. (1988). *The beginning years. Readability. Its past, present, and future*. Newark, DE: International Reading Association.
- Clifton, Staub ve Rayner. (2007). Eye movements in reading words and sentences. In R. P. G. Van Gompel, M. H. Fischer, W. S. Murray ve R. L. Hill (Eds.), *Eye movements: A window on mind and brain*. C. J. Clifton içinde, *Eye movements: A window on mind and brain* (pp.341-372). Amsterdam: Elsevier.
- Çeçen, M. A. ve Aydemir, F. (2011). Okul öncesi kitaplarının okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 185-194.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çiftçi, Ö. ve Çeçen, M. A. (2007). İlköğretim 6.sınıf ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, (173), 39-49.

- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A., ve Melanlıoğlu D. (2007). Altıncı sınıf ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, (6)22, 206-219.
- Çoban, A. (2014). Okunabilirlik kavramına yönelik bir derleme çalışması. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, (9), 96-111.
- Demir, C. (2006). Türkçe/edebiyat eğitimi ve kişisel kelime serveti. *Millî Eğitim Dergisi*, 169.
- Demir, T. (2008). İlköğretim yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tespit edilmesine yönelik bir değerlendirme. *17.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 301-310.
- Demirel, Ö. (1996). *Eğitimde yeni arayışlar*. 2(7). Ankara: Yeni Türkiye.
- Devrimci, H. (1993). *İlkokul 5. sınıf çocuklarda okuma alışkanlığının incelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dökmen, Ü. ve Dökmen, Z. Y. (1988, 1-3 Ekim). İlkokul kitaplarındaki dilin ve Türkçeyi kullanma becerisinin psikolojik bir yaklaşımla değerlendirilmesi. *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısında (1986) sunuldu*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 53-70.
- Dubay, W. (2004). *The principles of readability*. Web: <http://www.impact-information.com> adresinden 24 Kasım 2019' da alınmıştır.
- Dubay, W. H. (2007). *Smart language: readers, readability, and the grading of tex*. Web: <http://www.impact-information.com> adresinden 12 Haziran 2019' da alınmıştır.
- Durukan, E. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 209-216.
- Durukan, E. (2014). Metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile öğrencilerin okuma becerileri arasındaki ilişki. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(3), 68-76.

- Eraslan, F. (2008). *Eğitsel içerikli web sitelerinin okunabilirlik açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Flesch, R. (1948). A new readability formula. *Journal of Applied Psychology*, 3-22.
- Flesch, R. (1979). *How to write plain English: Let's start with the formula*.
- Fry, E. B. (1968). *A readability formula that saves time*. Journal of Reading.
- Garofalo, M. K. (1988). Typographic cues as aid to learning from textbooks. *Visible Language*, 22 (2), 273-297.
- Goldbort, R. (2001). Readable writing by scientists and researchers. *Journal of Environmental Health*, 63(8), 40-42.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Göz, İ. (2003). *Yazılı Türkçenin kelime sıklığı sözlüğü (Vol.823)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Günay, V. D. (2013). *Metin bilgisi*. (4. basım). İstanbul: Papatya.
- Güneş, F. (2000). Çocuk kitaplarının okunabilirlik açısından incelenmesi. *1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve TÖMER Dil Öğretim Merkezi Yayınları, Ankara, 334-349.
- İskender, E. (2013). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kelime ve cümle yapılarıyla okunabilirlik düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Trabzon.
- Jagsma, E. A. (1971). *The cloze procedure as a teaching technique: International Reading Association*. Newark: Delaware.
- Johnson, K. (1998). *Readability*. Web: <http://www.timetabler.com/reading.html>. adresinden 12 Eylül 2019'da alınmıştır.
- Karadağ Ö. ve Kurudayıoğlu M. (2010). Türkçedeki kelime türetme özelliğinin ilköğretim öğrencilerinin yazılı anlatımlarına yansması. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 15(27), 437-455.

- Karagöl, E. ve Tarakcı, R. (2019). Söz varlığı öğretimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Millî Eğitim Dergisi*, 48(222), 149-171.
- Karakuş, İ. (2000). *Türkçe Türk dili ve edebiyatı öğretimi, öğretmen el kitabı*. Ankara: Sistem Ofset Yayınları.
- Karatay, H. (2007). *İlköğretim Türkçe öğretmen adaylarının okuduğunu anlama becerileri üzerine alan araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karatay, H., Bolat, K. K., ve Güngör, H. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6), 603-623.
- Karatay, H. ve Güzel, A. (2013). Türkçenin ana dili olarak öğrenmede karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. B. Onan. (Editör). *Türkçe öğretimi el kitabı*. Ankara. Pegem Akademi Yayıncılık, 107-131.
- Kincaid, J. P., Fishburne Jr, R. P., Rogers, R. L., ve Chissom, B. S. (1975). Derivation of new readability formulas (automated readability index, fog count and flesch reading ease formula) for navy enlisted personnel.
- Klare, G. R. (1968). The role of word frequency in readability. *Elementary English*, 12-22.
- Kurnaz, C. ve Erdem, C. (2012). Dil ve anlatım ders kitaplarındaki metinlerin kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri. *Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Araştırmaları Dergisi*, (4), 1-19.
- Kurudayıoğlu, M. ve Karadağ, Ö. (2010). 2005 Türkçe programına göre hazırlanmış ilköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarının kelime hazinesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 423-436.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1996). Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği. *Tebliğler Dergisi*, 5-19.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

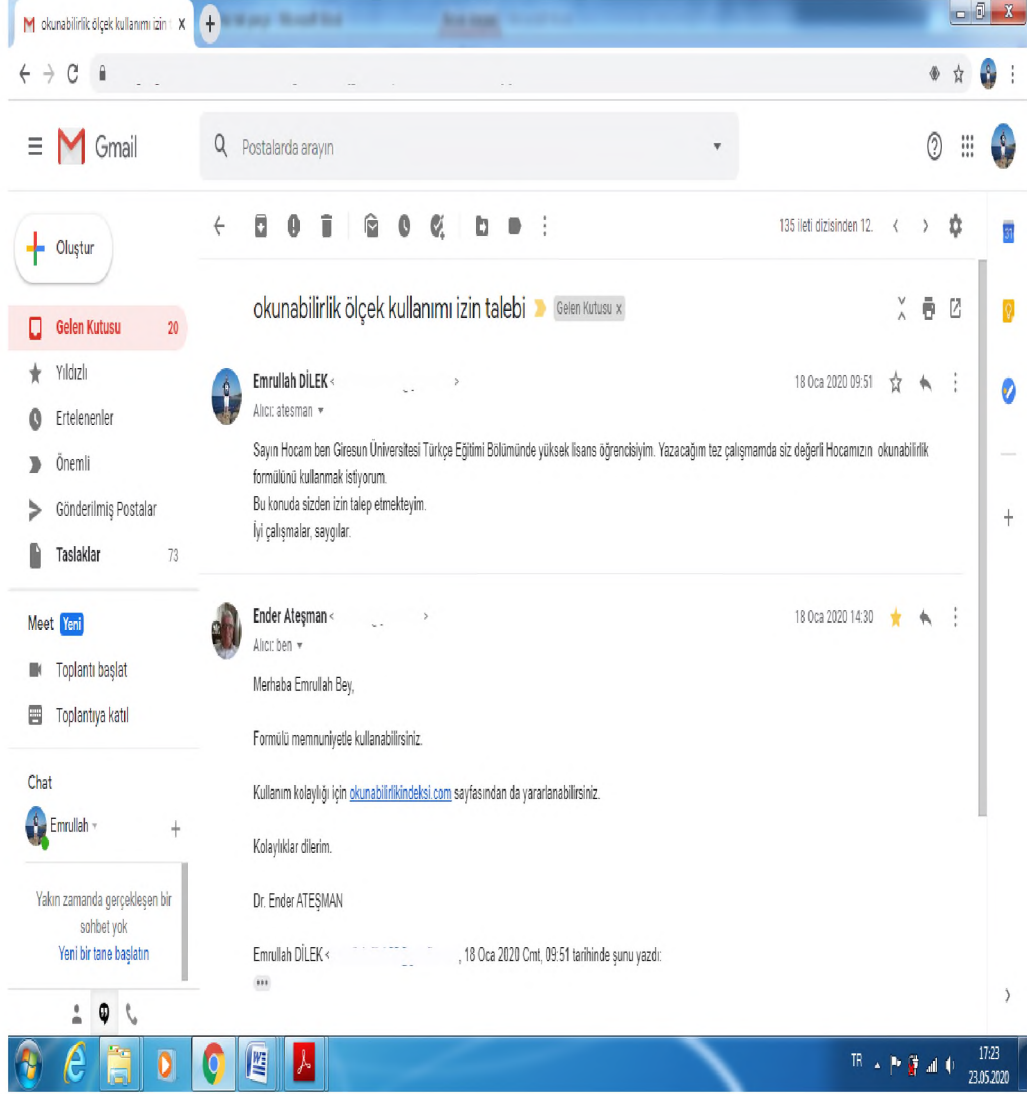
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2015). Ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliği. Web: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/09/20120912-2.htm> adresinden 29 Ekim 2019'da alınmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Taslak ders kitabı ve eğitim araçları ile bunlara ait e-içerik incelemelerinde değerlendirmeye esas alınacak kriter ve açıklamaları*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *İlköğretim Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Okur, A. ve Arı, G. (2013). 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliği. *Elementary Education Onlin*, 1 (12), 202-226.
- Onursal, İ. (2003). *"Türkçe metinlerde bağdaşıklık ve tutarlılık"*. *Günümüz dilbilim çalışmaları*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Özcan, A. F. (2017). İlköğretim Türkçe dersi öğretim programlarının tarihi. A. Güzel (Editör). *Başlangıçtan günümüze Türkçenin eğitim-öğretim tarihi*. Ankara. Akçağ, 520-562.
- Özdemir, S. (2016). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumu. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 1 (1), 33-46.
- Piltin, G. (2007). *Ana fikir bulma stratejisi öğretiminin ana fikir bulma ve okuduğunu anlamaya etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sever, S. (2011). *Türkçe öğretimi ve tam öğreneme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Tudem.
- Solmaz, E. (2009). *İlköğretim 4.ve 5.sınıf düzeylerindeki Türkçe metinlerde cümle uzunluğu, kelime uzunluğu ve kelime hazinesinin okunabilirlik üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sönmez, S. (2003). *Kitap tipografisinde okunabilirlik ve görsel kaliteyi etkileyen faktörlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Matbaa Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.

- Stebler, M. Z. (2007). *Ali Ulvi Elöve'nin şiirlerinin eğitsel açıdan incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Stebler, M. Z. (2014). *Türkiye ve İsviçre'deki ortaokul öğrencilerinin ana dili öğretimi ders kitaplarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Tekbıyık, A. (2006). Lise fizik 1 ders kitabının okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğu. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2(14), 441-446.
- Temizkan, M. (2009). *Metin türlerine göre okuma eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Temizyürek, F. (2010). Türkiye'de okuma seferberliği çerçevesinde seçilen kitapların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik açısından incelenmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, (27), 645-654.
- Temur, T. (2002). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler ile öğrenci kompozisyonlarının okunabilirlik düzeyleri açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temur, T. (2003). Okunabilirlik(Readability) kavramı. *Türklük Bilimi Araştırmaları Türkçenin Öğretimim Özel Sayısı*, (13), 169-180.
- Türkben, T. (2018). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (8), 2153-2166.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük (genişletilmiş baskı)*. Ankara: TDK.
- Uçgun, D. (2014). Tarihi süreç içerisinde Türkçe öğretim programları ve Türkçe öğretmenlerinin yetiştirilmesi. A. G. Karatay (Editör), *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem, 89-106.
- Ulusoy, M. (2009). Boşluk tamamlama testinin okuma düzeyini ve okunabilirliği ölçmede kullanılması. *Türk Eğitim Bilimler Dergisi*, 7(1), 105-126.

- Uzun, L. ve Çetinkaya, G. (2010). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özellikleri. H. Ülper (Editör), *Türkçe ders kitabı çözümlemeleri*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zorbaz, K. (2007). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime- cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3 (1), 87-101.

EKLER

EK-1: Ender ATEŞMAN Okunabilirlik Formülü Kullanım İzin Yazısı

EK-2: Gökhan Çetinkaya Okunabilirlik Formülü Kullanım İzin Yazısı

The screenshot shows a Gmail interface on a Windows desktop. The browser window title is "okunabilirlik ölçeği izin talebi - e". The Gmail search bar contains "Postalarda arayın". The left sidebar shows the "Gelen Kutusu" (Inbox) with 20 emails, and a "Meet" section with "Yeni" (New) and "Toplantı başlat" (Start meeting) options. The main email is from Emrullah DİLEK to Gökhan ÇETİNKAYA, dated 18 Ocak Cmt 10:11. The email content is as follows:

Gökhan ÇETİNKAYA
Alıcı: ben

Merhaba Emrullah,
Çalışmada başarılar diliyorum. Kullanabilirsin.

Doç. Dr. Gökhan Çetinkaya
Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Gönderen: Emrullah DİLEK
Gönderildi: 18 Ocak 2020 Cumartesi 10:11:58
Kime:
Konu: okunabilirlik ölçeği izin talebi

The desktop taskbar at the bottom shows the Windows Start button, taskbar icons for Internet Explorer, File Explorer, Google Chrome, and Adobe Reader. The system tray on the right shows the date and time as 17:25 on 23.05.2020.

